

บทที่ ๓

พัฒนาการทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพ พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๒๔

สภาพการณ์ทางการเมืองระหว่างหลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖-๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ มีผลกระทบต่อการเมืองและสังคมไทยหลายประการ ซึ่งในที่นี้จะไม่กล่าวถึงรายละเอียดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และผลด้านอื่น ๆ แต่จะกล่าวเฉพาะผลกระทบที่มีต่อสถาบันของทหาร เนื่องจากสถาบันทหารตกต่ำมากที่สุด ในประวัติศาสตร์ เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าในช่วงภาวะการณ์เช่นนั้น ทหารระดับกลางและระดับล่างมีความคิดเช่นไร และที่สำคัญที่สุดภาวะเหตุการณ์บ้านเมืองช่วงนี้ นำไปสู่การก่อกำเนิดของทหารระดับกลางและระดับล่างที่มีความคิดทางการเมืองที่ก้าวหน้าเกิดขึ้น และทำให้ทหารแสดงความคิดทางการเมืองและสังคมของตนออกสู่สาธารณชนอย่างเปิดเผยเป็นครั้งแรก หลังจากความคิดของทหารโดยทั่วไปในกองทัพไม่ชัดเจนมาโดยตลอด อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าความคิดของทหารมีการพัฒนามาโดยตลอด

ผลกระทบของเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ที่มีต่อสถาบันทหาร ได้แก่^๑

๑. การสูญเสียอำนาจของกลุ่มผู้นำทหารที่มีบทบาททางการเมืองไทยมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา ๒๔ ปี นับจากการเข้ามามีบทบาททางการเมืองครั้งแรกจากรัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๙๐ ในช่วง พ.ศ. ๒๔๙๐-๒๕๑๖ ทหารได้มีบทบาทสำคัญทางการเมืองไทยมาโดยตลอด โดยการกุมอำนาจทางการเมือง ทั้งดำรงตำแหน่งสูงสุดทางฝ่ายบริหารและดำรงตำแหน่งสมาชิกรัฐสภา การเปลี่ยนแปลงในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ส่งผลให้ผู้นำทหารที่เข้ามามีอำนาจ

^๑ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ยังเติร์กกับทหารประชาธิปไตย การวิเคราะห์บทบาททหารในการเมืองไทย (กรุงเทพฯ : ประชากรพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๔๕-๖๐.

ทางการเมืองตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๐ และกลุ่มที่กุมอำนาจทางการเมืองตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๑ เป็นต้นมา ต้องหมอดำนาจลง แต่ผลกระทบนี้มิได้จำกัดเฉพาะผู้นำทหารระดับสูง เท่านั้น หากแต่ขยายวงกว้างออกไปถึงสถานภาพทางอำนาจและเกียรติภูมิของกองทัพทุกโดยทั่วไป กองทัพบกแตกแยกออกไปเป็นหลายฝักหลายฝ่าย มีการต่อต้านการเข้ามาบีบบังคับทางการเมืองของทหาร ช่วงเวลาดังแต่ตุลาคม ๒๕๑๖ - ก่อนวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ อำนาจและบทบาททางการเมืองตลอดจนเกียรติภูมิของทหารตกต่ำมากที่สุดเท่าที่เคยปรากฏมาในประวัติศาสตร์

๒. คณะทหารโดยส่วนรวมต้องประสบกับการที่นักการเมืองฝ่ายพลเรือนและกลุ่มพลังทางการเมืองได้พยายามตัดทอนอำนาจของทหารในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินนโยบายภายใน และนโยบายต่างประเทศ เช่นการควบคุมงบประมาณทางทหาร โดยเฉพาะงบบราชการลับมากขึ้น บทบาทของกองอำนวยการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ (กอ.ปค.) ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ถูกเสนอให้มีการยุบเลิก การปฏิบัติการกวาดล้างคอมมิวนิสต์ของทหารในหลายพื้นที่ถูกประณามว่าเป็นการเข่นฆ่าประชาชน เช่นกรณีบ้านนาทราย กรณีถึงแดง เป็นต้น ท่ามกลางเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ ไม่มีนายทหารระดับสูงผู้หนึ่งผู้ใดที่จะก้าวขึ้นมาปกป้องสถาบันทหาร เพราะต่างคนต่างระมัดระวังตัวเพื่อสถานภาพและความอยู่รอดของตนเอง ขวัญของทหารระดับกลางและระดับล่างลดต่ำลงอย่างมากจากการโจมตีต่อต้าน

๓. บทบาททางการเมืองของพรรคการเมือง และกลุ่มอิทธิพลได้มีขึ้นอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง พรรคการเมืองฝ่ายก้าวหน้าที่ประกาศนโยบายแนวทางสังคมนิยม ได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนเป็นอย่างมาก ทั้งพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย พรรคพลังใหม่ และพรรคแนวร่วมสังคมนิยม การเติบโตของพรรคที่ประกาศนโยบายสังคมนิยมกับการตื่นตัวและการเคลื่อนไหวของกลุ่มพลังต่าง ๆ ที่ก้าวหน้าต่าง ๆ การแพร่ขยายความคิดสังคมนิยมแบบมาร์กซิสโดยวิธีการต่าง ๆ ทำให้บรรยากาศทางการเมืองมีลักษณะขัดแย้งกับความคิดและความเชื่อของทหารเป็นอย่างมาก ทำให้ทหารมีความวิตกกังวลต่อสภาพที่เป็นอยู่ในขณะนั้น

๔. สถานการณ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และความสัมพันธ์ทางการเมืองการทหารต่างประเทศระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างใหญ่หลวงภายในเวลาที่สั้นและรวดเร็ว เนื่องจากการพ่ายแพ้ในสงครามเวียดนามของสหรัฐอเมริกา ส่งผลสะท้อนต่อประเทศไทยในแง่ที่กระแสการเมืองและมติมหาชนในสหรัฐอเมริกา ก่อให้เกิดการทบทวนบทบาท

ของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เสียใหม่ แต่เหตุการณ์ในภูมิภาคที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดและความกังวลใจของทหารโดยตรงได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในลาวและกัมพูชา นอกจากนั้น การรณรงค์เพื่อเร่งเวลาให้สหรัฐฯ ถอนทหาร และเครื่องอุปกรณีสื่อสารทางทหาร ตลอดจนกระสุนสำรองจากประเทศไทยในปลาย พ.ศ. ๒๕๑๘ ทำให้ทหารมีความวิตกกังวลถึง ๒ ด้าน คือการมองการต่อต้านสหรัฐฯ อเมริกาว่าเป็นผลมาจากยุทธวิธีของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และแนวร่วม และเกิดความวิตกในสถานการณ์ของประเทศไทยที่เปลี่ยนระบอบการปกครอง และนอกจากสหรัฐฯ จะต้องถอนกำลังกลับไป ชีตความสามารถของกองทัพไทยในการสร้างอาวุธและกระสุนยังไม่มีพอ เพราะตลอดระยะเวลา ๒๐ กว่าปีที่ผ่านมา กองทัพไทยต้องพึ่งพิงสหรัฐฯ ในทางทหารหลายด้าน โดยเฉพาะด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ ความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่ได้จากอเมริกา ทำให้กองทัพไทยหยุดชะงักในการพัฒนาการผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง การชะงักงันของการติดต่อสัมพันธ์กับสหรัฐฯ จึงทำให้ทหารรู้สึกกดดันอย่างมาก เพราะทหารไม่มีตัวแทนที่จะต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงนโยบายเหล่านี้ ทั้งในฝ่ายบริหาร ในรัฐบาลและอิทธิพลของทหารในการกำหนดนโยบายต่างประเทศก็สุดสิ้นลง และสิ่งที่ทำให้ทหารรู้สึกกังวลใจมากคือการเปิดสัมพันธ์ทางการทูตและการค้ากับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน

๕. นายทหารที่สู้รบกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ตระหนักดีว่าพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) จะประสบผลสำเร็จในการรุกรานยุทธศาสตร์ ขั้นตอนต่าง ๆ ที่วางไว้ต้องอาศัยการต่อสู้ด้วยอาวุธ ควบคู่ไปกับการขยายการรุกรานทางการเมือง ทั้งภายในประเทศและในทางสากล สำหรับการรุกรานทางการเมืองภายในประเทศ เหตุการณ์หลายอย่างทำให้ทหารเชื่อว่า พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจะสามารถขยายผลทางการเมืองได้มากขึ้น โดยอาศัยเงื่อนไขของบรรยากาศทางการเมืองที่เปิดกว้าง ในขณะที่การปฏิบัติการทางทหารถูกจำกัดขอบเขตด้วยการที่ทหารต้องระมัดระวังในการถูกกล่าวหาว่า "ปราบปรามประชาชน" ส่วนในทางสากล สาธารณรัฐประชาชนจีนได้ที่นั่งในองค์การสหประชาชาติสัมพันธ์ภาพระหว่างสหรัฐฯ อเมริกากับสาธารณรัฐประชาชนจีนได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม ลาว ทำให้ทหารรู้สึกวิตกมากขึ้น

๖. สักยภาพที่คณะทหารจะกอบกู้อำนาจทางการเมืองและเกียรติภูมิกลับคืนมามีน้อยมาก เนื่องจากในกองทัพบกเองก็ไม่มีเอกภาพทางอำนาจ มีความไม่ไว้วางใจกันในหมู่ทหารระดับสูง อันเป็นการบั่นทอนศักยภาพทางการเมืองของทหาร

ความคิดของทหารอาชีพระหว่างหลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖-๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

ดังได้กล่าวแล้วว่า ช่วงระยะเวลาหลังวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖-ก่อนวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เป็นช่วงเวลาที่เกียรติภูมิของทหารและกองทัพตกต่ำมากอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ ทำให้ทหารอาชีพมองเหตุการณ์ในช่วงนี้ว่าเป็นยุค "วิกฤตการณ์" ที่กระทบกระเทือนต่อความอยู่รอดปลอดภัยของชาติ และเป็นภัยร้ายแรงต่อความมั่นคงของชาติ เหตุการณ์ในระหว่างช่วงเวลาดังกล่าว นอกจากจะทำให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มทหารที่ต้องการแก้ไขสภาพบ้านเมืองในช่วงนั้นแล้ว ยังเป็นจุดที่ทำให้พัฒนาการของความคิดของนายทหารในกองทัพบกจำนวนมากได้ย้อนกลับไปแนวเดิม คือทัศนคติที่ไม่ดีต่อประชาธิปไตย เพราะความรู้สึก "เข็ดขยาด" ต่อยุคประชาธิปไตยเฟื่องฟู ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่า ทหารโดยทั่วไปในกองทัพมีความคิดเช่นไรต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ โดยจะศึกษาจากงานเขียนต่าง ๆ ของทหารทั้งในวารสารของทหาร และในงานเขียนของระดับปัญญาชนฝ่ายทหาร ในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร วิทยาลัยการทัพบก และโรงเรียนเสนาธิการทหารบก

จากการสำรวจบทความหรืองานเขียนของทหารในวารสารของทหารในระหว่างหลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖-ก่อน ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ พบว่าในวารสารที่แพร่หลายมากที่สุดของกองทัพบก ๒ เล่ม คือยุทธโศก และเสนาศึกษานั้น ปรากฏว่ายุทธโศก หลังจาก ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เรื่องที่ลงพิมพ์จะเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง หลังการวิพากษ์วิจารณ์มากนักทหารจะปิดปากเงียบถึงกรณี ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ โดยไม่กล่าวอะไรกับเหตุการณ์นี้โดยตรง ส่วนใหญ่เป็นบทความเกี่ยวกับการปราบปรามคอมมิวนิสต์ เช่น "ทำไมเรายัง ผกค.ไม่ตาย" และบทความจำนวนมากที่เป็นการทวนกลับไปมองกองทัพของตนเอง มองบทบาทของวิชาชีพของตนด้วยสายตา

ที่เป็นจริงมากขึ้นกว่าสมัยก่อน เช่นบทความเรื่อง "อิทธิพลของทหารทางการเมือง"^๑ "ทหารคิด"^๒ และบทความที่แสดงความคิดเห็นต่ององทัพบกของตนอย่างรุนแรง เช่นบทความเรื่อง "พูดจาประสาตระพุ่น (หญ้าข้าง)"^๓ และ "ประสาทหาร"^๔ และเรื่อง "จุดยืนของกองทัพบก"^๕ เป็นต้น บทความหลังนี้จะแสดงความคิดเห็นของทหารต่ององทัพบก เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกองทัพบก และบทบาทของทหารอาชีพในสังคม ว่าควรจะเป็นทหารอาชีพอย่างแท้จริง มิใช่ทหารการเมืองเช่นที่ผ่านมา อันเป็นเหตุให้กองทัพบกแตกแยก และไร้สมรรถภาพ ส่วนในเสนาศึกษา บทความในช่วงนี้ส่วนใหญ่ ยังคงเป็นเรื่องราวทั่วไป ทั้งทางการเมือง ทหาร วิจารณ์หรือนวนิยาย จนกระทั่งเสนาศึกษา เล่ม ๔๐ ประจำเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม ๒๕๑๗ เป็นต้นไป เริ่มมีบทความเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย เช่น "ประชาธิปไตยคืออะไร"^๖ เรื่อง "บทเรียนจากวันมหาวิปโยค"^๗ และบทความเรื่อง "การเมือง"^๘ หลังจากนั้น ก็มีบทความที่แสดงความคิดเห็นทางการเมืองและเศรษฐกิจลงพิมพ์อย่างสม่ำเสมอ เช่นเรื่อง "ทุนนิยมกับสังคมนิยม"^๙ โดยเฉพาะบทความเกี่ยวกับการเมืองของ พ.ต.ฤกษ์ดี ชาตฤทธิศ

^๑ ร.ท.นิกร ฮามอำไพ, ยุทธโศก ๘๓ (ธันวาคม ๒๕๑๗).

^๒ พ.ต.แจ่ม จ้าณรงค์, ยุทธโศก ๘๓ (ธันวาคม ๒๕๑๘).

^๓ พ.ต.แจ่ม จ้าณรงค์, ยุทธโศก ๘๓ (มกราคม ๒๕๑๘).

^๔ พ.ต.แจ่ม จ้าณรงค์, ยุทธโศก ๘๓ (กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘).

^๕ พ.อ.อุดม ดิตตศิริ, ยุทธโศก, ๘๔ (ตุลาคม ๒๕๑๘).

^๖ กมล สมวิเชียร, เสนาศึกษา ๔๐ (กุมภาพันธ์-มีนาคม ๒๕๑๗).

^๗ ส. คุณตะสิงคี, เสนาศึกษา ๔๐ (กุมภาพันธ์-มีนาคม ๒๕๑๗).

^๘ พ.ท.ชลินทร์ สุวรรณพันธุ์, เสนาศึกษา ๔๐ (เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๑๗).

ซึ่งลงพิมพ์ติดต่อกันหลายฉบับตั้งแต่ช่วง พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๑๙ เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย นอกจากนั้นก็เช่นเดียวกับยุทธโกษ ที่มีบทความเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นเรื่องกองทัพของตนเอง บทบาทของทหารที่ควรจะเป็นไปในสังคมไทย เช่น บทความเรื่อง "ทหารกับการเมืองในประเทศไทย" เรื่อง "ระบอบประชาธิปไตยกับทหาร"^๒ และเรื่อง "จุดยืนและภาพพจน์ของทหาร"^๓ เป็นต้น และบทความที่เสนอแนวคิดแบบตรงไปตรงมาในเรื่องความเหลวแหลกของกองทัพ เช่น บทความเรื่อง "อดเขียนไม่ได้ พับผ้า ! มั่นคั้น !" ^๔ ซึ่งระยะหลัง ๆ นี้ บทความที่แสดงความคิดเห็นภายในกองทัพ กองทัพจะใช้ถ้อยคำและการวิพากษ์วิจารณ์ที่รุนแรงมาก เช่น เรื่อง "เคี้ยวเอื้องโดยผม (มั่งซี)" ^๕ เป็นต้น ซึ่งลักษณะเช่นนี้ จะไม่พบในช่วงก่อนหน้าหรือหลังจากช่วงนี้ ซึ่งบทความเหล่านี้ จะสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึก และความคิดของกลุ่มทหารอาชีพในช่วงระยะเวลานี้ได้เป็นอย่างดี

ส่วนงานเขียนทางวิชาการของทหารในสถาบันวิชาการศึกษาชั้นสูงของทหาร คือ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร วิทยาลัยการทัพบก และโรงเรียนเสนาธิการทหารบก นั้น พบว่า มีงานเขียนจำนวนมากที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดของทหารเหล่านั้น ทั้งทางด้านการเมือง การปราบปรามคอมมิวนิสต์ บทบาทของทหารและกองทัพ และความคิดที่มีต่อเหตุการณ์ระหว่างหลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖-ก่อน ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร มีงานเขียนเอกสารวิจัยส่วนบุคคล ซึ่งแสดงถึงความรู้ และความคิดของทหารทางด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา ความมั่นคงแห่งชาติ และการบริหารนั้น พบว่า ในช่วงเวลาดังกล่าวทหารระดับ พล.ต-พ.อ. ซึ่งเข้าศึกษาใน

^๑ ร.ท.ดำรงศักดิ์ ฐสมานนท์, เสนาศึกษา ๔๒ (สิงหาคม-กันยายน ๒๕๑๘).

^๒ พ.ท.สุพชร อรรถธนะ, เสนาศึกษา ๔๒ (ธันวาคม ๒๕๑๘-มกราคม ๒๕๑๙).

^๓ พ.อ.ศิริ ทิวะพันธ์, เสนาศึกษา ๔๒ (กุมภาพันธ์-มีนาคม ๒๕๑๙).

^๔ "พ.ต.แจ่ม จ้าณรงค์, เสนาศึกษา ๔๓ (สิงหาคม-กันยายน ๒๕๑๙).

^๕ "ประดม ทองสร้อย", เสนาศึกษา ๔๒ (ตุลาคม-พฤศจิกายน ๒๕๑๙).

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับ ความมั่นคงของชาติมากเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับวิชาชีพทหาร เช่น "การเอาชนะคอมมิวนิสต์ในระดับหมู่บ้าน"^๑ "ความมั่นคงแห่งชาติของประเทศไทย"^๒ เรื่อง "การกำหนดแนวความคิดและหนทางปฏิบัติในการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายในประเทศไทย"^๓ และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการปกครองประเทศ ซึ่งทหารมีความห่วงใยเป็นอย่างยิ่ง เรื่องเหล่านี้เพิ่มขึ้นมากในช่วง พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นต้นมา เช่น เรื่อง "ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการบริหารประเทศชุดรัฐบาล ฯพณฯ สัญญา ธรรมศักดิ์"^๔ เรื่อง "ความอยู่รอดในระบอบประชาธิปไตยของไทย"^๕ และการเสนอแนะแบบการปกครองของชาติว่าจะเป็นระบบใดจึงจะดีที่สุด คือ เรื่อง "ประชาธิปไตยระบบใดเพื่อความอยู่รอดของชาติ"^๖ และเช่นเดียวกับทหารทั่ว ๆ ไป คือ การศึกษาถึง บทบาททางการเมืองของทหารว่าทหารควรจะมีบทบาทเช่นใดในสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น เรื่อง "ทหารกับการเมือง"^๗ นอกจากนั้นปัญหาที่ได้รับความสนใจมากในช่วง

---

^๑พล.ต.ศิริ เทศะฐ (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๑๗-๒๕๑๘).

^๒พล.ต.จรรยา ประชิตโรมรัน (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๑๘-๒๕๑๙).

^๓พล.ต.จวน วรณรัตน์ (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๑๘-๒๕๑๙).

^๔พ.อ.ไชโย กระสิณ (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๑๘-๒๕๑๙).

^๕พล.ต.ชำนาญ นิลวิเศษ (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๑๘-๒๕๑๙).

^๖พล.ต.เรืองศักดิ์ ชุมสารทูล (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๑๘-๒๕๑๙).

^๗พล.ต.มณี ขำคมนิกร (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๑๕๑๘-๒๕๑๙).

สถานการณ์ดังกล่าวคือ ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณของกองทัพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความห่วงใย
สถานการณ์ของบ้านเมืองที่ทหารเห็นว่า ในภาวะที่ประเทศชาติมีภัยคุกคามร้ายแรง แต่งบประมาณ
ในการพัฒนากองทัพกลับถูกตัดทอน ซึ่งเป็นปัญหาที่ก่อกวนทหารอาชีพอย่างมากในช่วงเวลานั้น

ในวิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง ซึ่งมีการเขียนวิทยานิพนธ์ ตาม
ความสนใจของนายทหารนักเรียนระดับพันเอกนั้น พบว่า ในช่วงระยะเวลาที่ ทหารยังคงครอง
ความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับวิชาชีพของตนอยู่ เพราะการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับวิชาชีพทหาร
มีมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ เรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ คือ ปัญหาคอมมิวนิสต์
นอกนั้นก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา และการบริหาร ซึ่งเรื่อง
เกี่ยวกับการเมืองจะได้รับความสนใจเป็นอันดับสาม รองลงมาจากเรื่อง คอมมิวนิสต์ ซึ่ง
พบว่านายทหารนักเรียนในวิทยาลัยการทัพบก แสดงความคิดเห็นต่อสภาวะการเมืองบ้านเมืองใน
ช่วงนั้น มากกว่าในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร และโรงเรียนเสนาธิการทหารบก เช่น
นายทหารนักเรียนชุดที่ ๑๘ ซึ่งเข้าศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๖ และสำเร็จการศึกษาใน พ.ศ.
๒๕๑๗ อันเป็นการศึกษาอยู่ในช่วงเวลาที่เกิดกรณี ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ได้แสดงความคิดเห็น
เกี่ยวกับบทบาทของนิสิตนักศึกษา เช่น เรื่อง "บทบาททางการเมืองของนักศึกษาไทยกับ
ประชาธิปไตย"^๑ เรื่อง "นิสิตนักศึกษากับการเมือง"^๒ ซึ่งเป็นการพยายามทำความเข้าใจ
เกี่ยวกับบทบาทของนิสิตนักศึกษา และศึกษาถึงบทบาทของทหารกับการเมือง เช่น เรื่อง "ทหาร
กับการเมือง"^๓ เป็นต้น และที่น่าสังเกต คือ การเสนอแนวคิดในเรื่องการปราบปราม
คอมมิวนิสต์โดยใช้กำลังกลับลดลงมาก ความคิดที่มาแทนที่ คือ การเสนอให้ พัฒนาชนบท เพื่อ
เข้าถึงประชาชน อันเป็นการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ เช่น เรื่อง "การพัฒนาสังคมไทยต่อต้าน
ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์"^๔ และเรื่อง "ทหารบกกับการเข้าถึงประชาชน"^๕ เป็นต้น

^๑ พ.อ.อัมพร ปกรณ์ยุทธ (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๑๗).

^๒ พ.อ.ประดับ จันทพลาบูรณ์ (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๑๗).

^๓ พ.อ.ธานินทร์ ฌ สงขลา (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๑๗).

^๔ พ.อ.ทิพย์ อัมพรเสวต (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๑๗).

^๕ พ.อ.ธนิศ ศรีเพ็ญ (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๑๗).

และหลังจากนั้นมายังพบว่า ทหารยังคงสนใจเรื่องเกี่ยวกับวิชาชีพทหารมากเป็นอันดับหนึ่ง เช่น ในรูปของการเสนอให้พัฒนาการจัดหน่วยพัฒนายุทธวิธี หรือเรื่องเกี่ยวกับเทคนิคทางทหาร แต่ทหารก็ยังคงมองดูการเมืองไทยด้วยความเป็นห่วง ในงานเขียนหลายเรื่องในช่วงนี้ เช่น เรื่อง "เสรีภาพในการปกครองระบอบประชาธิปไตย"^๑ "การปกครองระบอบประชาธิปไตย หลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖"^๒ และ "พรรคการเมืองกับคอมมิวนิสต์ของประเทศไทย"^๓ เป็นต้น และก็เช่นเดียวกับทหารโดยทั่วไป นั่นคือ การมองบทบาทของกลุ่มวิชาชีพของตนและบทบาทของกองทัพ ซึ่งเสนอให้ทหารมีบทบาทในการพัฒนาประเทศให้มากขึ้น แต่ทั้งนี้มิใช่เป็นเพราะไม่เห็นด้วยว่า ทหารควรยุ่งเกี่ยวกับการเมืองแต่เป็นวิธีการในการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ นั่นคือ ทหารมองปัญหาคอมมิวนิสต์ด้วยสายตาที่เป็นจริงมากขึ้น แม้จะยังไม่ยอมรับว่า ปัญหาคอมมิวนิสต์เป็นการต่อสู้ทางความคิดระหว่างลัทธิก็ตาม แต่ก็นับว่ามีการพัฒนาความคิดขึ้นจากการเสนอให้ปราบปรามด้วยกำลังอย่างรุนแรง

ในโรงเรียนเสนาธิการทหารบก ซึ่งเริ่มต้นทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคลมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๖ ทำให้พบว่า ในงานเขียนต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงถึงความรู้และความคิดของทหาร ซึ่งมีทั้งเรื่องเกี่ยวกับวิชาชีพทหาร ทั้งทางด้าน การพัฒนากองทัพ วิทยาการทางทหาร และเรื่องภายในกองทัพ เช่น สวัสดิการ เงินเดือน กำลังพล เป็นต้น ซึ่งมีมากเป็นอันดับหนึ่งในงานของนายทหารนักเรียนชุดที่ ๕๓ ซึ่งเข้าศึกษาใน พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๑๗ รองลงมาคือ เรื่องการปราบปรามคอมมิวนิสต์ นอกจากนั้นก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม การบริหารและทั่ว ๆ ไป แม้ว่านายทหารรุ่นนี้จะเข้าศึกษาในโรงเรียนเสนาธิการทหารบกในช่วงเวลาเดียวกับที่เกิดเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ก็ตาม แต่พบว่า งานเขียนของทหารในรุ่นนี้ จะไม่มีการวิเคราะห์หรือกล่าวถึง เหตุการณ์ในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เลย แต่ปฏิบัติการของทหารจะออกมาในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปราบปรามคอมมิวนิสต์ ซึ่งเสนอให้ใช้

^๑ พ.อ.กนฐ บถคำரிய (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๑๗).

^๒ พ.อ.ประเสริฐ มงคลประสิทธิ์ (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๑๗).

^๓ พ.อ.พัฒพงษ์ สุทัศน์ ณ อยุธยา (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๑๗).

วิธีการใช้กำลังทหารให้มากขึ้น โดยไม่สนใจถึงนโยบายของกองทัพบก เรื่อง "การเมืองนำการทหาร" เลย และก็เช่นเดียวกับนายทหารทั่ว ๆ ไปนั่นคือ ความสนใจ บทบาทของกองทัพและบทบาทของวิชาชีพ เช่นงานวิจัยเรื่อง "ทหารกับการพัฒนาการเมือง"^๑ และเรื่อง "ความสำคัญของทหารต่อการเมือง"^๒ เป็นต้น แม้ระยะหลังจากนั้นก็เช่นกัน ทหารยังคงให้ความสนใจต่อเรื่องในกองทัพของตนเอง และในวงวิชาชีพของตนเอง และในวงวิชาชีพของตน มากกว่าปัญหาอื่น และก็ยังคงเน้นถึงการแสดงความคิดเห็นในการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์โดยการใช้กำลัง นั่นคือทหารส่วนใหญ่มองสภาพการณ์บ้านเมืองในช่วงเวลานั้น และเห็นด้วยกับการใช้กำลังในการปราบปรามควบคู่ไปกับการพัฒนาท้องถิ่นชนบท อาจจะเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า มองปัญหาคอมมิวนิสต์เหมือนกัน คือเกิดขึ้นเนื่องจากความยากจนของราษฎร และการถูกเอารัดเอาเปรียบจากสังคม

ความคิดของทหารต่อเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ นั้น ทหารมองว่าเป็น "อุบัติเหตุทางประวัติศาสตร์"^๓ เป็นเหตุการณ์ที่มีผลกระทบกระเทือนอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของชาติและราชบัลลังก์^๔ บ้านเมืองยุ่งเหยิง ทำให้ "รัฐบาลชาติพื้นฐานมวลชนที่เป็นปีกแผ่น หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้าราชการพลเรือนและตำรวจก็มีลักษณะแตกแยก ขาดขวัญ

^๑ร.อ.ปรีชา สุวัณณะศรี, (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๗).

^๒ร.อ.วิเชียร อรัญทิมา, (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๗).

^๓ร.ท.ดำรงศักดิ์ ชูสรานนท์, "ทหารกับการเมืองในประเทศ," เสนาศึกษา ๔๐(สิงหาคม - กันยายน ๒๕๑๘) : ๔๕.

^๔ร.อ.สุรพงษ์ สิ้นจวงสานนท์, "การปราบปรามผู้ก่อการร้ายของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐบาล และเหตุการณ์ที่บ้านนาทราย" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๒๖-๒๕๑๗), หน้าค่านำ.

กำลังใจ"^๑ ซึ่งทำให้ทหารเห็นว่าช่วงนี้เป็น "ยุคแห่งประชาธิปไตยที่กำลังเบ่งบาน... เป็นยุคแห่งกฎหมายถูกเหยียบย่ำ เป็นยุคแห่งลูกไม้نبถือพ่อแม่ ลูกศิษย์ไม่เคารพครูอาจารย์ เด็กไม่รู้จักผู้ใหญ่"^๒ เป็นเหตุให้ทหารรู้สึกวิตกกังวลต่ออนาคตของชาติ และความอยู่รอดของชาติ เพราะเห็นว่าช่วงเวลาจาก ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ถึง ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เป็นโอกาสที่ดีที่สุดที่คอมมิวนิสต์หวังว่าจะประสบความสำเร็จ เนื่องจาก รัฐบาลไม่เป็นที่ยำเกรงของใคร เป็นเพียงสัญลักษณ์เท่านั้น ในห้วงเวลาที่มีการเมืองภายในของไทยไร้เสถียรภาพ สภาผู้แทนราษฎรกับรัฐบาลก็ไม่สนับสนุนซึ่งกันและกัน มักขัดและคัดค้านกัน"^๓ ทหารจึงพยายามจะเน้นว่าในช่วงเวลาเหล่านี้ ศัตรูที่สำคัญอันดับหนึ่งต่อความมั่นคงของประเทศคือในระบบประชาธิปไตย ในขณะที่นั้น คือพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย^๔ แต่ทหารก็ยอมรับว่าเหตุการณ์ในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นการ "สลายตัวของอำนาจเผด็จการ"^๕ ซึ่งหมายถึงความล้มเหลวของระบบการเมืองและสังคมในระบบประชาธิปไตยที่เป็นไปในลักษณะอัตตาธิปไตย ซึ่งทหารเห็นว่า การปกครองดังกล่าวทำให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชน^๖ และทหารระดับสูงบางคนมองว่า เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคมว่า

^๑ พล.ต. กอบบุญ พัฒนถาบุตร, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑.

^๒ พล.ต. เรืองศักดิ์ ชุมสารบูล, "ประชาธิปไตยระบบใดเพื่อความอยู่รอดของชาติ" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาการเมืองวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๑๘-๒๕๑๙). หน้าอารัมภบท.

^๓ พล.ต. กอบบุญ พัฒนถาบุตร, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๙.

^๔ พล.ต. ชำนาญ นิลวิเศษ, "ความอยู่รอดในระบบประชาธิปไตยของไทย" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยการทัพบก ๒๕๑๘-๒๕๑๙), หน้า ๑๕๑, ๑๗๐.

^๕ พล.ต. กอบบุญ พัฒนถาบุตร, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

^๖ พล.ต. เรืองศักดิ์ ชุมสารบูล, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

เป็นปรากฏการณ์ที่ดีประการหนึ่งของรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะหลังจากนั้นมาได้มีพลังของกลุ่มต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย รวมทั้งพรรคการเมืองต่าง ๆ ด้วย กลุ่มและพรรคการเมืองต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้เกิดพลังการต่อรองทางการเมือง ซึ่งถือว่าเป็นอย่างยิ่งของสังคมที่เริ่มปกครองกันโดยระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง แต่ที่สำคัญยิ่งนั้นก็คือ จะทำอย่างไรถึงจะช่วยส่งเสริมและประดับประดาพลังที่เกิดขึ้นใหม่นี้ให้สามารถควบคุมกันได้อย่างมีระเบียบและใช้พลังไปในทางที่ถูกต้อง และมีอุดมการณ์เพื่อประเทศชาติในการที่จะสร้างเสริมระบอบประชาธิปไตยให้รุดหน้าไปยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้^๑

ความคิดของทหาร เกี่ยวกับบทบาทของทหารและกองทัพ

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ทำให้ทหารทั่วไปรู้สึกว่่าเกียรติภูมิของทหารตกต่ำลงมาก จากการ "เป็นหลักและจุดยืนอันมั่นคงของกองทัพและประเทศชาติ... คำนิยามทางสังคมที่ยอมรับนับถือสถาบันทหารของเราเป็นสิ่งจุดพลังและความหวังให้มุ่งปฏิบัติงานด้วยความเสียสละและความเต็มใจ"^๒ กลายมาเป็นสถาบันทหารถูก "ฝ่ายตรงข้าม" โจมตีการปฏิบัติงานของทหาร โจมตีกฎอัยการศึก ให้เจรจากับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ทำให้ทหารมีความรู้สึกผิดหวังต่อการวาดภาพพจน์ของทหารอย่างมาก "พวกเราปะทะกับ ผกค. พวกเราต้องพิการเสียแขนขาปีละนับจำนวนร้อย จำนวนพัน ไม่ค่อยมีใครมองเห็น กลับมองเห็นว่าการต่อสู้แย่งชิงบูรุษนั้น เป็นหน้าที่ที่เราจะต้องแลก เพื่อความอยู่รอดของตนเอง...และเป็นการปลุกผีคอมมิวนิสต์"^๓ ความกดดันที่มีต่อวิชาชีพทหารในช่วงเวลานั้นจะเห็นได้ในงานเขียนแสดงความคิดเห็นของทหารจำนวนมาก เช่น

^๑ พล.ต.มณี ชำคมนตรี, "ทหารกับการเมือง" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล ในลักษณะวิชาการเมือง วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๑๘-๒๕๑๙), หน้า ๖๓.

^๒ พ.อ.ศิริ ทิวะพันธ์, "ของขวัญสำหรับน้องนายทหารใหม่," เสนาศึกษา ๔๑ (มิถุนายน-กรกฎาคม ๒๕๑๘) : ๑๓.

^๓ เรื่องเดียวกัน.

ท่านผู้อ่านที่เป็นทหารไม่ต้องตกอกตกใจกับสถานการณ์ของบ้านเมืองจนเกินไปหรอกครับ เพราะทหารก็คือสัตว์โลกชนิดหนึ่ง เป็นกลุ่มคนที่มีพลังอำนาจอยู่ในมือพร้อมทุกสิ่งทุกอย่าง ถ้าจะเปรียบก็เหมือนเสือหรือสิงโตนั่นแหละครับ เลี้ยงเขาอด ๆ อยาก ๆ หรือเหลือทนเข้าเมื่อไร มันก็เข้า มันลำบากมากเข้า มันก็ต้องระเบิดขึ้นมาไม่วันใดก็วันหนึ่ง ถ้าเลี้ยงตีทหารก็เชื่องเหมือนสิงโตอ้อมนั่นแหละครับ^๑

ในภาวะการณ์ที่กองทัพอยู่ในสภาพต้อยเกียรตินิยมเช่นนี้ ทำให้ทหารหวนกลับไปมองกองทัพของตนเอง และศึกษาบทบาทของกลุ่มวิชาชีพของตนในสภาพที่เป็นความจริงมากยิ่งขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นพัฒนาการของความคิดที่เกิดขึ้นในช่วงนี้

ทหารหวนกลับไปมองบทบาทของกลุ่มวิชาชีพของตนอย่างจริงจัง บ้างก็ยอมรับบทบาทของทหารในการปกครองบริหารประเทศ บ้างก็ต้องการให้ทหารเป็นทหารอาชีพ เป็นทหารของชาติอย่างแท้จริง แต่กระแสดความคิดจำนวนมากที่ต้องการให้ผู้นำทหาร เลิกยุ่งเกี่ยวกับการเมือง โดยเป็นทหารของประชาชนสู้รบเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน พิทักษ์รักษาอำนาจของรัฐ ของประชาชน ไม่ปล่อยให้อำนาจอธิปไตยของชาติต้องสูญเสียไป โดยการไม่ตกเป็นเครื่องมือของนักการเมืองกลุ่มใด และเข้าร่วมกับกิจกรรมทางสังคมกับประชาชนให้มากขึ้น^๒ เพราะการที่กองทัพของชาติไม่ตกอยู่ในอิทธิพลของกลุ่มใด บุคคลใดจะทำให้กองทัพมีประสิทธิภาพสูง^๓ "ทหารเล่นการเมือง ทหารที่ยึดอาชีพทหารบังหน้า และทหารที่กำลังพลเสื่อมควรปลดออกไป แนะนำอาชีพอย่างอื่นให้ ทั้งนี้เพื่อจะได้ไม่กีดขวางความเจริญก้าวหน้าของกองทัพบกและของประเทศชาติ"^๔ ทหารจำนวนมากหวนกลับไปศึกษาบทบาทของกลุ่มวิชาชีพของตนตั้งแต่

^๑พ.ต.ฤกษ์ดี ชาวดีอุทิศ, "การเมืองตอน : อิทธิพลของหนังสือพิมพ์และข่าว," เสนาศึกษา ๔๒ (ตุลาคม-พฤศจิกายน ๒๕๑๘) : ๓๐.

^๒พล.ต.สวัสดิ์ เลิศชม, "ประชากรในชนบทกับความมั่นคงแห่งชาติ," รัฐสาริรักษ์ ๑๘ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๑๘) : ๒๒.

^๓พล.ต.ทวนทอง สุวรรณทัต, "การต่อสู้ภัยคอมมิวนิสต์ที่ทุกคามประเทศไทย" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาการเมือง วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ๒๕๑๗-๒๕๑๘) : ๓.

^๔พ.อ.ศิริชัย ลักษณะนิาวินและคณะ, "แนวความคิดในการปรับปรุงกองทัพบกไทย" (การศึกษาเป็นคณะ เสนอวิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๑๘), หน้า ๖๖.

พ.ศ. ๒๔๗๕ และสรุปความคิดว่า การที่ทหารมีบทบาททางการเมือง ทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยต้องล้มลุกคลุกคลาน^๑ และเสนอบทบาทที่ควรจะเป็นของทหารว่า "การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของทหาร จะต้องอยู่ในฐานะของผู้รักษาการศึกษาของเกมส์เล่นการเมืองเท่านั้น ไม่ใช่ลงไปเล่นเสียเอง"^๒ และทหารจะต้องเป็นพลังที่สำคัญสนับสนุนและคำจูนอุดมการณ์ประชาธิปไตยให้ก้าวหน้า โดยการวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัดในการเมือง เป็นหลักประกันเสถียรภาพของรัฐบาล เป็นที่พึ่งของประชาชนและใช้กำลังในวิถีทางที่ถูกต้อง^๓ เพราะทหารสรุปบทบาทที่ผ่านมาในอดีตของตนว่า "การมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้กองทัพบกอ่อนแอ และแยกเป็นก๊กเป็นเหล่า ยิ่งสถานการณ์ปัจจุบันถ้าหากกองทัพบกตกเป็นเครื่องมือของนักการเมืองแล้ว ก็นับว่าจะเป็นการโอกาสทองของฝ่ายตรงข้ามที่จะทวีการบ่อนทำลายได้ผลรวดเร็วยิ่งขึ้น"^๔ ดังนั้น ทหารจึงได้เสนอข้อคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของทหารในการเมืองไว้ว่า ทหารต้องเข้าใจการเมือง แต่ไม่เล่นการเมือง ต้องหลีกเลี่ยงการชักจูงให้เล่นการเมือง และทหารต้องไม่ทอดทิ้งการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เพื่อสนับสนุนอำนาจทางการเมือง เพื่อให้ประเทศชาติอยู่รอด และประชาชนมีความสุข โดยยึดมั่นในสถาบันหลักของบ้านเมือง ได้แก่ชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์^๕ ความคิดที่สำคัญของทหารเกี่ยวกับบทบาทของตนในช่วงนี้คือ การต้องการให้ทหารเป็นทหารของชาติ และเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ

^๑พล.ต.มณี ขำคมนิกร, "ทหารกับการเมือง" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล ในลักษณะวิชาการเมือง วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๑๔-๒๕๑๕), หน้า ๒.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๖.

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๓.

^๔"พัน", "ฟ้าสีเขียว" วารสารพล.๔ ๑๐ (มีนาคม ๒๕๑๕), หน้า ๑๓.

^๕พ.ท.ประพัทธ์ จินดา, "ทหารกับการเมือง," ฟ้าหม่น ๑๖ (กรกฎาคม-สิงหาคม ๒๕๒๐) : ๓๘.

การหันกลับมาศึกษาบทบาทของกลุ่มวิชาชีพของตน ทำให้ทหารยอมรับความจริงว่า "ยังหาผู้มีความ เข้าใจถึงระบอบประชาธิปไตยโดยถ่องแท้ นั้นไม่ได้ง่ายนักในวงการนักการทหาร"^๑ และเสนอแนะให้ผู้นำทางทหารทุกระดับควรจะได้คำนึงถึงความรู้ ความเข้าใจถึงระบอบประชาธิปไตย ที่ถูกต้อง เพื่อผลประโยชน์มุ่งไปสู่แนวเดียวกับสังคมไทยปัจจุบัน คือแนวทางในการสร้างสรรค์ ระบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบที่สุุดให้มีขึ้นในประเทศไทย^๒ รวมทั้ง เสนอ ว่า ผู้นำทางทหารควรเป็นนักการทหารอย่างแท้จริง เพราะถ้าหากนักการทหารที่เป็นผู้นำทาง ทหารกลายเป็นนักการเมืองไปมากเท่าใด ความเป็นปึกแผ่น ความแข็งแกร่งของกองทัพจะลดลง ไป^๓ และในงานเขียนเกี่ยวกับทหารและการเมืองของนายทหารส่วนใหญ่ในเวลานี้จะเน้นว่า ตนเป็นทหารอาชีพ และกองทัพบกส่วนใหญ่ถึง ๙๙.๙% เป็นทหารอาชีพ แต่การที่รัฐบาลดึงทหาร เข้าไปพัวพันกับการเมือง ซึ่งทหารไม่เคยถนัด และไม่รู้อาจริง เพราะ "ทหารเป็นผู้ซึ่งต้องกระทำตามคำสั่งของผู้มีอำนาจสั่งการอันเป็นวินัยที่สำคัญยิ่งของกองทัพ ซึ่งเป็นการยืนยันว่า ทหาร ส่วนใหญ่ในกองทัพบกเป็นทหารอาชีพ และข้อสรุปอันแสดงถึงความขบขันต่อสถานการณ์ของทหาร ขณะนั้นว่า "เราซึ่งเป็นทหารอาชีพ เราซึ่งตระหนักในหน้าที่ ยังไม่ชิมซาบในศักดิ์ศรีของเราอีกหรือ ยังไม่เข้าใจพออีกหรือว่า เรามีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อชาติบ้านเมืองของเราอย่างไร"^๔

แต่กระแสความคิดส่วนหนึ่งในกองทัพยังยอมรับว่า การที่ทหารจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง นั้น เป็นเรื่องยากในประเทศด้อยพัฒนา ซึ่งกลุ่มทหารยังคงเป็นกลุ่มที่มีอำนาจ "ทุกครั้งที่เกิด

^๑พ.ต.โสภา วนากมล, "ประสิทธิภาพผู้นำทหารในระบอบประชาธิปไตย"

(เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก ๒๕๑๙-๒๕๒๐), หน้า ก.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า จ.

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗.

^๔พล.ท.สิทธิ จิรโรจน์, "เราเป็นทหารประเภทไหน," ยุทธโศก ๘๒ (มกราคม ๒๕๑๗) : ๕.

วิกฤตการณ์ พลเรือนมักจะเอ่ยถึงการเข้ามาของทหาร ยังกล่าวขวัญถึงทหารอยู่เสมอ"^๑ ดังนั้น แม้ว่าในช่วงที่ทหารขึ้นสูงจำนวนมากจะเห็นว่าทหารควรจะเป็นทหารอาชีพอย่างแท้จริง แต่พบว่า นายทหารระดับล่างลงมาคือระดับนายพัน และนายร้อยเป็นส่วนใหญ่แสดงความเห็นว่า "...มันจะ ยุติธรรมหรือ? ที่จะไม่ให้ทหารเล่นการเมือง ทั้ง ๆ ที่คนที่พอเป็นเจ๊ก แม่ก็เป็นเจ๊กเขาจะเป็น นายกรัฐมนตรีเมืองไทยกันอยู่แล้ว...อย่ามาหวงห้ามทหาร ยังเป็นคนที่มีความเสียสละมากกว่าเสียสละ เจ๊กเล่นการเมืองซี มันไม่ยุติธรรมเลย"^๒ และตั้งคำถามว่า "คุณเป็นทหารอาชีพอีกคนใช้ไหม ที่ถูกห้ามไม่ให้เล่นการเมือง ทั้ง ๆ ที่คนห้ามเราอยู่นั้น มันโคตรเข้าไปเล่นการเมือง เข้าไปหา เสียงทางการเมืองอยู่เหิง ๆ"^๓ ทหารจึงสรุปว่า "ทหารทุกคนต้องเรียนรู้ทางการเมือง ต้องเข้าใจการเมือง ต้องเล่นการเมืองด้วยและควรจะได้กำหนดขอบเขตกันเอาไว้ว่า จะให้ ทหารเล่นการเมืองกันในด้านที่อะไร... ทหารซึ่งเป็นคนไทยก็ควรจะต้องรู้ ควรจะได้เข้าไป มีส่วนร่วมในการเล่นเกมส์อันนี้ที่มีชื่อว่าการเมืองด้วย และขออย่าอีกครึ่งไม่ใช่ชื่อว่า ไม่ว่ารัฐบาล ไหนในโลกนี้ ถ้าทหารไม่สนับสนุนแล้วละก็ยากส์"^๔

---

^๑นิกร สามอ่ำไฟ, "อิทธิพลของทหารทางการเมือง," ยุทธโภษ ๘๓ (ธันวาคม ๒๕๑๗) : ๗๒.

^๒พ.ต.ฤกษ์ดี ชาดิอุทิศ, "การเมืองตอน : ความเป็นธรรมในสังคม," เสนาศึกษา ๔๑ (ตุลาคม-พฤศจิกายน ๒๕๑๗) : ๓๕.

^๓พ.ต.ฤกษ์ดี ชาดิอุทิศ, "การเมืองตอน : คุณสมบัติของนักการเมือง," เสนาศึกษา ๔๑ (ตุลาคม-พฤศจิกายน ๒๕๑๗) : ๔๐.

^๔พ.ต.ฤกษ์ดี ชาดิอุทิศ "การเมืองตอน : สถาบันพระมหากษัตริย์," เสนาศึกษา ๔๑ (เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๑๘) : ๓๕.

เนื่องจากทหารมองการเมืองในช่วงนี้ว่าเป็นความแตกแยกทางความคิด^๑ ดังนั้น การเสนอให้ทหารยุ่งเกี่ยวกับการเมืองจึงไม่ได้เสนอให้ทหารเข้าไปมีบทบาททางการเมือง เช่น สมัยก่อน แม้จะเห็นว่าการไม่ให้ทหารเล่นการเมือง เป็นเรื่องไม่ยุติธรรม^๒ และทหาร ควรรู้เรื่องการเมืองบ้าง เพื่อไม่ให้เป็นคนล้าสมัย^๓ เพราะทหารตระหนักดีว่า การทำการ ปฏิวัติและรัฐประหารนั้นทหารจะไม่ได้มีอะไรด้วย "นอกจากจะถูกค้ำโดยที่เนื้อไม่ได้กิน หนึ่งไม่ได้รอนึ่งว่าเป็นรัฐบาลทหารบ้าง...รัฐบาลเผด็จการทหารบ้าง ทหารไม่เคยได้รับการ เหลียวแลให้เทียบบ่าเทียมไหล่กับใครเขาเลย"^๔ ทหารจึงเสนอว่าในภาวะการณ์เช่นนี้ ขอให้ต่อสู้ในวิถีทางแห่งประชาธิปไตย เท่าที่จะเอื้ออำนวยให้เราได้ และถ้าใครมาชวนทำน ให้ปฏิวัติ ก็อย่าไปร่วมกับเขา เพราะพอปฏิวัติเสร็จ เขาก็ล้มเราเหมือนกับที่เราเคยถูกล้มมา แล้วในอดีต"^๕ อันเป็นการเสนอความคิดไม่ให้ทหารผู้น้อยทำตามคำสั่งชวนผู้ใหญ่ทางทหาร ที่มีอำนาจ ดังนั้น บทบาทและหน้าที่ของทหารที่ควรจะเป็น คือ บทบาทในการพัฒนาประเทศชาติ แต่การที่จะมีบทบาทเช่นนี้ได้ "ทหารจำเป็นต้องศึกษาและมีความรู้อย่างกว้างขวางในเรื่อง การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยาประกอบพอสมควร เพราะเป็นปัจจัยประกอบอันสำคัญ

^๑พ.ต.ฤกษ์ดี ชาตฤทธิศ, "การเมืองนั้นเป็นเรื่องของการแตกแยกทางความคิด," เสนาศึกษา ๔๑ (กุมภาพันธ์-มีนาคม ๒๕๑๔) : ๔๔.

^๒พ.ต.ฤกษ์ดี ชาตฤทธิศ, "การเมืองตอน : ความเท่าเทียมกันในสังคม," เสนาศึกษา ๔๑ (ธันวาคม ๒๕๑๓-มกราคม ๒๕๑๔) : ๒๐.

^๓พ.ท.สุพชร์ อรรถธนะ, "ระบอบประชาธิปไตยกับทหาร," เสนาศึกษา ๔๒ (มกราคม ๒๕๑๔-มกราคม ๒๕๑๕) : ๒๑.

^๔มอทองบ, "อย่าเพิ่งสิ้นใจควายที่รัก," เสนาศึกษา ๔๑ (ธันวาคม ๒๕๑๓-มกราคม ๒๕๑๔) : ๔๖.

^๕มอทองบ, "ควายกำลังสองในกองทัพไทย," เสนาศึกษา ๔๑ (ตุลาคม-พฤศจิกายน ๒๕๑๓) : ๕๖.

เกี่ยวกับนโยบายและความมั่นคงของชาติ"^๑ ทหารจึงจำเป็น "ที่จะต้องศึกษาการเมือง ควบคู่ไปกับการทหาร เพื่อให้สามารถใช้มาตรการทางการเมือง ควบคู่ไปกับการปฏิบัติการทางทหาร"^๒ เพราะทหารเห็นว่า ทหารสมัยนี้และต่อไปในอนาคตมิใช่แต่จะมีหน้าที่รบอย่างเดียว แต่จะต้องรอบรู้ทั้งกิจการทหารตลอดจนกิจการบ้านเมือง^๓ ช่วงนี้จึงเป็นช่วงที่ทหารหันมา ศึกษาเรื่องการเมือง และอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างกว้างขวาง แม้นในก่อนหน้านั้น กองทัพบก จะมึนโยบายปราบปรามคอมมิวนิสต์ โดยใช้การเมืองนำการทหาร แต่ทหารจำนวนมากในกองทัพ ไม่เข้าใจ และไม่เห็นความสำคัญ แต่ในช่วงภาวะการณ์เช่นนี้ ทหารเห็นว่า ตนเองจำเป็นต้อง ถอนตัวออกจากอำนาจทางการเมือง เข้ามาสู้รบหาหนทางในการเป็นหน่วยที่สำคัญของการป้องกัน และพัฒนาประเทศ ตลอดจนในภารกิจของการป้องกันประเทศจากภัยคอมมิวนิสต์ ทหารจึง จำเป็นที่จะต้องมึอุดมการณ์ในการต่อสู้ ซึ่งทหารเห็นว่าเป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินการเป็นการด่วน "ปลูกฝังให้ทุกคนได้ตระหนักว่า เราต่อสู้เพื่อใคร และทำไม"^๔ เรื่องอุดมการณ์ทางการเมือง จึงเป็นสิ่งที่ทหารพูดถึงกันอย่างกว้างขวางในกองทัพ "นับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทหารจะต้อง มีอุดมการณ์ทางการเมือง จำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้ทหารมีความคิด มีความเชื่อ มีความมุ่งหวัง ในทางการเมืองร่วมกัน เรื่องนี้ทางฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้เล็งเห็นความสำคัญมาก่อนประชาธิปไตย"^๕ เนื่องจากอุดมการณ์ทางการเมืองเป็นเสมือนวิญญานในการต่อสู้ หากทหารไร้วิญญานที่จะทำการ สู้รบแล้ว การปฏิบัติการทั้งหลายทั้งปวงของทหารย่อมจะล้มเหลวโดยแน่นอน^๖ ดังนั้น จึงมี

^๑พ.ท.สุพจน์ อรรถชน, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒.

^๒ร.อ.รณฤทธิ์ ถาวรพานิช, "การศึกษาสำหรับนักเรียนนายร้อยในอนาคต", (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก หลักสูตรประจำชุดที่ ๕๓, ๒๕๑๗), หน้า ๔๘.

^๓พ.อ.ศิริ ทิวะพันธ์, "ของขวัญสำหรับน้องนายทหารใหม่," เสนาศึกษา ๔๑ (มิถุนายน-กรกฎาคม ๒๕๑๘) : ๑๔-๑๕.

^๔พ.อ.ศิริ ทิวะพันธ์, "บันทึกของพัน" วารสารพล.๔ ๑๔ (ตุลาคม ๒๕๑๘) : ๑๑.

^๕พ.อ.จำเนียร อุ่นจิต, ทหารกับอุดมการณ์ทางการเมือง, เอกสารโรเนียวกรมยุทธศึกษาทหารบก, หน้า ๗.

^๖เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

การเสนอว่า อุดมการที่ทหารจะต้องยึดถือแน่นอยู่กับจิตใจของทหาร และการปฏิบัติของทหาร ตลอดเวลานั้น ได้แก่ ชาติ เกียรติ วินัย กล้าหาญ และความรับผิดชอบ^๑ และอุดมการที่ทหารพึงยึดถือในเรื่องที่ขาดไม่ได้สำหรับการดำรงอยู่ในหน่วย คือ การเคารพเทอดทูนพระมหากษัตริย์ เลื่อมใสในศาสนา ศรัทธาต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างทหารกับประชาชน^๒ สิ่งเหล่านั้นคือ การพยายามของทหารอาชีพที่จะเปลี่ยนภาพพจน์และบทบาทของทหารเสียใหม่

ทางกองทัพบก ได้เห็นความสำคัญของการฝึกศึกษาเรื่อง การเมืองของทหาร โดยออกคำสั่ง กองทัพบกที่ ๒/๒๕๑๘ เรื่องนโยบายฝึกศึกษาด้านการเมือง โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ "ยึดเหนี่ยวความคิดของทหารให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันใน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย"^๓ และจุดประสงค์อีกประการที่สำคัญ คือ "สร้างความเข้าใจอันดีกับประชาชนในบทบาทของทหารและรัฐบาล"^๔ โดยทหารจะฝึกและศึกษาถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ และในระบอบอื่น ๆ สถานการณ์ในช่วงนี้จึงทำให้ทหารหันมาสนใจศึกษาเรื่องการเมืองกันอย่างกว้างขวาง โดยให้เหตุผลว่า

แม้เราจะมีใช้นักการเมือง แต่ข้าราชการประจำก็ต้องศึกษาและติดตามการเมือง เพื่อให้เข้าใจการเมืองไว้เสมอ ต้องรู้ขั้นเชิงการเมืองด้วย เพื่อที่เราจะได้ไม่ถูกจูงจมูกโดยนักการเมืองอาชีพ นักการเมืองสมัครเล่น หรือนักการเมืองที่ชอบเล่นด้วยการชักจูงของคนอื่น ลัทธิอื่น ซึ่งไม่มีความสุจริตใจ ต่อระบอบการปกครองของบ้านเมืองเรา เราต้องรู้ขั้นเชิง เพื่อให้รู้จริงว่า อะไรคือความจริง อะไรคือความเท็จ อะไรคือการโฆษณาชวนเชื่อ อะไรคือความหลอกลวง เราควรเข้าใจ

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๓.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๘.

^๓ "คำสั่งกองทัพบกที่ ๒/๒๕๑๘ เรื่องนโยบายฝึกศึกษาด้านการเมือง," ป.ต.อ.สาร (กรกฎาคม-สิงหาคม ๒๕๒๖) : ๖๘.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๘.

ให้ซึ่งว่า คนอย่างไรจึงจะควรแก้คำว่า วีรชน คนอย่างไรจึงสมควรขนานนามว่า
ทรชน เมื่อรู้แล้วก็รู้อยู่ที่ตัวเราไม่จำเป็นจะต้องแสดงความเห็นสนับสนุนหรือคัดค้าน^๑

นอกจากการแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับบทบาทของ กลุ่มวิชาชีพของตนไปในทางที่พัฒนา
ขึ้นแล้ว ท่ามกลางสถานการณ์เช่นนี้ ทหารหนักกลับมาพิจารณากองทัพของตนเองมากยิ่งขึ้น ที่
สำคัญ คือ การมองเห็นจุดบกพร่องของกองทัพและยอมรับในความล้มเหลว และด้อยประสิทธิภาพ
ของกองทัพ จึงพบว่าเป็นครั้งแรกที่ทหารวิพากษ์วิจารณ์กองทัพของตนเองอย่างเปิดเผยและ
รุนแรง เพื่อให้ทหารอาชีพหันกลับมาทำงานด้านการทหารให้จริงจังมากขึ้น ทั้งด้านการพัฒนา
กองทัพ และระบบบริหารของกองทัพ โดยการตีเตียนผู้บังคับบัญชาที่ทำตนไม่ดี^๒ และแสดง
ความเห็นที่รุนแรงต่อความเหลวแหลกในกองทัพ เช่น

"จำเป็นด้วยหรือครับ ที่ไอ้ใครคนใดคนหนึ่ง มันอยากเห็นถูก เป็นถูก เห็นผิดเป็นผิด
จะต้องเป็นคนหัวรุนแรงหรือเฮียงซ้าย เสมอไป ก็ในเมื่อมันรู้ว่า ถ้าชินปล่อยไว้เข้าขามเย็นขาม
อีแบบนี้ ใครยังงี้ก็ข้าง ภูเล่นบิลเสียดในเวลาราชการของภู เล่นกอล์ฟในเวลาราชการของภู
โขกหมากรุก หรืออ่านหนังสือพิมพ์ ตลอดเวลาราชการ ไหนจะลู่ออกทัพปลดแอกบ้าง ๆ นั้นไม่ได้"^๓
ความประพฤติของนายทหารระดับสูง ซึ่งถูกโจมตี เรื่องการคอร์รัปชันจากรอบด้าน ทหารเองก็
มองเห็นปัญหานี้เช่นกัน^๔ งานเขียนของทหารจำนวนมากในช่วงนี้แสดงความรู้สึกต่อการ
คอร์รัปชันของทหารระดับสูง ที่ทหารเห็นว่าเป็นการบ่อนทำลายกองทัพ สิ่งเหล่านี้เป็นการสะท้อน
ถึงความคิดของทหารที่รู้สึกขัดแย้งระหว่างความคิดหรืออุดมการณ์ที่ถูกปลูกฝังมา กับประสบการณ์

^๑พล.ท.สิทธิ จิรโรจน์, "จงเริ่มงานกันวันนี้เถิด" ยุทธโศก ๔๓ (ธันวาคม ๒๕๑๗) : ๑๗.

^๒"ประณม ทองสร้อย", "เคี้ยวเอื้องโดยผม (มิ่งซี)", เสนาศึกษา ๔๓ (ตุลาคม-
พฤศจิกายน ๒๕๑๙) : ๓๘.

^๓พ.ต.แจ่ม จ้าณรงค์, "เคี้ยวเอื้องโดยผม", เสนาศึกษา ๔๒ (มิถุนายน-กรกฎาคม
๒๕๑๙) : ๓๖.

^๔พ.ต.แจ่ม จ้าณรงค์, "จากเสี้ยวหนึ่งแห่งความเป็นคน", เสนาศึกษา ๔๒ (เมษายน-
พฤษภาคม ๒๕๑๙) : ๔๘.

จริงที่ทหารได้รับ เช่น งานเขียนของทหารที่แสดงความรู้สึกว่

"ตอนผมเป็นนักเรียนนายร้อย ต้องการให้ผมตรง ไม่ต้องการให้คดหรือเบี้ยวใช่ไหม? ก็แล้วเมื่อผมจบออกมา ทำไมหลายสิ่งหลายอย่างในหน่วยงานที่ผมผ่านมาลึบกว่าหน่วย จึงไม่ค่อยตรงตามอุดมคติ...โปรดอย่าลืมว่าผมมีโชคนักรบแรงอะไร ถ้าทุกคนรู้ความจริง ทุกคนจะต้องยอมรับว่า ก่อนที่จะปราบ ผกค. ลงได้ เราจะต้องปราบตัวเราเองก่อน"^๑

จากบทความนี้นับว่าเป็นครั้งแรกที่ทหารยอมรับว่า ความเหลวแหลกในกองทัพขณะนี้ จะทำให้กองทัพไทยสู้คอมมิวนิสต์ไม่ได้

นอกจากการแสดงความคิดเห็น เรื่องความ เหลวแหลกของทหารระดับสูงในกองทัพแล้ว ปัญหาที่ทหารกล่าวถึงมากอีกประการหนึ่ง คือ ความไม่เป็นตัวของตัวเองในกองทัพ นั่นคือผลของการยอมรับความช่วยเหลือทางทหารของสหรัฐอเมริกา การฝึกศึกษาซึ่งใช้ตำราของสหรัฐฯ โดยไม่ได้นำมาดัดแปลงให้เข้ากับประเทศไทย ทำให้ทหารมองว่า "กองทัพของเราไม่เคยมีอะไรเป็นของตัวเองเลย แม้แต่อย่างเดียว กองทัพบกจะมีทุกสิ่งทุกอย่างเลียนแบบ หรือตามอย่างของกองทัพบกสหรัฐฯ"^๒ อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความคิดของทหารระดับล่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัตินโยบายอย่างแท้จริง ว่าไม่เห็นด้วยกับการรับความช่วยเหลือโดยไม่เป็นตัวของตัวเองของกองทัพ เรื่องการฝึกและตำราที่ใช้ของสหรัฐฯ ทหารจะแสดงความคิดเห็นคัดค้านอยู่ตลอดเวลาว่าไม่เหมาะสมกับเมืองไทย "ไม่เห็นกองทัพใดเขาเอาวิชาของกองทัพชาติอื่นมาแปล เพื่ออะไร? เพื่อความโก้ หรือเพื่อเอาไปปฏิบัติจริง "^๓ เนื่องจากในความเป็นจริงแล้ว ทหารไทยฝึกแบบอเมริกัน อาศัยหลักการของอเมริกัน "แต่พอเอาเข้าจริง ต้องมาเล่นแบบไทย คนไม่ไปรบเองนี่ไม่รู้ตอกว่ามันเจ็บใจ และหวานอมขมกลืนแค่นั้น บางท่านอาจจะค้านจนน้ำตาตก

^๑พ.ต.แจ่ม จ้าณรงค์", "เคี้ยวเอื้องโดยผม," เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓.

^๒ร.อ.ธงชัย เกื้อสกุล, "ระบบการศึกษาของกองทัพบกไทย" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๗), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๓พ.ต.แจ่ม จ้าณรงค์", "อดเขียนไม่ได้พิบผ่า! มันคัน," เสนาศึกษา ๔๓ (สิงหาคม-กันยายน ๒๕๑๔) : ๓๘.

ขณะที่ข้าศึกมันสมน้ำหน้า"^๑ จึงปรากฏว่าความคิดในการเรียกร้องให้ทหารไทยเรียนแบบไทยระบบไทย เพื่อใช้ในการปฏิบัติการได้จริง ๆ มีตลอดมาในกองทัพ แต่มิได้มีการแสดงออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจน เนื่องจากสถานการณ์ไม่อำนวย ในช่วงเวลานี้สถานการณ์เอื้ออำนวยให้ทหารจึงได้แสดงความคิดอย่างเปิดเผย โดยเห็นว่า "ใครหรือกองทัพบกของประเทศใด แปลการเจตนาการเสนอแนะ การพูดความจริงอันควรแก่การแก้ไขตามสภาพความเป็นจริง เพื่อความพร้อมรบทันทีทันควัน ตามเนื้อผ้าไปในแ่งมุมหัวรุนแรงไร้สาระแล้ว กองทัพบกนั้นควรยอมตกอยู่ในสภาพการณ์พ่ายเรือในอ่าง"^๒ นับว่าในงานเขียนของทหารทั้งในวารสารทหารและงานวิจัยในสถาบันการศึกษาชั้นสูงของทหาร กล่าวถึงปัญหานี้มาก เนื่องจากปัญหานี้เป็นปัญหาที่สัมพันธ์กับยุทธวิธีในการรบของกองทัพไทยในการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ เนื่องจาก การเรียนและฝึกแบบอเมริกัน เน้นไปในด้านการรบตามแบบ ส่วนคอมมิวนิสต์ใช้การรบแบบกองโจร ซึ่งทหารไทยจะฝึกมาน้อยมาก จึงพบว่าทหารพยายามเสนอแนะถึงปัญหานี้อยู่ตลอดเวลา และมากขึ้นในช่วงระยะเวลาที่สถานการณ์เอื้ออำนวยในกองทัพ เช่นนี้ เช่น การแสดงความคิดว่า

"รัฐบาลหรือกองทัพบกก็น่าจะเห็นความสำคัญของการสงครามพิเศษให้มากที่สุด มิใช่ เรียนอยู่กับกองทหารขนาดใหญ่ หรือกองพลในการรบด้วยวิธีรุก การรบด้วยวิธีรับซึ่งเป็นการใช้หน่วยขนาดใหญ่ แต่ในสถานการณ์ปัจจุบัน ข้าศึกไม่ได้ใช้ยุทธวิธีเช่นนั้นแล้ว ข้าศึกหันมาใช้หน่วยทหารขนาดเล็กปฏิบัติการรุนแรง รวดเร็ว ... แล้วหลบหนีไป"^๓

และทหารได้เสนอความคิดให้บรรจุวิชาสงครามพิเศษลงในหลักสูตรของโรงเรียนทหารทุกแห่ง เพราะแม้แต่ในโรงเรียนเสนาธิการทหารบกเองนั้น มีการศึกษาวิชาสงครามพิเศษเพียง ๑๓๐ ชั่วโมง จากจำนวนชั่วโมงศึกษาทั้งสิ้น ๑๔๑๖ ชั่วโมงเท่านั้น^๔ อันแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่กำหนดไว้นั้น ไม่เหมาะสมกับ

^๑พ.ต.แจ่ม จ้าณรงค์", "ทหารคิด", ยุทธโฆษ ๘๓ (ธันวาคม, ๒๕๑๗) : ๖๕.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๕.

^๓ร.อ.ทองแท้ เถระพัฒน์, "การพัฒนาการศึกษาในกองทัพบกไทย" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๖-๒๕๑๗), หน้า ๔๗.

^๔เรื่องเดียวกัน.

สถานการณ์ของประเทศ "ยิ่งเป็นโรงเรียนเหล่านี้ด้วยแล้ว ยิ่งให้ความสำคัญแก่วิชาสงครามพิเศษน้อยลงตามลำดับ"^๑ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ซึ่งทหารเห็นว่า ศึกษาเรื่องสงครามพิเศษน้อยมากและล้าสมัย ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และในอนาคต ซึ่งการมองปัญหาในกองทัพของทหารช่วงนี้ ทำให้มีนายทหารจำนวนมาก หวนกลับไปศึกษา หลักสูตรการศึกษาของสถาบันทหาร โดยเน้นไปที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าฯ และสรุปความคิดว่า นักเรียนนายร้อยศึกษาการสงครามพิเศษน้อยมากแต่ "ต้องออกไปปฏิบัติราชการชายแดน ซึ่งต้องใช้ความรู้การรบนอกแบบ การแก้ไขปัญหาระดับหมวดและกองร้อย เป็นส่วนมาก แต่พื้นฐานที่ศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าน้อยมาก นายทหารเหล่านี้ต้องไปหาความรู้จากประสบการณ์ที่ตนไปปฏิบัติ ซึ่งนับว่าเป็นการไม่สมควรยิ่ง"^๒ และเห็นว่า การที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เอาหลักสูตรโรงเรียนนายร้อยเวสปอยด์ มาใช้แต่หลักสูตรที่นำมาใช้เป็นหลักสูตรเก่า ซึ่งทางสหรัฐฯ เองก็ต้องปรับปรุงอยู่เสมอแต่ไทยมิได้ปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัย^๓ เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า ทหารอาชีพจำนวนมากในกองทัพมิได้เห็นด้วยต่อการรับความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ จนกองทัพไทยไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง

จากสภาวะการณ์ทางการเมืองช่วงหลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖-ก่อน ๖ ตุลาคม ๒๕๑๗ ทำให้ทหารอาชีพถูกบีบคั้นมาก เหตุการณ์นี้นอกจากจะทำให้ทหารมองกองทัพของตนเองด้วยสายตายที่เป็นจริง และปรารถนาที่จะแก้ไขความบกพร่องของกองทัพแล้ว แต่ปัญหามานาประการที่กระทบต่อกองทัพ เช่น การถูกตัดงบประมาณ ทำให้ทหารส่วนหนึ่งแสดงความรู้สึกที่รุนแรงและย่ำถึงความสำคัญของกองทัพ และของทหารที่มีต่อชาติ ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ทหารนิยมที่มีอยู่ในกองทัพตลอดมา เช่น "ในสถานการณ์ปัจจุบัน ประเทศชาติกำลังประสบภัยจากภายในและภายนอกประเทศหลายด้าน ความมั่นคงของประเทศกำลังถูกข้าศึกบั่นทอนอยู่ทุกขณะ

^๑ เรื่องเดียวกัน.

^๒ ร.อ.รณฤทธิ์ ถาวรพานิช, "การศึกษาสำหรับนักเรียนนายร้อยในอนาคต" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๗), หน้า ๔๘.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔.

กองทัพบกในฐานะเป็นหลักสำคัญอันหนึ่ง ที่ประกันความมั่นคงของชาติ กำลังประสบปัญหาต่อการพัฒนาความพร้อมรบอยู่ในขณะนี้"^๑ แต่เมื่องบประมาณของกองทัพถูกตัด ในขณะที่ทหารเห็นว่าประเทศไทยกำลังประสบภัยคุกคามทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งทำให้ทหารมองว่า "ต้องปรับปรุงกองทัพไทยให้ขยายตัวขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพ เพื่อเตรียมไว้เผชิญกับภัยขนาดใหญ่ที่จะเกิดขึ้น แต่ปัจจุบันนี้ประเทศไทยอยู่เสมือนโดดเดี่ยวไร้ญาติขาดมิตร เพื่อนที่พอจะพึ่งพาอาศัยได้ถูกขับไล่ผลักดันออกไปอย่างไร้เกียรติ"^๒ ในสภาวะการณ์ที่ต้องเสี่ยงต่อการสูญเสียเอกราชและอธิปไตยเช่นนี้ การปรับปรุงกองทัพจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในความคิดของทหาร เมื่อมีอุปสรรคด้านงบประมาณ ทหารจำนวนมากคับแค้นใจว่ากำลังทหารมีความสำคัญต่อประเทศ แต่รัฐบาลยังรีรอในการให้งบประมาณ โดยเห็นว่ารัฐบาลพยายามแก้ไขปัญหาคอมมิวนิสต์โดยหันมาใช้วิธีการทูตมากกว่าที่จะปรับปรุงกำลังรบให้มีประสิทธิภาพ "ซึ่งเจตนาของรัฐบาลในเรื่องนี้จะเห็นได้ชัดจากงบประมาณของทหารที่ได้รับตั้งแต่ปี ๒๕๑๖ เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน เมื่อเทียบกับงบประมาณรายจ่ายของประเทศแล้ว เปอร์เซนต์ที่ได้รับอยู่ในเกณฑ์ต่ำ เมื่อเทียบกับประเทศข้างเคียง"^๓ ทำให้ทหารรู้สึกกดดันเพราะทหารมีความสำนึกอยู่เสมอว่า ความสำคัญของกิจการทหารนั้นควรควบคู่ไปกับการเมืองของชาติ เพราะความเข้มแข็งและประสิทธิภาพของหน่วยทหารย่อมเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความเป็นประเทศผู้นำ "เพราะกำลังทหารเป็นกำลังในการป้องกันประเทศ และเป็นกำลังต่อรองการเมืองระหว่างประเทศ ประเทศที่มีประสิทธิภาพทางทหารดีเยี่ยม ย่อมเป็นที่เคารพยำเกรงแก่บรรดาประเทศที่มีประสิทธิภาพด้อยกว่า

^๑ร.อ.อดิศร สถิตตยานุรักษ์, "ผู้บังคับบัญชากับความพร้อมรบของหน่วยกำลังรบในกองทัพบกไทย" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๙-๒๕๒๐), หน้า อารัมภบท.

^๒พล.ต.ละม้าย จันทรประเสริฐ, "ปัญหากองทัพไทยทางด้านงบประมาณ" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล ในลักษณะวิชาเศรษฐกิจ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๑๙-๒๕๒๐), หน้า คำนำ.

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๘.

นอกจากนั้น ยังเป็นผลสำเร็จในการดำเนินวิเทศบาทยุ่เสมอ"^๑ ทำให้ทหารสรุปว่า เสรีภาพและเสรีภาพของชาติไทย จะมีอยู่ได้ก็ต้องมีกำลังทหารที่มีสมรรถภาพที่เข้มแข็ง เท่านั้น^๒ ซึ่งความคิดเช่นนี้ เป็นความคิดที่ฝังแน่นอยู่ในจิตสำนึกของทหารทุกคน

ความคิดของทหารอาชีพต่อระบอบประชาธิปไตย

สภาพการณ์ของบ้านเมืองหลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๔๑๖-ก่อน ๖ ตุลาคม ๒๔๑๙ ทำให้ทหารอาชีพส่วนใหญ่รู้สึกหมดศรัทธากับระบอบประชาธิปไตย และมีส่วนหนึ่งแสดงความคิดเห็นว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นเรื่องธรรมดาของระบอบประชาธิปไตย และมองว่าหลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๔๑๖ เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์แบบ^๓ แต่ทหารส่วนใหญ่รู้สึกเป็นห่วงบ้านเมืองว่าจะไปไม่รอด ทำให้มองว่า นักศึกษาเป็นแนวร่วมของคอมมิวนิสต์ และรู้สึกเอือมระอาต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย จนทำให้ทหารรู้สึกว่ "จุดเริ่มต้นที่เกิดหลัง ๑๔ ต.ค. ๑๖ นี้ก็ ๑๕ เพียงเวลา ๒ ปีเศษ ๆ เท่านั้น ทำไมความเลวร้ายจึงรุนแรงอย่างนี้...ถ้า ๑๐ ปี ๒๐ ปี จะเลวร้ายแค่ไหน"^๔ และทหารบางคนถึงกับแสดงความคิดเห็นว่า "ดู ๆ ไปทำให้รู้สึกเหมือนว่า ประเทศไทยของเราที่เห็นทีจะยังไม่พร้อมที่จะเป็นประชาธิปไตยเสียแล้วกระมัง"^๕ สภาพความวุ่นวายของนักการเมือง ทำให้ทหารจำนวนมาก เกิดความรู้สึกว่า "ทหารจะอยู่ได้อย่างไรในระบอบการปกครองที่ใช้พลเรือนเป็นผู้นำ โดยอ้างว่าเป็นประชาธิปไตย"^๖

^๑ร.อ.บุญเหลือ แสงหล่อ, "การฝึกทหารใหม่ของกองทัพบกไทย" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๗), หน้า ๑.

^๒ร.อ.ทวีศักดิ์ หนูนภักดิ์, "การพัฒนากำลังพลของกองทัพบกไทย." (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๗), หน้า ๑.

^๓พล.ต.เรืองศักดิ์ ชุมสารบูล, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๘.

^๔พล.ต.จวน วรรณรัตน์, "การกำหนดแนวความคิดและหนทางปฏิบัติในการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายในประเทศไทย" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๑๘-๒๕๑๙), หน้า ๕๖.

^๕ร.อ.ฤทธิ รั้งคะภูติ, "การพัฒนาเยาวชน" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๖-๒๕๑๗), หน้า ๒.

^๖พ.อ.ประดิษฐ์ เวชรักษ์, "ทหารกับการเมือง" (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก,

ทหารแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประชาธิปไตยว่า

ประชาธิปไตยในขณะนี้นั้น เหมือนกับเด็กอ่อนสอนเดินต้องใช้เวลาอีกนานกว่าจะเติบโตเข้มแข็งมั่นคง เหมือนกับประชาธิปไตยในญี่ปุ่น อเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เด็กอ่อนช่วยตัวเองไม่ได้ต้องมีพี่เลี้ยงฉันทัด ประชาธิปไตยแบบเด็กอ่อนก็ต้องการพี่เลี้ยงฉันทันนั้น ขณะนี้หลายฝ่ายหลายพวกเหลือเกิน กำลังแย่งกันเข้ามาเป็นพี่เลี้ยง พยายามเอาของบุคคลนำมาหลอกล่อให้ประชาธิปไตยต้องไขว้เขวไปมากพอๆ เราก็จะจับตาดูกันต่อไปก็แล้วกันว่า กลุ่มชนที่เขากำลังวางรากฐานประชาธิปไตยอยู่นั้น เขามีเจตนาดีโดยบริสุทธิ์ใจหรือไม่?

ทหารจึงได้มีการเสนอความคิดว่า ประชาธิปไตยที่จะใช้กับไทยนั้น ต้องเป็นประชาธิปไตยแบบไทย^๒ และเห็นว่า ระบบการปกครองที่ดีที่สุด ได้แก่ การปกครองที่สร้างสรรค์ ความอุดมสมบูรณ์พลสุข และความอยู่ดีกินดีให้แก่ประชาชนได้มากที่สุด ประชาชนยอมเป็นท่างเรื่องปากท้อง และความอยู่ดีกินดียิ่งกว่าอย่างอื่น^๓ ทำให้ทหารส่วนหนึ่งสรุปความคิดว่า

ชาติด่านเมืองกำลังอยู่ในลักษณะที่ล่อแหลม ความปั่นป่วนวุ่นวายทวีขึ้นทุกวัน และก็ยังมองไม่เห็นวี่แวว ประชาธิปไตยที่กำลังคลั่งไคล้กันหนักหนานั้น จะช่วยแก้ไขวิกฤตการณ์ได้อย่างไร ทั้งนี้เพราะเรากำลังไขว้คว่ำหาประชาธิปไตย ซึ่งคนส่วนมากก็ไม่เข้าใจ และไม่รู้ว่า ประชาธิปไตยนั้นเขาดำเนินการกันอย่างไร และในยามหัวเลี้ยวหัวต่อเช่นนี้ หากใฝ่ฝัน ประชาธิปไตยกันจนเกินขอบเขต จะช่วยจรจรโลงหรือปิ่นทอนประสิทธิภาพในการบริหารบ้านเมืองกันแน่^๔

^๑ พ.ต. ฤกษ์ดี ชาตฤทธิศ, "การเมืองตอน : ตอบปัญหาการเมือง," เสนาศึกษา ๔๒ (ธันวาคม ๒๕๑๘-มกราคม ๒๕๑๙) : ๖๔.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๖.

^๓ พ.ต. เรื่องศักดิ์ ชุมสารบูล, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๐.

^๔ พ.อ. ธานีรินทร์ ณ สงขลา, "ทหารกับการเมือง" (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๑๖-๒๕๑๗), หน้า ๘.

สภาวะการณ์เช่นนี้ ทำให้ทหารมองว่า ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบจะยังไม่เกิดขึ้นใน
อนาคตอันใกล้นี้ จึงเสนอว่า "วิธีการปกครองที่ดีที่สุด เพื่อมุ่งสู่จุดประสงค์หลักของประเทศ ได้แก่
ระบอบประชาธิปไตยนำ และมีแนวโน้มทางเผด็จการผสมผสานกับชาตินิยม เป็นเหมาะที่สุดใน
ปัจจุบันและอนาคตอันใกล้นี้"^๑ และที่น่าสนใจคือ มีนายทหารระดับสูง เสนอแนวคิดว่า
"การที่จะดำรงสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้มั่นคงควรที่จะเลือกระบบสังคมนิยม
แบบที่มีชาตินิยม และเจ็ดด้วย เสรีนิยมอยู่บ้าง...แล้วควรที่จะยอมรับ "ระบบทุนนิยม" ไว้ได้
ด้วย"^๒ และเสนอว่า เมื่อพร้อมแล้วในระยะแรก "อาจจำเป็นต้องใช้ ลักษณะอัตตาธิปไตย
หรือคณาธิปไตย ดำเนินการปลูกฝังอุดมการณ์ "ประชาธิปไตย" ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินระบบ
สังคมนิยมที่จะต้องมีการอบรมสั่งสอนให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันก่อนระยะเวลาหนึ่ง"^๓

ทหารอาชีพมีความคิดต่อระบอบประชาธิปไตยภายใต้การปกครองของพลเรือน ว่าไม่
มั่นคง ความยุ่งยาก วุ่นวายของระบบพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตยทำให้ทหารไม่ม
ความศรัทธาต่อพรรคการเมือง คิดว่า ความยุ่งยากทั้งหมดมาจากพรรคการเมือง เป็นส่วนใหญ่
"การที่พรรคการเมืองมีมากพรรคมักทำให้ยุ่งยากในการจัดตั้งรัฐบาล...ควรจะต้องกำหนด
มาตรการในการจำกัดจำนวนพรรคการเมืองไว้ในกฎหมายพรรคการเมืองเสียเลย"^๔ ซึ่ง
ทหารมักจะมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ถ้ามีการเมืองมีความบริสุทธิ์ใจในการบริหารประเทศ
ทหารก็จะไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง^๕ แต่ถ้าทำผิดกติกามาก ๆ ทหารจะทำการปฏิวัติ

^๑ พ.อ.เดช กฤษณะภานันท์, "การพัฒนาระบบบริหารเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ" (วิทยานิพนธ์
วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๑๘), หน้า ๒๕๕.

^๒ พล.ต.ชำนาญ นิลวิเศษ, "ความยุ่งยากในระบอบประชาธิปไตยของไทย" (เอกสาร
วิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๑๘-๒๕๑๙), หน้า ๓๔๘.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔๘.

^๔ พ.อ.พิชิตพงษ์ สุทัศน์ ณ อยุธยา, "พรรคการเมืองกับความมั่นคงของประเทศไทย"
(วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๑๘), หน้า ๘๑.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๔.

จึงพบว่าทหารมักจะตั้งคำถามว่า "ท่านที่เสนอตัวเข้ามารับมอบกิจการของชาติไปจากทหารนั้น ท่านมีความดีงามเพียงพอแล้วหรือยัง"^๑

สภาพเหตุการณ์ทางการเมืองหลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖-ก่อน ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ทำให้ทหารมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการปกครองประชาธิปไตย เพราะประชาธิปไตย "เป็นงานอดิเรกของชนชั้นปัญญาชนเขาหรืออย่างเบา ๆ ก็คิดว่าเป็นเรื่องที่บรรดานักศึกษาและนักปลุกระดมมวลชนทั้งหลายจำเป็นต้องรู้จักกัน เพื่อจะนำไปพูดและเขย่าขวัญอารมณ์ได้อย่างมันมือ"^๒

ความคิดของทหารต่อกลุ่มพลังทางการเมือง

ในช่วงระยะเวลาี้ กลุ่มพลังทางการเมืองที่มีบทบาทสูง และทหารเฝ้าดูพฤติกรรมอย่างไม่ไว้ใจตลอดมา คือ กลุ่มนิสิต นักศึกษา มิงงานเขียนของทหารน้อยมากที่ยอมรับบทบาททางการเมืองของนักศึกษา เช่น งานของ พ.อ.อัมพร ปกรณ์ยุทธ ซึ่งเห็นว่า "บทบาททางการเมืองของนักศึกษาไทยมีผลเกื้อกูลต่อการพัฒนาทางการเมืองของประเทศมากกว่าเป็นอุปสรรค"^๓ เป็นการแสดงให้เห็นว่า มีทหารบางส่วนพยายามทำความเข้าใจนักศึกษา แม้จะเห็นว่า นักศึกษาเชื่อมั่นในอุดมการณ์ของสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์ก็ตาม และเสนอว่า "นักศึกษาควรจะดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่อไป เพราะมีส่วนเกื้อกูลต่อการพัฒนาการเมือง วิชาการมีส่วนร่วมในพรรคการเมือง กิจกรรมทางการเมืองในมหาวิทยาลัย และมีส่วนในการเลือกตั้ง ส่วนการเดินขบวนนั้น นักศึกษาไม่ควรทำ แต่จะทำได้ในเงื่อนไข ๒ ประการ คือ ไม่มีทางเลือกและไม่สามารถควบคุมมิให้มีการแทรกแซงจากภายนอกได้"^๔

^๑พ.ต.ฤกษ์ดี ชาดิอุทิศ, "การเมือง," เสนาศึกษา ๔๐ (มิถุนายน-กรกฎาคม ๒๕๑๗)

: ๓๘.

^๒"นายวิสูตร, "ประชาธิปไตยกับชีวิตประจำวัน," เสนาศึกษา ๔๒ (ตุลาคม-พฤศจิกายน)

: ๘.

^๓พ.อ.อัมพร ปกรณ์ยุทธ, "บทบาททางการเมืองของนักศึกษาไทยกับประชาธิปไตย" (วิทยานิพนธ์ เสนอวิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๑๗), หน้า ๒๘.

^๔เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๓.

งานเขียนแสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่ของทหาร ไม่เห็นด้วยกับบทบาทของนิสิตนักศึกษา เพราะเห็นว่า "ไม่เป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยเสียเลย กลับบ่อนทำลาย เสียด้วยซ้ำ"^๑ เช่น การมองบทบาทของนักศึกษาตั้งแต่เริ่มต้นต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น เมื่อเดือน พฤศจิกายน ๒๕๑๕ ว่า "แสดงถึงการดึงประชาชนให้มาเป็นพวกต่อต้านด้วย ไม่มีอะไรมาก เป็น สิ่งบอกเหตุว่าจะเป็นการเปิดทางให้สินค้าจีนแดง หรือสินค้าประเทศคอมมิวนิสต์อื่น ๆ เข้ามาไทย ต่อจากนั้นสินค้าก็เริ่มแพงขึ้น เพราะเศรษฐกิจฝืนสวน"^๒ หรือการมองปัญหาว่าคนจีนในเมืองไทย ค้าขายสู้ญี่ปุ่นไม่ได้ เมื่อจุฬาลานของตนเข้าไปมีบทบาทในมหาวิทยาลัย "จุฬาลานคนจีนจึงชักชวน คนไทยโง่ ๆ ไม่รู้เห็นหรือรู้ได้บางคนต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น"^๓ ทหารมองพลังเหล่านี้ว่า "พลังที่เกิดขึ้นทั้งหลายทั้งปวงในรูปของสารพัดชุมนุม หรือสารพัดศูนย์ เหล่านี้ เป็นพลังที่รู้การเมือง ถ่องแท้แล้วหรือไร หามิได้ "พลัง" เหล่านี้ เป็นพลังที่รู้การเมืองเพียงครึ่ง ๆ กลาง ๆ ซึ่งมี อ.ต.ร. แก่ชาติบ้านเมืองเพียงไรนั้น ได้ประจักษ์กันแล้วและยอมรับกันว่า "พลังครึ่ง ๆ กลาง ๆ" นี้ร้ายเสียยิ่งกว่าไม่มีพลังเสียเลย"^๔

ทหารจึงมีความเห็นต่อพลังของนักศึกษาว่า เป็นพลังที่ไร้ความรับผิดชอบ ซึ่งทหาร ยอมรับไม่ได้ เพราะ "เป็นกำลังที่ชอกช้อกความสงบสุขของบ้านเมือง"^๕ งานเขียนของ ทหารจำนวนมากจะสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของทหารที่มีต่อพลังของนิสิตนักศึกษา เช่น

---

^๑ พ.อ.ถวิล จันทรักษ์, "ประชาธิปไตยกับนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๒๐), หน้า ๖๒.

^๒ พ.อ.ประยุทธ์ แจ้งเจนกิจ, "ประเทศไทยกับบทบาทของ ผกค. ในปัจจุบัน" (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๑๔), หน้า ๗๕.

^๓ พ.ต.ฤกษ์ดี ชาตฤทธิศ, "การเมือง," เสนาศึกษา ๔๐ (มิถุนายน-กรกฎาคม ๒๕๑๗) : ๒๖.

^๔ "สมมาตร", "ลองคิดดูเป็นไร," ฟ้าหม่น ๑๓ (กันยายน-ตุลาคม ๒๕๑๗) : ๒๐.

^๕ ฤกษ์ดี ชาตฤทธิศ, "สมาคมนักเรียนเก่าโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า", เสนาศึกษา ๔๑ (มิถุนายน-กรกฎาคม) : ๕๖-๖๐.

"...เป็นกระบอกเสียงปลุกระดมมวลชน เพื่อทำลาย ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์"^๑ และ "ผู้เฒ่า ผู้แก่ หรือผู้ปรารถนาจะเห็นบ้านเมืองสงบร่มเย็นเหมือนแต่ก่อนเก่า ก็พากันไปสวดมนต์ อ้อนวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายว่า "อย่าให้ไอ้ลูกหลานจัญไรพากันออกมา" เคาะประตูบ้าน "เพื่อปลุกระดมให้จับตายกันอีกเลย"^๒ และงานเขียนของทหาร ที่สะท้อนถึงความรู้สึกรุนแรงของทหารที่มีต่อนักศึกษา คือ บทความในยุทธโศก ว่า

พวกปริญญาดรพิศาศตรจากสำนักพระเทพทัตนี้ มีคนจัญไรคอยบงการอยู่ให้ก่อการกำเริบเลิบบาน พวกคนจัญไร ลูกทรพี นอกจากจะไม่อยู่ในโอวาทเคารพพ่อแม่ครูอาจารย์แล้ว ยังออกตัญญูหมิ่นศักดิ์ศรี เกียรติภูมิและวัฒนธรรมของชาติสร้างความต่างปร้อย ทำลายศาสนาประจำชาติ ชี้ให้เห็นโทษว่าศาสนาเป็นยาเสพติด มินำฆ่า ยังลามปามดูหมิ่นพระบรม เคาชานุภาพด้วย^๓

ความคิดของทหารที่มีต่อคอมมิวนิสต์

ความคิดของทหารอาชีพที่มีต่อปัญหาคอมมิวนิสต์นั้น พัฒนาขึ้นมาตลอดระยะเวลา โดยการพยายามทำความเข้าใจ และรู้จักคอมมิวนิสต์ให้มากขึ้น จึงมีการเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหานี้อยู่ตลอดเวลา จนถึงขั้นของการยอมรับว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดคอมมิวนิสต์ เนื่องมาจากความไม่เป็นธรรมในสังคมไทย และในช่วงระยะหลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖-ก่อน ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ทหารพยายามทำความเข้าใจและศึกษาเรื่องคอมมิวนิสต์มากขึ้น เพราะเห็นว่า "คอมมิวนิสต์เป็นศัตรูของชาติไทย คนไทยทุกคน ดังนั้น ในฐานะเป็นประเทศประชาธิปไตย ซึ่งเป็นศัตรูของ

^๑พ.อ.ศิริ ทิวะพันธ์, "จุดยืนและภาพพจน์," เสนาศึกษา ๔๒ (กุมภาพันธ์-มีนาคม ๒๕๑๙)

: ๗๗.

^๒"นายสะพานแดง ๑๓๓๙", "การยับยั้งชั่งใจไม่ให้ใกล้ตัวในขั้นต้น," เสนาศึกษา ๔๓

(ธันวาคม ๒๕๑๙-มกราคม ๒๕๒๐) : ๔๑.

^๓พ.อ.ประจักษ์ สุวรรณมณี, "เมื่อเมฆร้ายคลาไคลเคลื่อน ดวงสุริยาก็ส่องแสง,"

ยุทธโศก (มิถุนายน ๒๕๑๙), : ๓๘.

คอมมิวนิสต์โดยตรง ประชาชนคนไทยจึงต้องศึกษา สนใจ ติดตามความเคลื่อนไหวของ
คอมมิวนิสต์อย่างใกล้ชิดตลอดเวลา จะต้องไม่ถือว่า เอกสารหลักฐานซึ่งเกี่ยวกับความรู้
คอมมิวนิสต์ เป็นเอกสารที่แสดงว่าผู้ครอบครองอยู่เป็นคอมมิวนิสต์"^๑ แต่ถึงแม้ว่า ทหารจะ
พยายามศึกษาคอมมิวนิสต์ เพื่อให้รู้จักคอมมิวนิสต์มากขึ้นก็ตาม แต่ทหารส่วนใหญ่ก็ยังคงมี
ความเห็น ว่า ภัยคอมมิวนิสต์เป็นภัยใหญ่หลวง ต่อความอยู่รอดของชาติ "ในทางทหารถือว่า
ความสำคัญของภัยจากนอกประเทศ กับภัยจากภายในประเทศมีค่าเท่าเทียมกัน"^๒

สภาพเหตุการณ์ทางการเมืองระหว่าง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖-๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ทำให้
ทหารรู้สึกกดดันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัญหานโยบายปราบคอมมิวนิสต์ เมื่อมีการขับไล่ฐานทัพ
สหรัฐอเมริกาออกไป ยิ่งทำให้ ทหารรู้สึกว่าการกองทัพได้รับความกระทบกระเทือนเพราะขาดอาวุธ
ยุทธโศปกรณ์ ตลอดจนกระสุนปืน และเมื่อรัฐบาลเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐ
ประชาชนจีน ทำให้ทหารชั้นผู้ใหญ่จำนวนมาก แสดงความคิดเห็นคัดค้านและห่วงใยต่อความ
อยู่รอดของชาติมากยิ่งขึ้น เนื่องจากทหารเห็นว่า คนไทยควรจะต้องพิจารณาการช่วยเหลือของ
สหรัฐอเมริกา ซึ่งได้ทำให้การขยายตัวของคอมมิวนิสต์หยุดชะงักลงชั่วคราวหนึ่ง "การ
คบกับคอมมิวนิสต์นั้นหากมีทางทำได้ก็น่าจะต้องพิจารณาความหวาดกลัว และการปราบปรามให้
ละเอียดรอบคอบก่อน"^๓ ทหารระดับสูงจึงมองว่า การขับไล่สหรัฐอเมริกาออกไปเป็นการ
ขับไล่หมามิตร และเปรียบเทียบบ้านเมืองสมัยนี้ว่า "ประเทศไทยมีสภาพคล้ายสมัยปลาย
กรุงศรีอยุธยา นับตั้งแต่แผ่นดินพระเพทราชาเป็นต้นมา อันเป็นสมัยขับไล่ชาวต่างประเทศไป

^๑ พ.อ.คำรณ สัตตบุศย์, "แนวทางป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย"
(วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๑๘), หน้า ๖๒.

^๒ ร.อ.ปรีชา โตตุขศรี, "ผลการปฏิบัติในการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์
ของกองทัพภาคที่ ๒" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๒๒), หน้า ก.

^๓ พล.ต.จันทร์คุปต์ ลิริสุทธิ์, "ลองพิจารณาถ้าจะคบคอมมิวนิสต์," ยุทธโศภ ๘๐
(กันยายน ๒๕๑๘) : ๒๖.

เสียจนไม่มีมิตรที่มีกำลังพอที่จะถ่วงดุลย์ และใช้เป็นอำนาจของชาติในการต่อรองทางการเมือง"^๑ แต่ทหารระดับล่างลงมาจำนวนไม่น้อยที่ได้วิพากษ์วิจารณ์ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาต่อประเทศไทยว่า สหรัฐอเมริกาต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างคุ้มค่า เพราะเท่ากับสร้างฐานทัพไว้ต่างแดนสำหรับการยุทธในเวียดนาม ลาว และเขมร และวิจารณ์ว่า "อเมริกาอาจจะมโนนโยบายทำสงครามไกลบ้านตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงความพินาศเสียหายอันเกิดจากสงครามในบ้านเมืองของตน ถ้าสงครามเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ก็ต้องการจะให้เกิดขึ้นในเอเชียมากกว่าที่สหรัฐฯ โดยตรง"^๒ การสร้างฐานทัพของสหรัฐฯ ในประเทศไทย จึงเป็นการชักศึกเข้าบ้าน จึงไม่ควรให้สหรัฐฯ ใช้ประเทศไทยเป็นฐานทัพอีกต่อไป และเสนอให้ถอนทหารอเมริกันออกไปให้หมด และไทยต้องดำเนินนโยบายช่วยตนเองให้มากที่สุด จะรับความช่วยเหลือในกรณีจำเป็นเท่านั้น"^๓

การถอนตัวของสหรัฐฯ อเมริกาออกไปจากประเทศ ทำให้ทหารเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจในความมั่นคงของประเทศ และเมื่อมีเหตุการณ์วุ่นวายทางการเมืองมากขึ้น ทหารก็คิดว่า เป็นผลมาจากการยุบของคอมมิวนิสต์^๔ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ และเหตุการณ์หลังจากนั้น เป็นเหตุให้ความคิดของทหารที่มีต่อคอมมิวนิสต์มีทั้ง ความคิดในการปราบปรามอย่างรุนแรงและความคิดที่ยอมรับคอมมิวนิสต์ เช่น มีทหารหัวก้าวหน้าบางคน เสนอแนวคิดที่ว่า "ควรเปิดโอกาสให้ฝ่ายตรงข้ามได้มีบทบาทในการแสดงโดยเปิดเผยในทางการเมือง

^๑พล.ต. เรืองศักดิ์ ชุมสารทูล, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖.

^๒ร.อ. ธนู ชัยเสนะบัณฑิต, "โอไอซีซีกับการก่อสร้างที่ด้อยอินทนนท์" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๖-๒๕๑๗), หน้า ๑๔.

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

^๔ร.อ. สุเทพ สิงหนุต, "เราใช้งานพัฒนาชุมชนเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างไร?" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๖-๒๕๑๗), หน้า ๒๗.

ยินยอมให้และอภัยต่อการหลงผิด ยอมรับในความคิด เห็นทางลัทธิการเมืองที่แตกต่างกันออกไป"^๑
และยอมรับว่า

"จากการที่ศึกษาแล้ว คอมมิวนิสต์ก็มีได้มีอะไรวิเศษ หรือชั่วร้ายตามที่เขาเล่าลือกัน
หนักหนา...คอมมิวนิสต์ เป็นลัทธิแห่งความเชื่อลัทธิหนึ่ง ประชาธิปไตยก็เป็นลัทธิแห่ง
ความเชื่อลัทธิหนึ่งในหลาย ๆ ลัทธิ บุคคลใดจะมีความเชื่อ ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพความ
นึกคิดพิจารณาของแต่ละบุคคล"^๒

แนวความคิดที่พัฒนาขึ้นของทหารนี้ เนื่องจากทหารมีประสบการณ์ในการปราบปราม
คอมมิวนิสต์ ตั้งแต่จบเป็นว่าที่ร้อยตรี ทำให้ทหารพัฒนาความคิดจากการปราบปรามอย่างเดียว
มาเป็นการเสนอให้ใช้กำลังทหารที่เข้าปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในพื้นที่นั้น ปฏิบัติการ
ช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่นั้นให้มากขึ้น^๓ และเสนอให้เลิกปิดหู ปิดตาประชาชน เกี่ยวกับความ
รู้ในเรื่องคอมมิวนิสต์ แต่แม้ว่าจะพยายามทำความเข้าใจลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างไรก็ตาม ทหาร
จำนวนมากก็ยังไม่เห็นด้วยต่อการที่จะให้มีพรรคคอมมิวนิสต์ได้ต่อสู้ในวิถีทางของพรรคการเมือง
เพราะเกรงว่าจะมีอิทธิพลดำเนินการทั้งด้านการเมืองและการใช้กำลัง "รัฐบาลควรจะดำเนิน
นโยบายทางการเมือง และดำเนินนโยบายการต่างประเทศกำจัดพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย
ดำเนินการโฆษณาต่อต้าน เพื่อกำจัดให้พ้นจากผืนแผ่นดินไทย"^๔

---

^๑ร.อ.สุรพงษ์ สิ้นจูงसानนท์, "การปราบปรามผู้ก่อการร้ายของเจ้าหน้าที่ฝ่าย
รัฐบาล และเหตุการณ์ที่บ้านนาทราย" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก,
๒๕๑๖-๒๕๑๗), หน้า ๔๓.

^๒ร.อ.สมศักดิ์ ศัลยกำธร, "มูลเหตุที่คนไทยจะเป็นคอมมิวนิสต์" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล
โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๖-๒๕๑๗), หน้าคำนำ.

^๓ร.อ.สมศักดิ์ รอดโพธิ์ทอง, "ขีดจำกัดในการใช้กำลังทหารปราบปรามผู้ก่อการร้าย
คอมมิวนิสต์ในประเทศไทย" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๗),
หน้า ๔๐.

^๔เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓.

ในด้านนโยบายการปราบปรามคอมมิวนิสต์นั้น แต่เดิม จะมุ่งไปในทางใช้กำลังเป็นหลัก แม้ว่าใน พ.ศ. ๒๕๑๒ กองทัพบกจะมีนโยบายในการปราบปรามโดยใช้การเมืองนำการทหาร ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ทหารยังคงใช้วิธีการใช้กำลังอยู่ ในช่วงเวลานี้ มีทหารแสดงความ คิดเห็นเป็น ๒ ฝ่าย คือ ส่วนหนึ่งเห็นว่า "การปราบปรามคอมมิวนิสต์นั้นจะมุ่งใช้แต่มาตรการ ทางการป้องกันและปราบปรามอย่างเดียว ย่อมไม่ได้ผล รัฐบาลจะต้องใช้มาตรการทางการเมือง เป็นหลัก สำหรับมาตรการรุนแรงนั้น เราใช้เมื่อมีความจำเป็น"^๑ และบางส่วนเห็นว่า "นโยบายรุกทางการเมือง ตรงทางทหารของรัฐบาลในปัจจุบัน ไม่เป็นผลดีแก่การปราบปราม เนื่องจากการใช้เครื่องมือปราบปรามโดยไม่จริงจังนั้น จะเป็นการยั่วผู้ก่อการร้ายมิชวัญ และกำลังใจในการสู้รบดีขึ้น การปราบปรามอย่างรุนแรงเฉียบขาดต่อเป้าหมายที่สมบูรณ์ด้วย ข้าราชการเท่านั้นจึงจะเป็นวิธีที่ได้ผล"^๒ แต่ทหารก็ได้ปฏิเสธการปฏิบัติการทางการเมือง แต่เห็นว่าจะต้องทำควบคู่กันไป เพราะมีผลต่อการทำสงครามแย่งประชาชน "การปราบปราม ที่ดำเนินการไปอย่างรุนแรงต่อเป้าหมายที่พิสูจน์ทราบ ขณะเดียวกันที่ฝ่ายการเมือง เข้าปฏิบัติการ ทางจิตวิทยาต่อประชาชนใกล้เคียงในพื้นที่เป้าหมาย หลังการปราบปรามย่อม เป็นวิธีที่ใช้ได้ผล อยู่เสมอ"^๓ ในด้านการใช้วิธีการปราบปรามคอมมิวนิสต์นั้น นายทหารที่มีประสบการณ์จาก การไปสงครามเวียดนาม ตั้งแต่จบจากโรงเรียนนายร้อยใหม่ ๆ มีประสบการณ์ในการปราบปราม ผู้ก่อการร้ายมากมาย ได้มีการเสนอความคิดว่า การที่จะขจัดภัยจากการก่อการร้ายให้หมดไปได้ นั้น ถ้าใช้กำลังเข้าปราบปรามจะไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะ การปราบปรามยังหมายถึง การ ทำลายล้างความนึกคิด ความเชื่อถือ หรืออุดมคติ คือการดำเนินการทางจิตวิทยา การเมือง

^๑ร.อ.มรุต สุวัจนานนท์, "การป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ในภาคเหนือ"

(เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๗), หน้า ๒๕.

^๒ร.อ.สัญญา บุณทริกสวัสดิ์, "ขบวนการแบ่งแยกดินแดนภาคใต้" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๗), หน้าคำนำ.

^๓เรื่องเดียวกัน.

และสังคม ไปพร้อมกับการปราบปรามด้วยอาวุธและด้วยกำลังคน^๑

จากประสบการณ์ในการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ทำให้ทหารยอมรับความจริงว่า ฝ่ายเราสูญเสียมากกว่าฝ่าย ผกค. และมีท่าทีจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ เพราะฝ่ายเจ้าหน้าที่ปราบปรามยังขาดความรู้และความเข้าใจในวิธีการต่อสู้ของคอมมิวนิสต์ รวมทั้งความชำนาญภูมิประเทศที่ด้อยกว่ามาก แม้ทางฝ่ายเจ้าหน้าที่ปราบปรามจะปฏิบัติการเชิงรุกอยู่ตลอดเวลาก็ตาม แต่ก็มักจะทำลายหรือสังหารผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้น้อยมาก เนื่องจากมิได้พัฒนาเทคนิคการต่อสู้ให้เหมาะสมกับที่จะใช้ตอบโต้ กับกลยุทธ์กับผู้ก่อการร้าย ซึ่งมีการพัฒนาให้ก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา^๒ ทหารยอมรับว่าผู้ก่อการร้ายมีแนวโน้มว่ามีกำลัง และความเข้มแข็งมากขึ้นก็เพราะ "ผกค. มีสมาชิกเป็นคนที่มีความรู้เป็นส่วนใหญ่ ถึงแม้เขาจะมีความเสียเปรียบฝ่ายเราในหลาย ๆ ด้าน เกือบทุกด้านก็ว่าได้ แต่เขาก็ได้เปรียบตรงที่ว่า เปอร์เซนต์ของคนที่มีอุดมการณ์มากกว่าเรา"^๓ ทหารยอมรับความจริงว่า คอมมิวนิสต์มีหลายสิ่งหลายอย่างที่ดี และกองทัพของตนเองมีอะไรบกพร่องบ้าง จนเป็นเหตุให้การปราบปรามคอมมิวนิสต์ไม่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ หรืออาจเรียกได้ว่า แทบจะไม่ได้ผลเลย เช่น "การจัดอาวุธยุทธโปกรณ์ให้หน่วย ไม่เหมาะสมกับการต่อต้านการก่อการร้าย เพราะเหมาะแก่ที่จะใช้ทำการรบตามแบบเท่านั้น"^๔ กองทัพไทยฝึกมาในการรบตามแบบ แต่ต้องไปสู้รบกับคอมมิวนิสต์ซึ่งรบนอกแบบ "เวลาปราบปราม ผกค.

^๑ร.ท.พิชัย รอดเรืองศรี, "ผู้บังคับหน่วยทหารขนาดย่อมในการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๗), หน้า ๑.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้าคำนำ.

^๓ร.อ.รักษสิทธิ์ วาสิกกานนท์, "แนวความคิดในการปรับปรุงการฝึกของกองทัพบก" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๖-๒๕๑๗), หน้า ๕-๖.

^๔ร.อ.สมิง แสงประพาพ, "การพัฒนาแนวความคิดในการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายคอมมิวนิสต์" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๖-๒๕๑๗), หน้า ๒๕.

เรื่องที่เรียนมาอย่าง เป็นหลัก เป็นฐาน มิได้นำมาใช้... เรารบอย่างหนึ่ง จัดอย่างหนึ่ง ผิดอย่างหนึ่ง"^๑ นั่นคือ กองทัพไทยฝึกเพื่อรบกับกองทัพประจำมิใช่รบกับกองโจร ความคิดเช่นนี้ ทหารเสนอมานานแล้ว แต่ก็ยังมิได้รับการปรับปรุง ทหารจึงพยายามชี้ปัญหาว่า นี่คือปัญหาสำคัญที่ทำให้เกิดการสูญเสียและภารกิจล้มเหลว เพราะฝ่ายปราบปรามไม่มีความรู้ ความเข้าใจในขีดความสามารถและยุทธวิธีของฝ่ายก่อการร้าย เพราะฝึกการรบนอกแบบมาน้อยมาก นอกจากนี้ ปัญหายุทธวิธีที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ทหารเสนอความคิดคัดค้านมากที่สุด คือการออกไปตั้งฐานปฏิบัติการในป่า ซึ่งทหารเห็นว่า เป็นการสร้างเป้านิ่งให้ผู้ก่อการร้ายโจมตี^๒ หรือการออกลาดตระเวนเป็นกลุ่ม ๆ ซึ่งทหารเสนอความคิดว่า "ทำไมไม่ใช้ยุทธวิธีกองทหารขนาดเล็ก เล็ดลอดไปที่ละ ๓-๔ คน... และมักจะเดินกันบนเส้นทาง ซึ่งในที่สุดก็เหยียบกับระเบิดขาขาด"^๓ ซึ่งทหารเห็นว่ายุทธวิธีเช่นนี้ เป็นการนำมาจากที่ใช้ในสงครามเวียดนาม ซึ่งใช้ไม่ได้กับเมืองไทย

นอกจากนั้น การที่รัฐบาลเสียเปรียบทางด้านยุทธวิธีและด้านข่าวกรอง เพราะ "พคท. นั้น เข้ากับประชาชนได้จน เป็นเนื้อเดียวกัน ความเคลื่อนไหวของเจ้าหน้าที่ประชาชนก็แจ้งให้ พคท. รู้หมด แต่ในทางตรงกันข้าม ประชาชนไม่ได้แจ้งข่าวความเคลื่อนไหวของ พคท. ให้เจ้าหน้าที่ทราบที่ควร"^๔ ดังนั้นทหารจึงเสนอแนวคิดที่ว่า "การเข้าถึงประชาชนอย่างจริงจัง จะเป็นการตอบสนองทางด้านข่าวกรองและทางด้านยุทธวิธีอีกด้วย"^๕ ดังนั้น แม้ว่าในช่วงนี้ กระแสความคิดของทหารจะมุ่ง เน้นไปในการใช้กำลังปราบปรามอย่างเด็ดขาด แต่ทหารก็

^๑ พ.อ.บาง ขวางคลอง, "ทำไมเรายัง ผกก.ไม่ตาย," ยุทธโภษ ๘๓ (กันยายน ๒๕๑๗) : ๓๘.

^๒ นายเตี้ยดำ เขาค่อม, "ขอพูดความจริง," เสนาศึกษา ๔๓ (กุมภาพันธ์-มีนาคม ๒๕๒๐) : ๖๖.

^๓ พ.ต.แจ่ม จ้าณรงค์, "ข้อคิดควรใช้ในการปราบปรามผกก.," เสนาศึกษา ๔๔ (ตุลาคม-พฤศจิกายน ๒๕๒๐) : ๘๒.

^๔ ร.อ.ประโยชน์ กาญจนนินทร, "การป้องกันและปราบปรามขบวนการคอมมิวนิสต์" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๖-๒๕๑๗), หน้า ๔๗.

^๕ เรื่องเดียวกัน.

ตระหนักดีว่า ปัจจัยของการแพ้ชนะอยู่ที่ประชาชน^๑ ทหารจึงเสนอแนวคิดให้รัฐบาลขจัดปัญหาของประชาชนให้หมดไป เพื่อมิให้ประชาชนหันไปเป็นพวกคอมมิวนิสต์ เพราะทหารเห็นว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้คอมมิวนิสต์เข้ามาแทรกแซงได้ คือ "เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลขาดความสนใจต่อความเป็นอยู่ของราษฎรในชนบท ท้องถิ่นชนบทขาดการพัฒนาประชาชนไม่ค่อยจะได้รับการศึกษา...ขาดความเป็นธรรมในสังคม"^๒

แม้ว่าทหารจะได้มีการพัฒนาแนวความคิดในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ขึ้นมากก็ตาม แต่ปัญหาคอมมิวนิสต์ทำให้ทหารรู้สึกวิตกต่อความอยู่รอดของชาติ จึงมีทหารบางคน เสนอแนวคิดเกี่ยวกับระบอบการปกครองที่ควรจะเป็นในขณะนั้น เพื่อต่อต้านการคุกคามและอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ "การปกครองประเทศไทย จำเป็นจะต้องเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบชั้นนำ เพราะในปัจจุบันระบอบประชาธิปไตยของไทยยังอยู่ในระหว่างการพัฒนา เนื่องจากราษฎรยังได้รับการศึกษาน้อย โดยเฉพาะการศึกษาในระบอบประชาธิปไตย"^๓

กล่าวได้ว่า สถานการณ์ในช่วงหลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖-ก่อน ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ทหารอาชีพได้มีการพัฒนาแนวความคิดด้านต่าง ๆ ขึ้นมาก จากการหันมาศึกษาการเมืองและการศึกษาถึงกองทัพของตนเอง ทำให้ทหารเข้าใจและมองเห็นภาพของคอมมิวนิสต์ที่แท้จริงและชัดเจนขึ้น ตลอดจนสนใจปัญหาของชาติ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองมากขึ้น

^๑พ.อ. เรืองศักดิ์ จรรยาเทศ, "ประชาชนกับการปราบปรามคอมมิวนิสต์" (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๑๙), หน้า ๘๔.

^๒ร.อ. สรพงษ์ ตาดเงิน, "ผกค.กับการปราบปรามของรัฐบาลไทย" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๖-๒๕๑๗), หน้า ๔๑.

^๓ร.อ. ชาญ สายะตานันท์, "แนวความคิดในการต้านทานการคุกคามของคอมมิวนิสต์ที่กระทำต่อประเทศไทย" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๑๖-๒๕๑๗). หน้า ๕๐.

สภาพการณ์ทางการเมืองหลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ กับภารกิจของลุ่มความคิดของทหาร

ในท่ามกลางสภาพการณ์ทางการเมืองหลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ - ก่อน ๖ ตุลาคม ๒๕๑๘ นอกจากจะทำให้เกิดกระแสความคิดที่ก้าวหน้าในหมู่นายทหารระดับล่าง ๆ ของกองทัพแล้ว ยังทำให้เกิดการรวมตัวกันขึ้นของกลุ่มทหารที่มีความคิดเหมือนกันขึ้น ๒ กลุ่มคือ กลุ่มทหารหนุ่ม และกลุ่มทหารประชาธิปไตย โดยทหารหนุ่มก่อกำเนิดขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ต่อกับต้นปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ในขณะที่กองทัพปกครองอยู่ในสภาวะที่ไร้ผู้นำ คอยอำนาจและเกียรติภูมิตกต่ำ เป็นภาวะที่แม้ว่าต้องการมีอิทธิพลต่อนโยบายในกองทัพและต่อระบบการเมืองก็ตาม แต่ขาดช่องทาง การติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มพลังทางการเมืองถูกปิดกั้น เพราะบรรยากาศทางการเมือง ไม่เอื้ออำนวยต่อการที่ทหารจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองอย่างเปิดเผย^๑ คณะทหารหนุ่ม จึงเกิดขึ้นท่ามกลางกระแสความคิดของทหารที่เกิดความรู้สึกว่าประชาธิปไตยทำให้เกิดความวุ่นวาย ไร้สาระภายในบ้านเมือง ทำให้สถาบันหลักของชาติถูกทำลาย จากงานเขียนของทหารบก ทั้ง ในวารสารทหารและในสถาบันการศึกษาของทหาร ในระหว่างหลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ - ก่อน ๖ ตุลาคม ๒๕๑๘ มีงานจำนวนน้อยที่สนับสนุนการปกครองประชาธิปไตยแบบมีพรรคการเมือง และมีผู้แทนราษฎร แม้ว่าจะชี้ให้เห็นว่า ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบบการปกครอง ที่ดี แต่ยังไม่เหมาะสมที่จะใช้กับการเมืองไทยในสถานการณ์ขณะนั้น ส่วนกลุ่มทหารอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นความคิดที่โดดเด่นมาก คือกลุ่มทหารประชาธิปไตย ซึ่งเป็นกลุ่มที่เพิ่งมาแสดงความคิด และบทบาทอย่างเปิดเผยในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๑ โดยที่ในช่วงเวลาหลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ทหารประชาธิปไตยมิได้แสดงแนวความคิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยออกมา ทั้งที่สถานการณ์ การเมืองขณะนั้นเอื้ออำนวย ซึ่งน่าจะเป็นเพราะการแสดงออกดังกล่าวจะมีผลไปเสริมกำลัง ของพลังก้าวหน้าในขณะนั้น ซึ่งทหารส่วนใหญ่มีทัศนคติที่เป็นปฏิปักษ์อยู่ ดังที่แสดงออกในวารสาร ของทหารว่า "ประชาธิปไตยเป็นเรื่องของ...ผู้คิดจะเป็นใหญ่ในแผ่นดิน เป็นงานอดิเรกของ ขนชั้นปัญญาชนเขา...เป็นเรื่องที่ประธานนักศึกษา และนักปลุกระดมมวลชนทั้งหลายจำเป็นต้อง รู้กัน เพื่อจะนำไปพูด และเขย่าขวัญรัฐบาลได้อย่างมั่นใจ"^๒ ดังนั้น การที่จะแสดงความคิด

^๑ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ยังเติร์กกับทหารประชาธิปไตย การวิเคราะห์บทบาททหาร ในการเมืองไทย, หน้า ๖๔.

^๒"นายวิสูตร," "ประชาธิปไตยกับชีวิตประจำวัน," เสนาศึกษา ๔๒ (ตุลาคม- พฤศจิกายน ๒๕๑๘) : ๙.

ประชาธิปไตยออกมาอาจถูกเพือนทหารมองว่าอยู่ข้างนิสิตนักศึกษา และเหตุผลสำคัญประการหนึ่งคือ นายทหารที่อยู่ในกลุ่มทหารประชาธิปไตยอยู่ในสายเสนาธิการ และอยู่ในกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ซึ่งมีหน้าที่ต่อสู้ทางการเมืองกับพรรคคอมมิวนิสต์โดยตรง การนำอุดมการณ์ประชาธิปไตยมาแพร่ขยายจึงต้องรอคอยจังหวะเวลา ในช่วงเวลาดังแต่หลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖-ก่อน ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ การขูดมการณ์ประชาธิปไตยจะถูกมองว่าเป็นเงื่อนไขที่จะไปเสริมกำลังของฝ่ายซ้าย แต่หลังจากเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ อุดมการณ์สังคมนิยมมาร์กซิสต์ได้เข้าครอบงำปัญญาชน และเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จึงมีส่วนที่ทำให้ทหารกลุ่มนี้ เริ่มการจัดตั้งแนวร่วมประชาธิปไตย เพื่อต้านทานกระแสเผด็จการของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร และป้องกันมิให้พลังเสรีนิยมหมดความหวัง จนกลายเป็นแนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย^๑

การก่อตัวของกลุ่มความคิดของทหารที่เด่นชัด ๒ กลุ่มนี้ จะเห็นว่ากลุ่มทหารหนุ่ม เป็นปฏิกริยาของนายทหารระดับกลางที่มีต่อสภาพการณ์ทางการเมืองและสภาพการณ์ภายในกองทัพ เพื่อรักษาเอกราชและนำสภาพการณ์ทางการเมืองที่เลวร้ายคืนสู่สภาพปกติ และสร้างเอกภาพในกองทัพ และกอบกู้เกียรติภูมิของทหาร โดยมีคำปฏิญาณของกลุ่มว่า "เราจะเสี่ยงเพื่อชาติ และราชบัลลังก์โดยไม่หวังลาภสักการะใด ๆ" ส่วนกลุ่มทหารประชาธิปไตย ต้องการนำเอาอุดมการณ์ประชาธิปไตยมาใช้เป็นยุทธศาสตร์ทางการเมืองในการต่อสู้เพื่อแย้งชิงประชาชนกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

^๑ชยอนันต์ สมุทวณิช, ยังเติร์กกับทหารประชาธิปไตย, หน้า ๖๘.

บทบาททางการเมืองและความคิดของกลุ่มทหารหนุ่ม

กลุ่มทหารหนุ่ม ก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๑๖ โดยเริ่มจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาภายในกองทัพบก และผลกระทบทางการเมืองที่มีต่อกองทัพโดยเฉพาะ และต่อคณะทหารโดยส่วนรวม "กลุ่มทหารหนุ่มกำเนิดขึ้นและเริ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองท่ามกลางวิกฤตการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๔๑๖ และหลังจากนั้นเป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในห้วงเวลา ๓ ปี แห่งความยุ่งเหยิง ไร้ระเบียบในสังคมไทย ยุคประชาธิปไตยแบ่งบาน"^๑ เริ่มต้นโดยการพูดคุยกันระหว่างเพื่อนร่วมรุ่นนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่น ๗ (หลักสูตรเวสต์ปอยต์) ซึ่งจบการศึกษาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๓ โดยมีการพบปะกันพูดคุยเกี่ยวกับสภาวะผู้นำในกองทัพบก ซึ่งกลุ่มทหารกลุ่มนี้เห็นว่า ผู้นำระดับสูงไม่เอาใจใส่ในการพัฒนากองทัพ เข้าไปยุ่งกับการเมืองและการค้ามากเกินไป จนมีผลให้กองทัพอ่อนแอ ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากภายนอก ทำให้กองทัพเสื่อมเสียเกียรติภูมิ^๒ โดยในระยะเริ่มแรก กลุ่มนายทหารจาก จปร. รุ่น ๗ ที่พบปะกันเป็นครั้งคราวนี้ประกอบด้วยนายทหาร ๖ คน คือ พ.ต.มณูญ รูปขจร พ.ต.จำลอง ศรีเมือง พ.ต.ชูพงศ์ มีทวนันท์ พ.ต.ชาญบุรณ์ เพ็ญตระกูล พ.ต.แสงศักดิ์ มังคละศิริ และ พ.ต.ปรีดี รามสูตร และภายหลังจากเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๔๑๙ จึงมีเพื่อนร่วมรุ่นคนอื่น ๆ เข้ามาร่วมกลุ่ม เช่น พ.ต.บวร งามเกษม พ.ต.บุลศักดิ์ โพธิเจริญ พ.ต.พัลลภ ปิ่นมณี พ.ต.วีรยุทธ อินวษา พ.ต.สาคร กิจวิริยะ และ พ.ต.ประจักษ์ สว่างจิตร^๓ ซึ่งยังคงเป็นกลุ่มทหารที่ขาดอิทธิพล และอำนาจ เพราะยังมีศทางทหารอยู่ในระดับล่าง

ความเคลื่อนไหวและบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารหนุ่ม (พ.ศ. ๒๔๑๖-๒๔๒๔)

การรณรงค์ต่อต้านการถอนสถานีเรดาร์

กลุ่มทหารหนุ่มได้เริ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นครั้งแรกด้วยการรณรงค์ต่อต้านการถอนสถานีเรดาร์ที่สหรัฐอเมริกาช่วยเหลือตั้งขึ้นที่เกาะคา จังหวัดลำปาง และที่อุตรธานี

^๑ "คำกล่าวของ พ.อ.มณูญ รูปขจรต่อที่ประชุมแนวร่วมขยายวงของกลุ่มทหารหนุ่ม ในวันศุกร์ที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๒๓" อ้างถึงใน ชัยอนันต์ สมุทวณิช, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๖.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๗.

ในต้นเดือนมีนาคม ๒๕๑๔ เนื่องมาจากนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้สหรัฐอเมริกาถอนฐานทัพออกไปจากประเทศไทยภายในวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๑๔ การเคลื่อนไหวนี้เพื่อต้องการให้สาธารณชนเข้าใจว่า สถานีเรดาร์ทั้งสองแห่งเป็นของกองทัพอากาศไทย ซึ่งสร้างขึ้นตามแผนป้องกันประเทศของไทย แต่ได้รับความช่วยเหลือทางเทคนิคบางอย่างจากวิศวกรอเมริกันที่มีใช้ส่วนหนึ่งของฐานทัพสหรัฐอเมริกา และเรื่องกระสุนสำรองจำนวนมากของสหรัฐอเมริกา กลุ่มทหารหนุ่มต้องการให้สหรัฐอเมริกามอบให้แก่กองทัพไทยในรูปของการช่วยเหลือ หรือขายให้ในราคาพิเศษ แต่เนื่องจากสหรัฐอเมริกาถูกกดดันจากการประท้วง ทำให้ต้องการขนกระสุนสำรองกลับไปด้วย ซึ่งทหารหนุ่มเห็นว่าการประท้วงและทำที่แข็งกร้าวของรัฐบาลไทยทำให้ประเทศต้องเสียประโยชน์ เนื่องจากกองทัพยังไม่สามารถจะพึ่งตัวเองในแง่การผลิตกระสุนสำรองจำนวนมากไว้ใช้ในราชการราคาถูก^๑

การคัดค้านการแต่งตั้ง พล.อ.เกษม สิวารา เป็นรัฐมนตรีกลาโหม

เนื่องจากพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งได้รับเลือกตั้ง เข้ามามีเสียงข้างมาก จะเสนอแต่งตั้ง พลเอกเกษม สิวารา อดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุด ซึ่งเกษียณอายุราชการ เป็นรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหม ในรัฐบาลที่มีพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนกลางในการจัดตั้ง กลุ่มทหารหนุ่มไม่เห็นด้วย โดยมองว่า พลเอกเกษม สิวารา เป็นทหารการเมืองไม่ใช่ทหารอาชีพ ซึ่งจะอาศัยตำแหน่งดังกล่าวสร้างฐานทางการเมืองโดยใช้กองทัพเป็นเครื่องมือ กลุ่มทหารหนุ่มจึงส่งผู้แทนเข้าพบ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๑๔ เพื่อคัดค้านการแต่งตั้ง และเสนอให้พรรคประชาธิปัตย์เปลี่ยนตัวบุคคลที่เหมาะสม ซึ่งถ้าหากไม่ได้ ขอให้ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชย์ ดำรงตำแหน่งเสียเองอีกตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งพรรคประชาธิปัตย์ไม่เห็นด้วย

การจัดงานนิทรรศการวันประชาธิปไตย

กลุ่มทหารหนุ่มได้เคลื่อนไหว เป็นครั้งที่ ๓ ในวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๑๔ โดยจัดงานวันประชาธิปไตยที่สนามไชย ในวันเดียวกับที่นักศึกษาจัดนิทรรศการสาธารณรัฐประชาชนจีนที่หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อต่อต้านกระแสความคิดซ้ายจัดของนักศึกษา

---

^๑พล.อ.วัลลภ โรจนวิสุทธิ, ยังเติร์กของไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, ๒๕๒๑), หน้า ๓๑.

เมื่อเกิดเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ขึ้น กลุ่มทหารหนุ่มซึ่งอยู่ในกองพันต่าง ๆ ได้เคลื่อนกำลังออกไปตามจุดต่าง ๆ ทั้งกรุงเทพมหานคร ทำให้การปฏิรูปการปกครองแผ่นดินของ พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ประสบความสำเร็จ และภายหลังเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ นี้ กลุ่มทหารหนุ่มมีสมาชิกที่เป็นเพื่อนร่วมรุ่นเข้ามาสมทบมากขึ้น จนในเดือนตุลาคม ๒๕๒๐ กลุ่มทหารหนุ่มมีสมาชิก เป็นผู้คุมกำลังระดับผู้บังคับกองพันถึง ๑๘ กองพัน^๑

การโค่นล้มรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร

กลุ่มทหารหนุ่ม ซึ่งเป็นนายทหารคุมกำลังระดับกองพัน ได้ทำรัฐประหารเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ ได้โค่นล้มรัฐบาลที่มีนายธานินทร์ กรัยวิเชียรเป็นนายกรัฐมนตรี และผลักดันให้พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ได้เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำให้ทหารหนุ่มมีอำนาจต่อรองมากขึ้น ทั้งในด้านการเมืองและการทหารและ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ต้องอาศัยนายทหารระดับกลางที่คุมกำลังระดับกองพันเหล่านี้เป็นฐานสนับสนุน

นับตั้งแต่หลังการปฏิวัติ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ เป็นต้นมา ทหารหนุ่มจึงเป็นกลุ่มพลังที่สำคัญที่สุดกลุ่มหนึ่งในการเมืองไทย แต่การเคลื่อนไหวของทหารกลุ่มนี้ยังไม่เป็นที่เปิดเผย การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมักจะกระทำในรูปของการที่สมาชิกของกลุ่มเข้าพบนายกรัฐมนตรี เพื่อเสนอแนะมาตรการทางการเมืองต่าง ๆ^๒ และในช่วงเวลานี้ กลุ่มทหารหนุ่มมีสมาชิกมากขึ้น โดยเน้นหนักการขยายแนวร่วมไปยังนายทหารระดับล่าง โดยเฉพาะระดับผู้บังคับกองพัน ซึ่งเป็นตำแหน่งคุมกำลัง และหลังจากการปฏิวัติในวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ มาแล้ว กลุ่มทหารหนุ่มก็ยังคงมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองตลอดมา เช่น การเสนอให้นิรโทษกรรมนิสิตนักศึกษาที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ การคัดค้านบทบัญญัติบทบาทของร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๒๑ คือมุ่งลดอำนาจของ พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ ประธานสภานโยบายแห่งชาติ โดยการป้องกันมิให้ประธานสภานโยบายแห่งชาติ เป็นผู้ลงนามสนองพระบรมราชโองการ แต่งตั้งสมาชิกสภาประเภทแต่งตั้ง

^๑ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ยังเติร์กกับทหารประชาธิปไตย, หน้า ๙๗.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๐.

ซึ่งเป็นผลสำเร็จ โดยรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๒๑ ให้มีวุฒิสภา มีสมาชิกสามในสี่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา นั่นคือ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ มีบทบาทมากที่สุดในการคัดเลือกบุคคลเข้าเป็นสมาชิกวุฒิสภา มิใช่ประธานสภานโยบายแห่งชาติ

ความเคลื่อนไหวทางการเมืองที่สำคัญต่อมาคือ การถอนการสนับสนุนจากพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ไปยังพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เนื่องจากความไม่พอใจองค์ประกอบของคณะรัฐบาล พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ซึ่งกลุ่มทหารหนุ่มเห็นว่า รัฐมนตรีหลายคนต้องการแสวงหาประโยชน์ส่วนตนมากกว่าการแก้ไขปัญหาของชาติ และความสามารถของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ^๑ และกลุ่มทหารหนุ่มได้แสดงท่าทีที่ต้องการให้พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ลาออกเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในขณะนั้น และเมื่อพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ลาออก และพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผู้บัญชาการทหารบกได้รับการชาวเสียงจากรัฐสภาให้เป็นนายกรัฐมนตรี ในเดือนมีนาคม ๒๕๒๓ ทำให้บทบาททางกองทัพและการเมืองของกลุ่มทหารหนุ่มสูงขึ้น เนื่องจากสมาชิกแกนนำของกลุ่มทหารหนุ่มเช่น พ.อ.มณูญ รูปขจรและ พ.อ.ชูพงศ์ มัทวพันธ์ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพลเอก เปรม ติณสูลานนท์เป็นพิเศษ^๒ ทำให้สมาชิกของกลุ่มทหารหนุ่มได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาประมาณ ๒๐ คน^๓

ดังนั้น บทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารหนุ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ๒๕๒๓-ก่อนกรณี ๑ เมษายน ๒๕๒๔ ซึ่งเกิดการทำรัฐประหารของกลุ่มทหารหนุ่ม จึงเป็นการเน้นหนักไปสู่การเสนอข้อคิดเห็นและความต้องการของกลุ่มต่อหัวหน้าคณะรัฐบาล^๔ และเมื่อพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผู้บัญชาการทหารบกจะครบเกษียณอายุราชการในเดือนตุลาคม ๒๕๒๓ ได้มี

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๖.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๗.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๘.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๐.

นายทหารกลุ่มหนึ่ง นำโดยพลตรี อาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการกองพลที่ ๑ ได้รวบรวมรายชื่อ นายทหารบกจำนวนหนึ่งขึ้นทูลเกล้าถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ต่อบัญชาการแก่พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งกลุ่มทหารหนุ่มไม่พอใจ เพราะมองว่า การต่อบัญชาการจะทำให้เกิดผลเสียต่อการเมืองและกองทัพ เพราะจะทำให้ภาพพจน์ผู้นำทางการเมืองที่เป็นทหารถูกวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อประเทศชาติ แต่อย่างไรก็ตาม ก็ได้มีการต่อบัญชาการพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ไปอีก ๑ ปี และพลตรี อาทิตย์ กำลังเอก ได้ถูกย้ายจากผู้บัญชาการกองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ ไปเป็นรองแม่ทัพภาค ๒ ซึ่งเป็นผลมาจากการผลักดันของกลุ่มทหารหนุ่ม ซึ่งไม่พอใจพฤติกรรมของพลตรีอาทิตย์ กำลังเอก

สถานการณ์ทางการเมืองในช่วง พ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕๒๔ นั้น รัฐบาลต้องประสบกับปัญหามากมาย เช่นการแตกแยกของพรรคการเมือง เป็นต้น และปัญหาเกี่ยวกับผู้นำทางกองทัพ ซึ่งกลุ่มทหารหนุ่มได้รับทราบข่าวว่าจะมีการต่อบัญชาการให้แก่พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ออกไปอีก ๑ ปี และในวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๒๔ พันเอกประจักษ์ สว่างจิตร ได้นำกำลังทหารกรมทหารราบที่ ๒ เข้าสู่กรุงเทพฯ และสมาชิกคณะทหารหนุ่มได้ขอร้องให้พลเอกเปรม ติณสูลานนท์เป็นผู้นำการปฏิวัติ แต่ได้รับการปฏิเสธ กลุ่มทหารหนุ่มจึงดำเนินการต่อไป โดยมีนายทหารระดับคุมกำลังเข้าร่วมจำนวนมาก ในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๒๔ โดยมีจำนวนถึง ๔๒ กองพัน แต่ก็ประสบความสำเร็จ จนกลายเป็น "กบฏ" ไปในที่สุด

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า กลุ่มทหารหนุ่ม เป็นกลุ่มนายทหารระดับกลางที่รวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการ และไม่เคยเปิดเผยรายชื่อสมาชิกของกลุ่มอย่างเป็นทางการ แต่เป็นกลุ่มที่มีบทบาททางการเมืองสูง จากการดำรงตำแหน่งระดับคุมกำลังในกองทัพบก ซึ่งจากข้อมูลกรณีกบฏ ๑ เมษายน ๒๕๒๔ นี้ ทำให้เห็นว่าสมาชิกของกลุ่มทหารหนุ่มได้คุมกำลังในตำแหน่งสำคัญ ๆ ในกองทัพไว้ได้เกือบทั้งหมด ทั้งในส่วนบัญชาการ ซึ่งขึ้นตรงต่อผู้บัญชาการทหารบกในกองทัพภาคที่ ๑ และในส่วนการศึกษา คือกรมนักเรียนนายร้อย และนอกจากนั้นยังมีนายทหารระดับผู้บังคับกองพันที่สนับสนุนกลุ่มทหารหนุ่มอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นเหตุให้อิทธิพลทางความคิดของกลุ่มทหารหนุ่ม ไม่ใช่มีเพียงแต่ระดับพันเอก พันโท แต่หยั่งรากลึกลงไปจนถึงระดับร้อยเอกถึงร้อยตรี และระดับนักเรียนนายร้อยอีกด้วย

ความคิดของกลุ่มทหารหนุ่ม

กลุ่มทหารหนุ่ม เป็นกลุ่มที่มีความคิดเห็นทางการเมืองไม่ชัดเจนเท่ากับทหารประชาธิปไตย ซึ่งเป็นกลุ่มทางความคิดอย่างเปิดเผย และกลุ่มทหารหนุ่มไม่เคยเปิดเผยอย่างชัดเจนว่าต้องการระบอบประชาธิปไตย แต่ส่วนมากจะไปแสดงออกในด้านการปฏิบัติการทางการเมืองเป็นหลัก และไม่ได้ตะลึงลงไปถึงระบอบการปกครอง ซึ่งเป็นเรื่องอุดมการณ์ แต่จะใช้พลังผลักดันเปลี่ยนแปลงในเรื่องที่เป็นรูปธรรม

ความคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของทหารกลุ่มทหารหนุ่มพยายามเน้นว่า กลุ่มของตนเป็นทหารอาชีพไม่ใช่ทหารการเมือง เช่นนายทหารระดับสูง และพยายามแยกตนออกมาจากทหารการเมืองในอดีต เพื่อลบล้างภาพเดิมที่ประชาชนมีต่อสถาบันทหาร เช่นที่ พ.ต.สัญญาชัย บุญทริก สวัสดิ์ สมาชิกของกลุ่มทหารหนุ่ม เขียนไว้ว่า

...การใช้สิทธิหรืออย่างปราศจากขอบเขตโดยทั่วไป...ยังความขมขื่นให้กับนายทหารที่ไม่มีพวกพ้องเส้นสาย...เหตุการณ์เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นอุทธรณ์อันชัดเจนว่า กำลังพลในกองทัพส่วนใหญ่เกิดความ "สะใจ" ขึ้นเจียบ ๆ เมื่อปรากฏว่า ผู้นำทางทหารต้องหมดอำนาจลงในครั้งนั้น^๑

การกระทำของนายทหารการเมืองในอดีตนั้น ทหารหนุ่มเห็นว่าเป็นการทำให้เสียเกียรติภูมิของกองทัพ กลุ่มทหารหนุ่มจึงไม่ใช่ทหารการเมือง หากแต่เป็นทหารอาชีพที่มีความสนใจที่จะเข้าไปมีบทบาททางการเมือง "ติดตามและมีบทบาททางการเมือง โดยไม่ให้เสียภารกิจทางทหาร อันเป็นหน้าที่โดยตรงของเรา"^๒ และพยายามแยกตัวออกมาจากทหารระดับสูง เช่น "ในทางการเมือง ทหารทุกระดับชั้นย่อมมีความคิดเป็นอิสระ และความคิดทางการเมืองของทหารย่อมคล้อยตามความคิดของประชาชนส่วนใหญ่ มากกว่าคำชักจูงของผู้บังคับบัญชา"^๓

^๑ พ.ต.สัญญาชัย บุญทริกสวัสดิ์, ทหารปฏิวัติทำไม? (กรุงเทพมหานคร : โรงเรียนช่างพิมพ์เพชรรัตน์, ๒๕๒๔), หน้า ๕๘-๕๙.

^๒ เอกสารสรุปสถานการณ์ในการประชุมคณะทหารหนุ่ม วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๒๓ อ้างถึงใน ชัยอนันต์ สมุทวณิช, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๙.

^๓ พ.ต.สัญญาชัย บุญทริกสวัสดิ์, ปฏิวัติ-สิ้นชาติ (กรุงเทพมหานคร : จตุจักรการพิมพ์, ๒๕๒๔), หน้า ๙-๑๐.

กลุ่มทหารหนุ่ม เชื่อว่า ระบบการเมืองผูกพันอยู่กับความมั่นคงของชาติ ดังนั้น บทบาทของทหารอาชีพที่มีภารกิจหลัก คือการรักษาเสถียรภาพความมั่นคงของชาติ จึงสัมพันธ์กับการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองเพื่อแก้ไขวิกฤติการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติ เพราะหน้าที่อันสำคัญยิ่งของกองทัพไทย ซึ่งเป็นกองทัพของชาติและประชาชนต้องสนับสนุนการเมืองของชาติ ซึ่งเอกราชของชาติและอธิปไตยของปวงชนคือสาระสำคัญของการเมืองของชาติที่จะต้องอาศัยการสนับสนุนของกองทัพไทย จึงจะดำเนินอยู่ได้ ดังนั้นทหารหนุ่มจึงสรุปว่าการที่ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองจึงเป็นสิ่งที่ถูกต้อง " เพราะประเทศชาติของเราตอนนี้ต้องอาศัยและยึดถือความมั่นคงก่อนอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลกันอยู่ เรื่อยนั้น ผมไม่เห็นด้วย... การที่ทหารเข้ามายุ่งในขณะนี้ เราน่าจะยอมรับว่าประเทศชาติจะพัฒนาไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงได้ ต้องมีความมั่นคงเสียก่อน ดังนั้น พวกเราจึงสนับสนุนให้ทหารเข้ามามีบทบาท ให้ทหารนำเสียก่อน"^๑ กลุ่มทหารหนุ่มจึงเชื่อว่า สถาบันทหารมีบทบาทสำคัญในการช่วยค้ำจุนระบบการเมืองของไทยให้ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไปสู่ความเจริญทางการเมืองภายใต้บรรยากาศอันเต็มไปด้วยความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และความมั่นคงของชาติอย่างถาวร แต่ก็ยอมรับว่าบทบาทของสถาบันทหารจะค่อย ๆ ลดลงตามลำดับจนถึงขั้นที่การพัฒนาทางการเมืองของไทยมีสถาบันทางการเมืองหลักต่าง ๆ เช่น พรรคการเมืองมีคุณภาพและประสิทธิภาพเพียงพอที่จะเข้ามาทำหน้าที่แทนได้แล้ว สถาบันทหารจึงจะกลับไปเป็นหน่วยรองรับของผู้ปกครองพลเรือนแต่เพียงอย่างเดียว ดังเช่นประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งปวง^๒ ดังนั้นกลุ่มทหารจึงคิดว่าสถาบันทหารกับสถาบันทางการเมืองแยกกันไม่ออก และ "ไม่มีกองทัพของชาติใดในโลกที่สามารถตั้งอยู่นอกวงการเมืองได้"^๓ รวมทั้งยอมรับว่า การเข้าแทรกแซงทางการเมืองในลักษณะของการปฏิวัติรัฐประหารนั้น "ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์เป็นอย่างยิ่ง หากไม่จำเป็น"^๔ และจะต้องคืนประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนซึ่งเป็นประชาธิปไตยที่ดีกว่าประชาธิปไตยซึ่งประชาชนเคยมีอยู่ก่อนที่ทหารจะยึดอำนาจ ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันทหารเป็น "ผู้พิทักษ์" "ที่คอยจ้องมองผลแห่งการเจริญเติบโตของระบอบอยู่ตลอดเวลา เมื่อใดก็ตามที่การพัฒนาทางการเมืองที่กระทำไปโดยฝ่ายพลเรือนมีที่ท่าว่าจะล้มเหลวลง เมื่อนั้นสถาบันทหารก็ต้องพุ่งเข้ารับการบริหารประเทศไว้ทันทีอย่างแน่นอน"^๕ และเสนอว่า รัฐบาลพลเรือนจะต้องเพียรพยายามสร้างการ

^๑ "สัมภาษณ์ ยังเติร์กใหญ่ พ.อ.(พิเศษ) ชาญบุรณ์ เพ็ญตระกูล", ใน ทหารพูด (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เบญจมิตร, ๒๕๒๔), หน้า ๕๗-๕๘.

^๒ "ร่างอุดมการณ์ของกลุ่มทหารหนุ่ม," ปรัชศาสตร์ ๑(พฤษภาคม ๒๕๒๕), หน้า ๘.

^๓ พ.ต.สัญญาชัย บุญทริกสวัสดิ์, ทหารปฏิวัติทำไม?, หน้า ๓.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๓.

^๕ พ.ต.สัญญาชัย บุญทริกสวัสดิ์, ทางเลือกลู่ประชาธิปไตย ในจริย : ปัญหาการถอนตัวจากการเมืองของสถาบันทหาร (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, ๒๕๒๑), หน้า ๑๘๔.

ยอมรับให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน โดยไม่พะวงว่าจะต้องได้รับการสนับสนุนจากทหารกลุ่มใด หากแต่การเอาชนะจิตใจประชาชนเท่านั้นที่จะช่วยให้รัฐบาลพลเรือนมั่นคง ไม่ใช่โดยการเข้าอิงกำลังทหาร^๑ และ พ.ต.สัญญาชัย บุญทริกสวัสดิ์ ซึ่งเป็นนักอุดมการณ์ของกลุ่มทหารหนุ่ม ได้เสนอบทบาทของทหารที่จะควรจะเป็นว่า สถาบันทหารเป็นผู้ค้ำจุนระบบเพียงชั่วคราวและจะต้องตั้งเป้าหมายที่จะช่วยสร้างสรรระบบพรรคการเมืองให้เข้มแข็ง และจะต้องหาทางถอนตัวออกจากการเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองอยู่ทุกกลมหายใจ มิฉะนั้นเพียงพรรคการเมืองจะไม่มีวันโต"^๒

ความคิดที่มีต่อกองทัพของตนเองนั้น เนื่องจากกลุ่มทหารหนุ่มส่วนใหญ่ประกอบด้วยนักเรียนนายร้อย จปร. รุ่น ๗ ซึ่งจบการศึกษาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓ และได้เข้าสงครามทันทีในลาว เวียดนาม ทำให้ได้ต่อสู้กับกองกำลังติดอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ตลอดมา ตั้งแต่สำเร็จการศึกษา จากประสบการณ์การรบ ทั้งในและนอกประเทศ ทำให้พันเอก มนูญ รูปขจร แกนนำคนหนึ่งของกลุ่มทหารหนุ่มแสดงความคิดเห็นว่า "ถ้ากองทัพไทยยังจัดระบบและการดำเนินงานในรูปแบบอย่างที่แล้ว ๆ มา หากเกิดสงครามระหว่างชาติขึ้น อำนาจในการทำการรบที่มีอยู่ทั้งหมด เราไม่มีมั่นใจว่าเราจะสามารถป้องกันประเทศได้" เนื่องจากการจัดหน่วยกำลังรบพื้นฐานของกองทัพบกไทยนั้น จัดเลียนแบบกองทัพบกสหรัฐอเมริกา ทั้งวิธีปฏิบัติและหลักนิยม แต่กองทัพไทยไม่สามารถปฏิบัติตามได้ เพราะไม่มีทรัพยากรของกองทัพบกอย่างสหรัฐอเมริกา "ปัจจุบันกำลังของกองทัพไทยมีสารรูปคล้ายกับบุรุษหัวโตตีนสับ กำลังที่ใช้รบจริง ๆ มีเพียงหนึ่งในสามในปริมาณของกำลังพล และอีกสองส่วนที่เหลือเป็นกำลังที่ถูกนำไปใช้ในต่างอื่น"^๓ ตลอดจนการบำรุงขวัญด้วยสวัสดิการให้แก่ผู้น้อยนั้น เสนอว่า "น่าจะได้รับการ

^๑ พ.ต.สัญญาชัย บุญทริกสวัสดิ์, ทหารปฏิวัติทำไม ?, หน้า ๗๖.

^๒ เรื่องเดียวกัน, ไม่มีเลขหน้า.

^๓ พ.อ.มนูญ รูปขจร, "บันทึกฉบับ พ.อ.มนูญ รูปขจร," ใน กบฏ ๑ เมษายน ๒๕๒๔ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อุดมศึกษา, ๒๕๒๔), หน้า ๓๓.

เหลียวแลจากหน่วยเหนือ ขอให้เบื้องบนมองลงสู่เบื้องต่ำบ้าง และพยายามเฉลี่ยความสุขลงไป
สู่ชั้นผู้น้อยตามสมควรแก่กรณีบ้าง"^๑ ดังนั้น กองทัพอไทยในความคิดของทหารหนุ่มจึงเป็นการ
สมควรที่จะได้รับการปรับปรุงโดยรีบด่วน โดยเสนอให้ผู้ปฏิบัติมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหของ
กองทัพด้วย "ไม่ใช่ทำกันโดยพรรค โดยพวก เพียงหยิบมือเดียวที่ไม่เคยผ่านประสบการณ์หรือถ้า
ผ่านก็ผ่านอย่างงู ๆ ปลา ๆ"^๒

ความคิดเกี่ยวกับการเมืองของกลุ่มทหารหนุ่มนั้น ไม่อาจกล่าวได้ว่า กลุ่มทหารนั้นมี
ความศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตยและต้องการที่จะพัฒนาระบบการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย
เต็มรูปแบบ ทักษะเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่กลุ่มทหารหนุ่มแสดงออก มักจะเป็นการวิจารณ์ข้อบกพร่อง
และความไม่พร้อมของสังคมไทยที่จะเป็นประชาธิปไตยอย่างเต็มที่ แม้ว่าแกนนำของกลุ่มจะอ้างว่า
"เราต้องการอย่างแรงกล้าให้รัฐบาลปรับตัวเอง เบนเข็มการบริหารประเทศในระบบเดิมมาเป็น
ระบอบประชาธิปไตยเต็มใบโดยสมบูรณ์แบบ"^๓ ก็ตามแต่ก็มีสมาชิกกลุ่มทหารหนุ่มที่แสดงความคิดเห็นว่า
"รัฐบาลอยู่ได้ต้องมีวุฒิสมาชิกไว้ ถ้าหากไม่มีวุฒิสมาชิก มี ส.ส.หมด ประชาธิปไตยเต็มใบ
ตอนนี้ ผมว่าต้องเปลี่ยนรัฐบาลกันอีก"^๔ แต่กลุ่มทหารหนุ่มยืนยันในการที่จะยึดถือการปกครองแบบ
ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเป็นอุดมการณ์หลัก^๕ และกลุ่มทหารหนุ่มให้ความสำคัญ
ต่อประชาชนว่าเป็นพลังสำคัญ ดังนั้นการแก้ปัญหทางการเมืองจึงต้องยึดประชาชนเป็นหลัก

^๑ เรื่องเดียวกัน.

^๒ เรื่องเดียวกัน.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕.

^๔ "สัมภาษณ์ ยังเติร์กใหญ่ พ.อ. (พิเศษ) ชาญบูรณ์ เพ็ญตระกูล," เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๓.

^๕ "ร่างอุดมการณ์ของกลุ่มทหารหนุ่ม" เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

"ดูว่าเขาต้องการอะไร คนไทยนี่เขาต้องการอยู่ดีกินดี ทำมาหากินอย่างสบาย มีบ้านอยู่ มีการศึกษาดี มีความปลอดภัย"^๑ การบริหารประเทศจึงเป็นเรื่องของประชาชนไม่ใช่ทหาร ดังนั้น ระบบการปกครองที่เหมาะสมกับประเทศไทยที่ พ.ท.ประจักษ์ สว่างจิตรเสนอคือ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบไทย ๆ คือมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็น ประมุข ในปัจจุบันเราต้องยอมรับว่า ยังเป็นเซนทรัลไลซ์ ทุกอย่างยังมาจาก ส่วนกลาง คือตามทฤษฎี เรามีรัฐบาลกลาง แล้วมีรัฐบาลท้องถิ่น สภาจังหวัดเป็น รูปสภาท้องถิ่น แต่ข้อเท็จจริงไม่อย่างนั้น ทุกอย่างมันต้องคอยมาจากกรุงเทพฯ....แม้ งบประมาณต่าง ๆ ก็ท่วมมาที่กรุงเทพฯ^๒

การที่กลุ่มทหารหนุ่มส่วนใหญ่ได้ออกไปรับราชการตามที่ตั้ง ซึ่งอยู่ในเขตกันดารใน ต่างจังหวัดตั้งแต่เริ่มต้นรับราชการ ทำให้กลุ่มทหารหนุ่มได้รู้เห็นถึงความทุกข์ยากลำบากของ ประชาชน การได้รับความเดือดร้อนจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ทำให้กลุ่มทหารหนุ่ม เข้าใจ ปัญหาของสังคม มองเห็นสภาพข้อเท็จจริงของกลไกรัฐที่เข้าไม่ถึงประชาชน ทำให้กลุ่มทหารหนุ่ม ต้องการเห็นการบริหารงานของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพบริหารจัดการฉ้อราษฎร์บังหลวง ต้องการให้ ประเทศมีการพัฒนาอย่างเกาหลีส ญีปุ่น สิงคโปร์ เร่งรัดพัฒนาชนบทให้ชาวนามีที่ทำกิน เป็นของตนเอง^๓ กลุ่มทหารหนุ่มมองเห็นปัญหาความยากแค้นของประชาชนดังจากข้อเขียนของ พันเอกมณูญ รูปขจรว่า

ชาวไร่ชาวนาส่วนใหญ่ในชนบทได้รับความเดือดร้อน ข้ายากหามากแพง ไม่มีน้ำ จะทำนา ป่าไม้ถูกโค่นทำลาย โจรผู้ร้ายชุกชุม สุจริตชนอยู่ด้วยความหวาดผวา ข้าราชการซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของคณะรัฐบาลชุดนี้มีการ เบียดบังฉ้อราษฎร์ บังหลวง เล่นพรรคเล่นพวก^๔

^๑ "สัมภาษณ์ พ.ท.ประจักษ์ สว่างจิตร อาจารย์หัวหน้าวิชาทั่วไป ศูนย์การทหารราบ ปราณบุรี," ข่าวไทยนิกร ๑ (พฤศจิกายน ๒๕๒๐) : ๒๑.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒.

^๓ พ.อ.มณูญ รูปขจร, "อุดมการณ์ประชาธิปไตยของสมาชิกรัฐสภา," (รายงาน การวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๖), หน้าคำนำ.

^๔ พ.อ.มณูญ รูปขจร, "บันทึกฉบับ พ.อ.มณูญ รูปขจร," ใน กบฏ ๑ เมษายน, ๒๕๒๔, หน้า ๓๕.

สังคมไทยในความคิดของทหารหนุ่ม จึงเป็นสังคมที่กำลังสูญเสียความมั่นคงภายใน ด้วยการถูกลามของปัญหาภายในสังคมไทยเอง และปัญหาการคุกคามของสถานการณ์ปฏิวัติ ซึ่งมีการพยายามก่อวุ่นวายให้เกิดการปฏิวัติในสังคมไทยเพื่อเข้าแย่งยึดอำนาจ^๑ สังคมไทยจึงเป็นสังคมที่ต้องการการเปลี่ยนแปลง

จากการที่กลุ่มทหารหนุ่มมีประสบการณ์ในการสู้รบกับคอมมิวนิสต์มามาก ทำให้มีการพัฒนาความคิดเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์มากพอสมควร จากการออกปฏิบัติการตามชายแดนและท้องถื่นที่ห่างไกล ทำให้ทหารหนุ่มเหล่านี้มองเห็นสภาพข้อเท็จจริงว่า กลไกของรัฐเข้าไม่ถึงประชาชน และเข้าใจว่าอะไรคือปัญหาของประชาชน ทำไมประชาชนจึงหนีเข้าป่า กลุ่มทหารหนุ่มได้พัฒนาแนวความคิดจากการที่มองปัญหาคอมมิวนิสต์แต่เพียงว่า

ลัทธิคอมมิวนิสต์จริง ๆ มันไม่มีหรอกในโลก ถ้ามีจริงนั่นเขาเรียกว่าลัทธิพระศรีอารีย์ อย่างคาร์ล มาร์กซบอกกว่า ทุกคนควรมีสิทธิเท่าเทียมกัน มันเป็นไปได้ มันเกิดจากแรงบีบคั้น โดยมีพื้นฐานมาจากเศรษฐกิจ ระบบการปกครองที่มันมีอยู่ ๒ ทาง คือระบบประชาธิปไตยกับเผด็จการ ๒ ระบบนี้เท่านั้น ระบบคอมมิวนิสต์เป็นระบบเศรษฐกิจ...พรรคคอมมิวนิสต์มันเกิดจากบุคคลหลายประเภทหลายกลุ่ม กลุ่มที่สำคัญคือกลุ่มที่มีความคิดเห็นขัดแย้งในสังคม"^๒

จากการมองปัญหาคอมมิวนิสต์ว่าเป็นเพียงปัญหาเศรษฐกิจ ทหารหนุ่มได้พัฒนาแนวความคิดจากการออกไปสัมผัสประชาชน และประสบการณ์ที่มากขึ้น ทำให้เข้าใจว่า ทำไมคอมมิวนิสต์ยิ่งปราบยิ่งโต นั่นคือ

จากการที่เราได้รับมอบภารกิจไปว่า เราต้องปราบคอมมิวนิสต์ให้สิ้นซาก เราเริ่มมีความคิดเห็นขัดแย้งแล้วว่า ปราบคอมมิวนิสต์นี้ไม่เห็นมีวันสิ้นซากเลย เพราะว่าคนที่เชื่อถือในลัทธินี้มันเป็นเรื่องของความคิด ฉะนั้น การที่เราจะใช้กำลังเข้าไปปราบไม่มีทาง

^๑พ.ต.สัญญาชัย บุณศรีภักดิ์, ปฏิวัติ-สิ้นชาติ, หน้า ๑๔-๑๕.

^๒"สัมภาษณ์ พ.ท.ประจักษ์ สว่างจิตร อาจารย์หัวหน้าวิชาทั่วไป ศูนย์การทหารราบปราณบุรี," ข่าวไทยนิกร, หน้า ๒๑.

ที่เราจะชนะได้ เรามีแนวความคิดว่า ทำอย่างไรเราจึงจะทำให้ประเทศชาติของเราเจริญ ถ้าเราจะทำอย่างนี้ได้ เราต้องไม่พูดถึงการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ แต่จะต้องพูดถึงว่า แนวทางแก้ปัญหาของชาตินั้นเป็นอย่างไร..."^๑

โดยสรุป กลุ่มทหารหนุ่ม เป็นกลุ่มที่มีความคิดไม่ชัดเจนในสายตาของสาธารณชน ดังนั้นจึงได้จัดว่ากลุ่มทหารหนุ่ม เป็นกลุ่มทางความคิดของทหารจ๊ก เป็นกลุ่มทหารที่มีบทบาททางการเมืองมากกว่า แต่ก็มีการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองออกมาบ้าง และเป็นความคิดที่ก้าวหน้าพอสมควร เพราะมีการศึกษาปัญหาต่าง ๆ ของชาติ ทั้งภายในกลุ่มของตนและกับพลเรือน แต่กระนั้นก็ตาม แม้ว่ากลุ่มทหารหนุ่มจะมีความคิดว่าการปฏิบัติเป็น "ทางเลือกสุดท้าย"^๒ แต่ในที่สุด กลุ่มทหารหนุ่มก็ได้เลือก "ทางเลือกสุดท้าย" นั้น แก้ไขปัญหาของชาติ และประสบกับความล้มเหลวในที่สุด

---

^๑พ.อ.ประจักษ์ สว่างจิตร, "เสวนาการเมืองไทย ๒๕๒๕," สู่นาคต
๑(มกราคม ๒๕๒๕).

^๒พ.ต.ไพรัช โพธิ์พุกชาวงศ์, "แนวทางของกลุ่มทหารหนุ่มกับการเมืองไทย"
(เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๒๒), หน้า ๔๕.

กลุ่มทหารประชาธิปไตย

เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ และการเคลื่อนไหวทางการเมืองระหว่างหลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ - ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ทำให้ทหารส่วนใหญ่รู้สึกที่บ้านเมืองอยู่ในภาพที่ไร้ความเป็นระเบียบ ชาติเสถียรภาพทางการเมือง นายทหารสายเสนานิการที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยโดยตรงประเมินสถานการณ์ว่า สภาพการณ์ดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อคอมมิวนิสต์ กระแสความคิดฝ่ายซ้ายเป็นไปอย่างกว้างขวางในสังคม ทำให้อุดมการณ์ประชาธิปไตยอ่อนกำลังลง และภายหลังเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ปัญญาชนนิสิตนักศึกษาผู้นำชาวนา กรรมกรได้เข้าร่วมต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมากขึ้น ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมีแนวร่วมอย่างกว้างขวาง และรัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียรเป็นรัฐบาลที่มีนโยบายขวาจัด ยังเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติการของพรรคคอมมิวนิสต์มากขึ้น

นายทหารฝ่ายเสนานิการ ซึ่งทำงานด้านการเมืองในการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เป็นกลุ่มนายทหารที่ทำงานใกล้ชิดกับข้อมูลการเคลื่อนไหวทางการเมืองและทางอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ได้เริ่มตระหนักว่า การปกครองแบบเผด็จการเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติและระบอบประชาธิปไตย จะแก้ปัญหาของชาติได้ ทำให้นายทหารฝ่ายเสนานิการซึ่งมีความคิดที่ก้าวหน้าและกว้างขวางกว่าฝ่ายทหารที่คุมกำลัง เริ่มศึกษาปัญหาหลักของชาติ เพื่อที่จะรักษาความมั่นคงแห่งชาติ ได้สรุปความคิดว่า ปัญหาของชาติจะแก้ไขได้ด้วยการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และเป็นอาวุธในการต่อสู้กับอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ได้ เพราะนอกจากประเทศไทยจะประสบปัญหาเรื่องพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยแล้ว ยังมีปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ และในระดับภูมิภาค ซึ่งมหาอำนาจกำลังแข่งขันกันเพื่อสร้างอิทธิพลของตนและสกัดกั้นอิทธิพลของชาติอื่น การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกา กับสาธารณรัฐประชาชนจีน การถอนตัวจากภูมิภาคเอเชียของสหรัฐอเมริกา การเปลี่ยนแปลงในอินโดจีน และความขัดแย้งระหว่างจีนกับโซเวียต และจีนกับเวียดนาม สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทย ในสถานการณ์เช่นนี้ทำให้มีกระแสความคิดของนายทหารที่จะวิเคราะห์ปัญหาเพื่อแก้ไขปัญหภายใน คือ ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และปัญหภายนอก คือ ปัญหาอินโดจีน การตระหนักถึงภัยอันตรายของชาติเช่นนี้ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดกลุ่มทหารประชาธิปไตยขึ้น

กลุ่มทหารประชาธิปไตยโดยส่วนใหญ่เป็นนายทหารฝ่ายเสนาธิการ ซึ่งมีความคิดที่ก้าวหน้า และกว้างขวางมีการรวมตัวกันอย่างจริงจัง ภายหลังจากการปฏิวัติ ๒๐ ตุลาคม ๒๔๒๐ ก่อนหน้านั้น คือ หลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๔๑๖ ยังไม่มีการรวมตัวกันเคลื่อนไหวในลักษณะของกลุ่มบุคคลสำคัญที่ริเริ่มก่อตั้งกลุ่มคือ พันเอกขวดี พิสุทธิพันธ์ อาจารย์โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และสมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่เป็นนายทหารส่วนการศึกษาและฝ่ายเสนาธิการ มีใช้นายทหารระดับคุมกำลัง เช่นกลุ่มทหารหนุ่ม

กลุ่มทหารประชาธิปไตยได้รับอิทธิพลความคิดทางการเมืองจากนายประเสริฐ ทรัพย์สุนทร ซึ่งเคยเป็นกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และมีความขัดแย้งกับพรรค จึงแยกตัวออกมาและเดินทางกลับจากสาธารณรัฐประชาชนจีนกลับมาประเทศไทย ใน พ.ศ. ๒๕๐๑^๑ โดยทหารประชาธิปไตยรับความคิดของประเสริฐ ทรัพย์สุนทร นำมาปรับปรุงใช้เป็นแนวทางในการต่อสู้สังครามประชาชนของคอมมิวนิสต์ และมีความเห็นร่วมกันในการใช้ระบอบประชาธิปไตยแก้ไขปัญหาของชาติ

กลุ่มทหารประชาธิปไตยจึงเป็นกลุ่มทหารที่มีความคิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยชัดเจน เป็นกลุ่มทหารกลุ่มแรกในเมืองไทย และได้ใช้วิธีการแพร่ขยายความคิดในรูปของแถลงการณ์ สารสั้น วิจารณ์นโยบายของรัฐบาลและ เสนอแนะรูปแบบการปกครองโดยผ่านนิตยสาร ตะวันใหม่ ที่ทหารประชาธิปไตยจัดทำขึ้น การเคลื่อนไหวทางความคิดของกลุ่มทหารประชาธิปไตยจึงชัดเจนและเป็นระบบ เนื่องจากสมาชิกของกลุ่มที่เป็นแกนนำ มีหัวก้าวหน้าและมีความคิดที่ผิดแผกไปจากนายทหารทั่วไป แม้ว่ากลุ่มทหารประชาธิปไตยจะเป็นกลุ่มที่ไม่เป็นทางการในกองทัพ แต่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อความคิดของทหารจำนวนมากในกองทัพ จากการศึกษางานเขียนของทหารระดับพันเอกในวิทยาลัยการทัพบก พบว่านายทหารจำนวนหนึ่ง เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชาติด้วยนโยบายที่ทหารประชาธิปไตยเสนอ และกลุ่มทหารประชาธิปไตยเป็นกลุ่มที่มีส่วนสำคัญในการเสนอแนวคิดในการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์คือคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๖๖/๒๕๒๓ เรื่องนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นนโยบายหลักของชาติในเวลาต่อมา

^๑สุพจน์ ตำนตระกูล, ประเสริฐ ทรัพย์สุนทร. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, ๒๕๒๔), หน้า ๕๐-๕๗.

ความคิดของกลุ่มทหารประชาธิปไตย

กลุ่มทหารประชาธิปไตย เป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคลภายนอกวงวิชาชีพทหาร ทั้งนักการเมือง ปัญญาชน นิสิตนักศึกษา ผู้ใช้แรงงาน ชาวนาชาวไร่ ทำให้เป็นกลุ่มที่มีความคิดก้าวหน้าและกว้างขวาง ซึ่งความคิดที่เด่นชัดมากของกลุ่มทหารประชาธิปไตยคือ การมีอุดมการณ์ประชาธิปไตย คัดค้านเผด็จการและต่อต้านพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ความคิดของทหารประชาธิปไตยเกิดจากการเรียนรู้ศึกษาและจากประสบการณ์ที่คลุกคลีอยู่กับปัญหามานาน และที่สำคัญที่สุดคือการได้สัมผัสความคิดของประเสริฐ ทรัพย์สุนทร ความคิดต่าง ๆ ของทหารประชาธิปไตย จึงรับมาจากประเสริฐ ทรัพย์สุนทร โดยมีพัฒนาการทางความคิดเป็นของตนเอง ด้วย ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑ ทหารประชาธิปไตยออกนิตยสารตะวันใหม่ โดยมีประเสริฐ ทรัพย์สุนทร ซึ่งเคยมีบทบาทในการเสนอความคิดประชาธิปไตย โดยอาศัยการสัมพันธ์กับข้าราชการทหารตำรวจมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๒ เรื่อยมาจนใน พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๑๑ ซึ่งเขาสามารถเผยแพร่ความคิดเรื่องประชาธิปไตย "ทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และวิทยุเครือข่ายของทหารได้ ประเสริฐ ทรัพย์สุนทร ได้มีบทบาทเช่นนี้อีกครั้งหนึ่งในตะวันใหม่ โดยให้ข้อคิดเห็น เกี่ยวกับการแก้ปัญหาคอมมิวนิสต์ด้วยการสนับสนุนให้เกิดระบอบประชาธิปไตย โดยประสานสัมพันธ์กับนายทหารในกองทัพบกอีก ความคิดของกลุ่มทหารประชาธิปไตยสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลทางความคิดของประเสริฐ ทรัพย์สุนทร แต่มีการพัฒนาการทางความคิดของตนเอง ที่เห็นได้อย่างชัดเจนอีกด้วย

ความคิดที่สำคัญของประเสริฐ ทรัพย์สุนทร ซึ่งเขียนไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔ คือเรื่อง "ประชาธิปไตย" ซึ่งต่อมาทหารประชาธิปไตยจะรับเอาแก่นความคิดนี้มาศึกษา และพัฒนาความคิดของตนเองขึ้น คือการอธิบายความหมายของประชาธิปไตยในแง่ของระบอบการเมือง การปกครอง ว่าการจะดูว่าระบอบใดเป็นประชาธิปไตยหรือไม่นั้น ต้องวิเคราะห์เนื้อแท้ของการปกครอง มิใช่ดูแต่รูปแบบของการปกครองและที่สำคัญคือ ความคิดที่ชี้ให้เห็นว่า การมีรัฐธรรมนูญไม่ใช่หลักประกันของประชาธิปไตย^๑ และอธิบายถึงความแตกต่างของรัฐธรรมนูญกับประชาธิปไตยว่าไม่ใช่สิ่งเดียวกัน

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๐.

รวมทั้งการอธิบายความหมายของระบอบประชาธิปไตยว่า เป็นแบบของการปกครอง ส่วนระบบประชาธิปไตย มีความหมายกว้างกว่าระบอบประชาธิปไตย เพราะครอบคลุมถึงวิถีชีวิตส่วนอื่นของสังคม นอกเหนือไปจากการปกครองคือรวมทั้ง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมด้วย^๑

การศึกษาความคิดของทหารประชาธิปไตย ซึ่งเป็นกลุ่มทางความคิดที่ชัดเจน โดยมีการออกแถลงการณ์และนโยบายของกลุ่ม จะศึกษาได้จาก

๑. นิตยสารตะวันใหม่ ซึ่งทหารประชาธิปไตยมีส่วนเป็นเจ้าของโดยได้ออกแถลงการณ์และสาส์นต่าง ๆ ของกลุ่ม ผ่านทางตะวันใหม่
๒. บทความของกลุ่มทหารประชาธิปไตยที่ออกอากาศทางวิทยุในรายการ เสถียรภาพ
๓. จากบทความและบทนำในนิตยสาร เสนาศึกษาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๓-เดือนมิถุนายน ๒๕๒๔
๔. จากคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๖๖/๒๕๒๓ เรื่องนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์

(๑) แถลงการณ์ สาส์น และคำชี้แจงของทหารประชาธิปไตย

ในช่วงเวลาตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๒๑-กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓ ทหารประชาธิปไตยออกแถลงการณ์รวม ๑๓ ฉบับ สาส์น ๔ ฉบับ และคำชี้แจง ๓ เรื่อง ซึ่งล้วนแต่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสนใจในปัญหาสำคัญ ๆ ของประเทศ คือ

- ปัญหาการปฏิวัติประชาธิปไตย เป็นแถลงการณ์ ๑ ฉบับ
- ปัญหาประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญและการเลือกตั้ง เป็นแถลงการณ์ ๔ ฉบับ สาส์น ๒ ฉบับ คำชี้แจง ๑ เรื่อง
- ปัญหาอินโดจีน เป็นแถลงการณ์ ๕ ฉบับ สาส์น ๑ ฉบับ และคำชี้แจง ๒ เรื่อง
- ปัญหาน้ำมัน เป็นแถลงการณ์ ๒ ฉบับ
- ปัญหาข้าวสาลี เป็นแถลงการณ์ ๑ ฉบับ สาส์น ๑ ฉบับ

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๔-๘๐.

แนวทางของทหารประชาธิปไตย

ทหารประชาธิปไตยได้ประกาศแนวทางของกลุ่ม ซึ่งต่อมาจะออกมาในรูปของแถลงการณ์ สาส์น และคำชี้แจง คือการระบุว่า

แนวทางของทหารประชาธิปไตยกำหนดขึ้นจากความเป็นจริงของสภาพการณ์ทางประวัติศาสตร์ และทางสังคมของประเทศไทย ซึ่งภารกิจในการเปลี่ยนแปลงระบอบเผด็จการเป็นระบอบประชาธิปไตย ยังไม่บรรลุผลสำเร็จ อันเป็นสาเหตุพื้นฐานของความเสื่อมโทรมของประเทศชาติและของความเดือดร้อนของประชาชน และเป็นอุปสรรคให้ปัญหาทั้งปวงแก้ไขไม่ตก และจากความเป็นจริงของสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งประเทศไทยกลายเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุด ท่ามกลางความขัดแย้งภายในโลกสังคมนิยม ที่อยู่เหนือความขัดแย้งระหว่างโลกเสรีนิยมกับโลกสังคมนิยม และอันตรายที่จะเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๓ ยังไม่หมดไป^๑

จากการสรุปสถานการณ์ของทหารประชาธิปไตยดังกล่าว ทำให้ทหารประชาธิปไตยเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาของชาติไว้ว่า

๑. เปลี่ยนแปลงระบอบเผด็จการให้เป็นประชาธิปไตยให้สำเร็จ โดยรัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ
๒. รักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัดระหว่างคู่ขัดแย้งและคู่สงครามสังคมนิยม และเรียกร้องให้เปิดประชุมนานาชาติเพื่อรับรองสถานภาพเป็นกลางของประเทศไทย^๒

จากแนวทางดังกล่าวจะเป็นความคิดที่ออกมาในรูปของแถลงการณ์ และสาส์นของทหารประชาธิปไตย ซึ่งมีแนวความคิดที่สำคัญ ๆ คือ

- (๑.๑) ความคิดเกี่ยวกับปัญหาประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญและการเลือกตั้ง
ความคิดที่สำคัญของทหารประชาธิปไตยคือ การเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาของชาติด้วยการเปลี่ยนระบอบเผด็จการให้เป็นระบอบประชาธิปไตย และให้พัฒนาระบอบ

^๑"บทนำเกี่ยวกับทหารประชาธิปไตย," ตะวันใหม่ ๓ (พฤษภาคม ๒๕๒๓): ๗.

^๒เรื่องเดียวกัน.

ประชาธิปไตยตามแนวทางที่ถูกต้อง^๑ เนื่องจากระบอบประชาธิปไตยมองสภาพการณ์ของ ประเทศ ซึ่งประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมายว่าระบอบประชาธิปไตยจะช่วยแก้ไขปัญหาและทำให้เกิดความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ความไพบูรณ์ของสังคมและความสันติสุขของ ประชาชน^๒ ทหารประชาธิปไตยจึงออกแถลงการณ์ว่า

ทหารประชาธิปไตยขอยืนยันว่าความโกลาหลวุ่นวายทั้งในทางการเมือง ทางเศรษฐกิจและทางสังคม ตลอดจนระบบการบริหารของประเทศชาติในปัจจุบัน นั้น เป็นเพราะรัฐบาลยังไม่ได้แก้ปัญหาลัทธิประชาธิปไตยให้ลุล่วงไป ดังนั้น หาก รัฐบาลยังเพิกเฉยอยู่ ความอลเวงไม่สงบเรียบร้อยก็มีแต่จะหนักกว่าเดิม และ ข้าราชการต่อไปอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งไม่เป็นผลดีต่ออนาคตของประเทศชาติ เลย^๓

ทหารประชาธิปไตยจึงถือว่าเป็นหน้าที่ของตนที่จะมีส่วนสนองความต้องการของประเทศ ชาติและประชาชนในภารกิจเพื่อความสำเร็จของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งทหารประชาธิปไตย เห็นว่า ความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลงระบอบเผด็จการให้เป็นระบอบประชาธิปไตย กับความ สำเร็จของการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยไปตามแนวทางที่นำเอาหลักนิยมของลัทธิประชาธิปไตย มาประยุกต์กับสภาพการณ์ และลักษณะพิเศษของประเทศไทย^๔ ซึ่งโดยการเปลี่ยนแปลงระบอบ เผด็จการให้เป็นประชาธิปไตยนั้น ทหารประชาธิปไตยสนับสนุนให้เปลี่ยนแปลงตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ ไม่สนับสนุนให้เปลี่ยนแปลงด้วยวิธีรัฐประหาร และพยายามชี้ให้เห็นปัญหาที่สำคัญ คือ

"ปัญหาประชาธิปไตยไม่ใช่ปัญหารัฐธรรมนูญ เพราะปัญหารัฐธรรมนูญขึ้นอยู่กับปัญหา ประชาธิปไตย ฉะนั้น การมุ่งมั่นแต่จะแก้ปัญหารัฐธรรมนูญ แทนที่จะมุ่งแก้ปัญหาประชาธิปไตย

^๑"แถลงการณ์ทหารประชาธิปไตย ฉบับที่ ๒ เรื่องการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ,"

ตะวันออกใหม่ ๑ (มกราคม ๒๕๒๒) : ๒.

^๒เรื่องเดียวกัน.

^๓"แถลงการณ์ทหารประชาธิปไตย ฉบับที่ ๑๒ เรื่องความรับผิดชอบของทหารประชาธิปไตย,"

ตะวันออกใหม่ ๓ (พฤศจิกายน ๒๕๒๓) : ๑๑.

^๔"แถลงการณ์ทหารประชาธิปไตย ฉบับที่ ๒ เรื่องการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ,"

ตะวันออกใหม่, หน้า ๒.

นั้น จึงเป็นการแก้มืดจุด และแก้ไม่ตก"^๑ โดยในแถลงการณ์ฉบับนี้ ทหารประชาธิปไตยเรียกร้องให้สร้างระบอบประชาธิปไตยขึ้นมา แล้วรัฐธรรมนูญจึงจะเป็นประชาธิปไตยไปตามระบอบ และทำหน้าที่คุ้มครองระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคง นั่นคือ เมื่อสร้างระบอบประชาธิปไตยขึ้นมาแล้ว ระบอบประชาธิปไตยจะเป็นผู้ร่างรัฐธรรมนูญ จะทำให้ได้รัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย^๒

ทหารประชาธิปไตยเสนอแนวความคิดคัดค้านการร่างรัฐธรรมนูญใน พ.ศ. ๒๕๒๑

เนื่องจากเห็นว่า การร่างรัฐธรรมนูญกระทำโดยรัฐบาลที่มาจากการปฏิวัติ และมีสถานะกึ่งนิติบัญญัติ ที่มาจากการแต่งตั้ง ซึ่งไม่เป็นประชาธิปไตย จึงเสนอให้มีการเลือกตั้งทั่วไป และแก้ไขกรรมวิธี การร่างรัฐธรรมนูญ โดยให้ยกเลิกการร่างรัฐธรรมนูญที่กำลังกระทำอยู่ แล้วให้ผู้แทนราษฎรใน ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้ร่างรัฐธรรมนูญ^๓ โดยทหารประชาธิปไตยให้เหตุผลว่า ในการสร้างระบอบประชาธิปไตยนั้น ทหารกับประชาชน จะต้องร่วมมือกัน จึงจะสำเร็จ และทหารเอง "เคยเป็นหลักในการสถาปนาระบอบประชาธิปไตย สำเร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ แต่หลังจากนั้น ๔-๕ ปี ทหารบางส่วนได้ทำลายเกียรติคุณของตนเอง โดยนำการปกครองกลับไปสู่ระบอบเผด็จการ"^๔

ทหารประชาธิปไตยยืนยันแนวความคิดที่จะให้การปกครองเป็นประชาธิปไตยว่าไม่ใช่ เริ่มต้นด้วยการแก้ไขรัฐธรรมนูญ แต่ต้องเริ่มด้วยการแก้ไขระบอบ แล้วจึงแก้ไขรัฐธรรมนูญ ให้สอดคล้องกับระบอบ โดยเสนอให้ทำให้หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ปรากฏเป็นจริงขึ้น โดยควบคุมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ดำเนินไปอย่างเสรี และแต่งตั้ง

^๑"แถลงการณ์ทหารประชาธิปไตย เรื่องการร่างรัฐธรรมนูญ," ตะวันใหม่

๑ (พฤศจิกายน ๒๕๒๑) : ๑.

^๒เรื่องเดียวกัน.

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

^๔เรื่องเดียวกัน.

สมาชิกวุฒิสภามาจากผู้แทนทุกสาขาอาชีพ รัฐสภาจะต้องมีลักษณะเป็นผู้แทนของปวงชน แล้วให้
 คำเนินการร่างรัฐธรรมนูญเสียใหม่ และให้ประชาชนลงประชามติก่อนใช้^๑ เนื่องจาก
 ทหารประชาธิปไตยคิดว่า การรัฐประหาร ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ เป็นการรัฐประหารแบบเดิม
 การร่างรัฐธรรมนูญหลังการรัฐประหาร เป็นการร่างรัฐธรรมนูญแบบเดิม และการเลือกตั้ง
 ทั่วไปเป็นการเลือกตั้งแบบเดิม จึงไม่มีหลักประกันว่าจะไม่มีการรัฐประหารล้มรัฐบาล ล้มสภา
 และฉีกรัฐธรรมนูญอีก ซึ่งทหารประชาธิปไตยเห็นว่าถ้ายังไม่แก้ปัญหานี้ให้ตกไป นอกจากจะย่ำเท้า
 อยู่กับที่แล้ว "จะถึงยุคมโหฬารเสียยุคเช้าสักวันหนึ่ง"^๒ ดังนั้น การแก้ปัญหาก็ต้องทำให้การ
 ปกครองเป็นประชาธิปไตย

(๑.๒) ความคิดของทหารประชาธิปไตยเกี่ยวกับปัญหาอินโดจีน

ความคิดของทหารประชาธิปไตยกับปัญหาในอินโดจีน เป็นความคิดเห็นที่ไม่ตรง
 กับนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้น ซึ่งมีลักษณะผูกพันกับนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา
 และสาธารณรัฐประชาชนจีนที่สนับสนุนเขมรแดง ทหารประชาธิปไตยแสดงความคิดเห็นต่างจาก
 สมาชิกสหประชาชาติส่วนข้างมาก ที่ประนามการที่เวียดนามบุกกัมพูชา แต่ทหารประชาธิปไตย
 มีความเห็นว่า "ประเทศสังคมนิยมบุกประเทศสังคมนิยมได้ภายใต้เงื่อนไขของการพิทักษ์รัฐสังคมนิยม
 เพื่อไม่ให้เปลี่ยนเป็นประเทศเสรีนิยม หรือถูกจักรวรรดินิยมยึดไป"^๓ การที่เวียดนามบุกกัมพูชา
 จึงไม่ผิด และเห็นว่าเวียดนามจะไม่บุกไทย ถ้าไทยไม่ยุ่งเกี่ยวกับการที่เวียดนามบุกกัมพูชา ทหาร
 ประชาธิปไตยจึงเสนอให้ไทยวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด ดำเนินนโยบายต่างประเทศของ
 ตนเอง และสถานการณ์สงครามในอินโดจีนก็จะไม่กระทบกระเทือนประเทศไทยจากค้ำกันระหว่าง
 ประเทศ และเป็นวิธีป้องกันสงครามในอินโดจีน มิให้ขยายตัวมาถึงประเทศไทย^๔ และยังเสนอ

^๑ทหารประชาธิปไตย "สาส์นจากทหารประชาธิปไตย ฉบับที่ ๑ เรื่องการเลือกตั้ง
 ทั่วไป," ตะวันออกใหม่ ๒ (มีนาคม ๒๕๒๒) : ๑.

^๒ทหารประชาธิปไตย, "แถลงการณ์ทหารประชาธิปไตย ฉบับที่ ๔ เรื่องข่าวลือ
 เกี่ยวกับการรัฐประหาร," ตะวันออกใหม่ ๒ (กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓) : ๗.

^๓ทหารประชาธิปไตย, "แถลงการณ์ทหารประชาธิปไตย ฉบับที่ ๓ เรื่องวิธีป้องกัน
 ผลกระทบจากสงครามอินโดจีน," ตะวันออกใหม่ ๒ (กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒) : ๑.

^๔เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

วิธีการที่จะทำให้สงครามภายในประเทศสิ้นสุดลง "คือการทำให้ประเทศมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยเปลี่ยนระบอบเผด็จการให้เป็นระบอบประชาธิปไตย"^๑ ทหารประชาธิปไตยเสนอให้ไทยวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด แม้ว่าจะขัดกับมติของสหประชาชาติ ก็ต้องถือเอาความมั่นคงของไทยเป็นสิ่งสำคัญ^๒ เพราะประเทศไทยได้กลายเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของโลก เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้ซิดอนโดจีนแห่งสังคมนิยม ซึ่งมีบทบาทในการทำให้สงครามของโลกสังคมนิยมขยายตัวขึ้น เป็นสงครามโลกถ้าหากไทยยังไม่ตั้งอยู่ในความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด^๓ และทหารประชาธิปไตยได้สรุปวิธีแก้ปัญหามหาอำนาจคือ เสนอวิธีการที่จะรักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัดของประเทศไทย โดยให้รัฐบาลไทยเสนอให้เปิดประชุมนานาชาติประกอบไปด้วยมหาอำนาจ มหาอำนาจและประเทศที่เกี่ยวข้องเพื่อให้รับรองสถานภาพความเป็นกลางของไทย อันจะเป็นหลักประกันให้ไทยปฏิบัติตามนโยบายรักษาความเป็นกลางได้เคร่งครัด และจะส่งเสริมให้ประเทศไทยมีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศสังคมนิยม^๔ ซึ่งทหารประชาธิปไตยมีความเห็นว่า วิธีการนี้จะเป็นการแก้ได้ทั้งปัญหามนุษยธรรมและปัญหาสันติภาพ เพราะในสภาพความขัดแย้งและสงครามในอินโดจีน ถ้าประเทศไทยไม่มีสถานภาพเป็นกลาง ก็อาจจะถูกดึงไปเข้าข้างฝ่ายใด ทำให้สูญเสียความเป็นกลางไป^๕

^๑ เรื่องเดียวกัน.

^๒ ทหารประชาธิปไตย, "สำเนาจากหนังสือทหารประชาธิปไตย ฉบับที่ ๔ (เรื่องมติของสหประชาชาติกับความมั่นคงของประเทศไทย," ตะวันออก ๒ (ธันวาคม ๒๕๒๒) : ๗.

^๓ ทหารประชาธิปไตย, "แถลงการณ์ทหารประชาธิปไตย ฉบับที่ ๔ เรื่องประเทศไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของโลก," ตะวันออก ๒ (กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒) : ๒.

^๔ ทหารประชาธิปไตย, "แถลงการณ์ทหารประชาธิปไตย ฉบับที่ ๖ วิธีแก้ปัญหามหาอำนาจและการแตกทัพเข้ามาในประเทศไทย," ตะวันออก ๒ (มิถุนายน ๒๕๒๒) : ๓.

^๕ ทหารประชาธิปไตย, "คำชี้แจงจากทหารประชาธิปไตย ฉบับที่ ๓ เรื่องการประชุมนานาชาติ," ตะวันออก ๒ (กรกฎาคม ๒๕๒๒).

การเสนอความคิดเห็นในกรณีสงครามอินโดจีนทำให้ประเทศไทยวางตัว เป็นกลางนั้น เนื่องมาจากความคิดเรื่องหลักของประชาธิปไตยที่ว่า การให้ประชาชนในประเทศใด ๆ มีสิทธิตัดสินปัญหาอนาคตของตนเอง^๑ ความคิดของทหารประชาธิปไตยในเรื่องสงครามในอินโดจีน จึงเป็นการสวนทางกับความคิดของคนจำนวนมาก

(๑.๓) ความคิดเรื่องนโยบายปฏิวัติประชาธิปไตย

ในบรรดาความคิดของทหารประชาธิปไตย นับว่าความคิดเรื่องนโยบายปฏิวัติประชาธิปไตยเป็นความคิดที่เด่นที่สุด และถือว่าเป็นพัฒนาการทางความคิดที่สำคัญของกลุ่มทหารประชาธิปไตย ซึ่งเสนอความคิดในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งนโยบายปฏิวัติประชาธิปไตยนี้ปรากฏอยู่ในแถลงการณ์ทหารประชาธิปไตย ฉบับที่ ๑๓ ซึ่งออกเมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔

การปฏิวัติประชาธิปไตยในความหมายของกลุ่มทหารประชาธิปไตย คือการทำให้ระบอบประชาธิปไตยปรากฏเป็นจริง^๒ ซึ่งทหารประชาธิปไตยมีความต้องการให้กองทัพและพลังการเมืองฝ่ายประชาธิปไตยทั้งหลายซึ่งเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง เพื่อป้องกันมิให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย สามารถดำเนินนโยบายปฏิวัติประชาธิปไตยได้ โดยให้กองทัพเป็นแกนนำในการปฏิวัติประชาธิปไตย เนื่องจากทหารประชาธิปไตยมองปัญหาของชาติอันเกี่ยวข้องกับสงครามประชาชน ว่าเป็นปัญหาที่ยิ่งใหญ่ของชาติไทย ถ้าหากไม่รีบแก้ไข "สถานการณ์ของประเทศชาติของเราจะหลีกเลี่ยงมิคสัญญี กสิยุคไม่พ้นเป็นแน่แท้...มีหนทางเดียวชาติไทยต้องไม่พินาศพลาให้ต้องเสียกรุงอีก หนทางนั้นคือ รีบชนะสงคราม"^๓ และกำหนดว่า หน้าที่นี้

^๑ทหารประชาธิปไตย, "แถลงการณ์ทหารประชาธิปไตย ฉบับที่ ๔ วิธีแก้ปัญหาคอมมิวนิสต์," ตะวันใหม่ ๒ (พฤศจิกายน ๒๕๒๒) : ๗.

^๒พลตรี ธีระ วัณเพ็ญ, "ประชาธิปไตยกับสงครามปฏิวัติ" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ๒๕๒๑-๒๕๒๒), หน้า ก.

^๓พันเอก ขวดี พิสุทธิพันธุ์, คู่มือการสอนวิชาความมั่นคงแห่งชาติสำหรับนักเรียน นายร้อยชั้นปีที่ ๔ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, หน้า ๓๖๖ (๒๕๒๕).

เห็นหน้าที่ของทหาร เพราะ "เราในฐานะทหารของชาติและของประชาชน อย่านำได้ผลภารกิจอันศักดิ์สิทธิ์นี้ให้กับสถาบันอื่น เพราะสถาบันอื่นไม่อยู่ในฐานะผู้ถือยุทธศาสตร์ที่ถูกต้อง เอาชนะสงครามได้"^๑

ทหารประชาธิปไตยมองการต่อสู้ของคอมมิวนิสต์ว่าคอมมิวนิสต์ใช้ยุทธวิธีประชาธิปไตย เพราะฉะนั้นในปัจจุบัน "คอมมิวนิสต์จึงไม่ทำสังคมนิยม และไม่ทำคอมมิวนิสต์ แต่คอมมิวนิสต์ทำประชาธิปไตย...ทุกสิ่งที่คอมมิวนิสต์ในประเทศไทยทำอยู่ในปัจจุบันล้วนแต่เป็นเรื่องของประชาธิปไตยทั้งสิ้น แม้แต่การทำสงครามประชาชน ก็ทำเพื่อบรรลุความมุ่งหมายทางประชาธิปไตย และถ้าบรรลุความมุ่งหมายทางประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์แล้ว พคท.ก็จะไม่ทำสงครามประชาชนอีกต่อไป"^๒ และเสนอความคิดว่าการที่คอมมิวนิสต์ทำประชาธิปไตย ก็เพราะประชาชนต้องการประชาธิปไตย ประชาธิปไตยจึงเป็นทางผ่านอันจำเป็นไปสู่การทำสังคมนิยม และการทำคอมมิวนิสต์ได้^๓ ซึ่งทหารประชาธิปไตยได้อธิบายว่า ประชาธิปไตยที่คอมมิวนิสต์ทำ คือ การกำจัดอำนาจเผด็จการ และการกดขี่ขูดรีดในท้องถิ่น โจมตี เผด็จการในระดับชาติ และใช้สงครามประชาชนเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่สุดในการทำประชาธิปไตยด้วยยุทธศาสตร์ครบชุด ดังนั้น ถ้าหากทำลายยุทธวิธีประชาธิปไตยของคอมมิวนิสต์ก็จะทำลายกองทัพของคอมมิวนิสต์ ทำลายแนวร่วมของคอมมิวนิสต์และทำลายพรรคคอมมิวนิสต์ให้หมดสิ้นไป^๔ ทหารประชาธิปไตยจึงสรุปความคิดว่า หัวใจในการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์จึงรวมศูนย์อยู่ที่การสร้างระบอบประชาธิปไตยของชาติให้สำเร็จ ซึ่งจะก่อให้เกิดเสถียรภาพของรัฐบาล และความมั่นคงของชาติ ซึ่งจะสามารถทำลายยุทธวิธีประชาธิปไตยของพรรคคอมมิวนิสต์

^๑ เรื่องเดียวกัน.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๖.

^๔ เรื่องเดียวกัน.

แห่งประเทศไทยลงได้^๑ นั่นคือการกำหนดว่า หน้าที่ของการทำประชาธิปไตยให้สำเร็จ เป็นหน้าที่ของ "กองทัพแห่งชาติ" เท่านั้น^๒ กองทัพแห่งชาติจึงมีหน้าที่ "สร้างระบอบประชาธิปไตยให้สำเร็จโดยเร็วแล้วค้ำจุนและรักษาระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคง และเจริญก้าวหน้าตลอดไป"^๓ ซึ่งทหารประชาธิปไตยมีความคิดว่า กองทัพจะสร้างประชาธิปไตยให้สำเร็จ จะต้องเอาชนะคอมมิวนิสต์ให้ได้ โดยการทำลายยุทธวิธีของกองทัพปลดแอกแห่งประเทศไทย แล้วใช้ "ลัทธิประชาธิปไตยของเราเข้าทำลายยุทธวิธีประชาธิปไตยของคอมมิวนิสต์ ยุทธวิธีประชาธิปไตยของคอมมิวนิสต์ก็จะทะลายทันที"^๔ ทั้งนี้เพราะสำหรับคอมมิวนิสต์ ประชาธิปไตยเป็นเพียงยุทธวิธี ไม่ใช่ลัทธิที่แท้จริง ลัทธิที่แท้จริงของเขาคือคอมมิวนิสต์ แต่สำหรับกองทัพแห่งชาติ ประชาธิปไตยไม่ใช่ยุทธวิธี แต่เป็นลัทธิ และลัทธิประชาธิปไตยที่จะทำลายยุทธวิธีประชาธิปไตยได้นั้น "ต้องเป็นลัทธิประชาธิปไตยประยุกต์ คือเอาหลักทั่วไปของลัทธิประชาธิปไตยมาปรับใช้กับสภาพการณ์ และลักษณะพิเศษของประเทศไทย ปรากฏผลเป็นระบอบประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับประเทศไทย"^๕

จากความคิดของทหารประชาธิปไตยที่เห็นว่าปัญหาพื้นฐานของชาติที่สำคัญคือปัญหาประชาธิปไตย ถ้าแก้ปัญหาประชาธิปไตยไม่ตก การแก้ปัญหาอื่นก็ล้มเหลว และหน้าที่ที่จะแก้ปัญหามาของชาติข้อนี้ได้ คือหน้าที่ของกองทัพแห่งชาติ ทำให้ทหารประชาธิปไตยเสนอความคิดปฏิวัติประชาธิปไตยโดยใช้กองทัพ เป็นแกนนำเพื่อเอาชนะสงครามคอมมิวนิสต์ กลุ่มทหารประชาธิปไตยจึงเป็นกลุ่มที่มีการพัฒนาการทางความคิดสูงในการยอมรับคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย และยอมรับว่าปัญหาการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ คือปัญหาการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ไม่ใช่ปัญหาเศรษฐกิจ การเมืองหรือปัญหาสังคม^๖ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการคัดค้านความคิดที่เคยฝังแน่น

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๓.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๔.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๕-๕๖.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๗.

^๖ พลตรี ระวี วันเพ็ญ, ประชาธิปไตยกับสงครามปฏิวัติ, หน้า ๖.

อยู่ในความคิดของทหารโดยทั่วไปว่า การพัฒนาชนบทและปฏิบัติการจิตวิทยาไม่ใช่เป็นประเด็นของมาตรการทางการเมืองในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ หากแต่มาตรการทางการเมืองที่ถูกต้องคือ การปฏิบัติประชาธิปไตยทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ การปฏิบัติประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นคือการขจัดอิทธิพลเผด็จการในท้องถิ่น พิทักษ์ผลประโยชน์รายได้ของประชาชน และความเป็นธรรมแก่การดำรงชีวิตประจำวัน ส่วนการปฏิบัติประชาธิปไตยระดับชาติก็คือ การสร้างให้ระบอบประชาธิปไตยปรากฏเป็นจริง และขจัดระบอบเผด็จการให้หมดไป^๑

นโยบายปฏิวัติประชาธิปไตยในแถลงการณ์ทหารประชาธิปไตย ฉบับที่ ๑๓ ประกอบด้วยนโยบายหลัก ๖ ด้านคือ^๒

๑. ยกเลิกระบอบเผด็จการ สถาปนาระบอบประชาธิปไตย
๒. พัฒนาระบบเศรษฐกิจแห่งชาติให้สำเร็จ
๓. นโยบายการสังคมนิยม
๔. นโยบายการป้องกันประเทศ
๕. นโยบายต่างประเทศ
๖. นโยบายวัฒนธรรม

การปฏิบัติตามนโยบายปฏิวัติประชาธิปไตยนั้น ทหารประชาธิปไตยได้เชื่อมบทบาทของทหารที่ก้าวหน้าในอดีต เพื่อแสดงว่าเคยมีความพยายามของทหารส่วนหนึ่งในอดีต ที่เคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ทหารประชาธิปไตยจึงถือเป็นภารกิจที่จะสืบทอดเจตนารมณ์ต่อไป เพื่อปฏิวัติประชาธิปไตยให้สำเร็จ

๑. นโยบายหลักข้อแรกของนโยบายปฏิวัติประชาธิปไตยคือการยกเลิกระบอบเผด็จการและสถาปนาระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วยนโยบายย่อย ๑๓ ข้อคือ

- ๑.๑ พิทักษ์ระบอบพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๕.

^๒ ทหารประชาธิปไตย, "แถลงการณ์ทหารประชาธิปไตย ฉบับที่ ๑๓ เรื่องทหารประชาธิปไตย แถลงนโยบายปฏิวัติประชาธิปไตย," ตะวันใหม่ ๓ (กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔) : ๖-๑๔.

- ๑.๒ ส่งเสริมความรู้ประชาธิปไตย
- ๑.๓ ทำให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน
- ๑.๔ ทำให้บุคคลมีเสรีภาพสมบูรณ์
- ๑.๕ สร้างเสถียรภาพทางการเมือง
- ๑.๖ สร้างระบบพรรคการเมืองให้เข้มแข็ง
- ๑.๗ ปรับปรุงระบบราชการให้เป็นประชาธิปไตย
- ๑.๘ ส่งเสริมกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ
- ๑.๙ ส่งเสริมสถาบันหนังสือพิมพ์ และการแสดงประชามติประชาธิปไตย
- ๑.๑๐ สนับสนุนขบวนการประชาธิปไตย
- ๑.๑๑ ทำลายการกดขี่ด้วยอำนาจและอิทธิพล
- ๑.๑๒ จัดระบบบริหารส่วนท้องถิ่น ส่วนภูมิภาคและส่วนกลางให้สอดคล้องกันยิ่งขึ้น
- ๑.๑๓ พัฒนาคุณภาพภายในประเทศ และกระชับความสามัคคีแห่งชาติ

ในความคิดของทหารประชาธิปไตย ๑๓ ข้อนี้ ที่น่าสนใจคือข้อ ๑๓ ซึ่งเป็นการเสนอความคิดในการยุติสงครามกับคอมมิวนิสต์ โดยการเปิดโอกาสให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เปลี่ยนแนวทางการต่อสู้ด้วยอาวุธ เป็นการต่อสู้ที่ไม่ใช้อาวุธ^๑

๒. นโยบายพัฒนาระบบ เศรษฐกิจแห่งชาติให้สำเร็จได้แบ่งมาตรการออกเป็น ๑๐ ข้อ คือ
  - ๒.๑ ปรับปรุงแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
  - ๒.๒ การกระจายทุน
  - ๒.๓ สร้างความสมดุลระหว่างภาคสาธารณะกับภาค เอกชน
  - ๒.๔ สร้างความสมดุลระหว่าง เกษตรกรรมกับอุตสาหกรรม
  - ๒.๕ สร้างความสมดุลระหว่าง เมืองกับชนบท

---

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

- ๒.๖ สร้างความสมดุลระหว่างการขยายตัวทาง เศรษฐกิจกับการขยายตัว
ของประชากร
- ๒.๗ ควบคุมการเฉลี่ยรายได้แห่งชาติให้เป็นธรรม
- ๒.๘ ร่วมมือทาง เศรษฐกิจกับนานาประเทศโดยไม่เลือกระบบสังคม ภายใต้
หลักการของความเป็นอิสระและพึ่งตนเอง
- ๒.๙ ปัญหาการคลังและเงิน
- ๒.๑๐ ปัญหาน้ำมัน

แนวคิดในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของทหารประชาธิปไตย เน้นไปที่จะต้องใช้ระบอบ
ประชาธิปไตยทำการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมที่ล่าช้า และผูกขาดให้เป็นระบบ
เศรษฐกิจเสรีนิยมที่ก้าวหน้าและเสรี โดยการจำกัดการผูกขาดการกระจายทุน การขยาย
การผลิต การตัดคนกลาง การเฉลี่ยงบประมาณระหว่างส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

๓. นโยบายการสังคม แบ่งเป็น ๓ หัวข้อคือ

๓.๑ แก้ปัญหาสังคมบนรากฐานของการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การ
ศึกษาอบรม

๓.๒ แผนการศึกษาแห่งชาติขึ้นต่อแผน เศรษฐกิจแห่งชาติ

๓.๓ ดำเนินการประกันสังคมทั่วทุกด้าน

๔. นโยบายการป้องกันประเทศ แบ่งเป็น ๔ หัวข้อคือ

๔.๑ หน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์ของกองทัพแห่งชาติ

๔.๒ ปรับปรุงขีดความสามารถของกองทัพแห่งชาติ

๔.๓ ปรับปรุงสวัสดิการทหาร

นโยบายข้อนี้ ทหารประชาธิปไตยเห็นว่า กองทัพไม่ใช่ของบุคคลหรือคณะบุคคล แต่
เป็นกองทัพของชาติและประชาชน กองทัพแห่งชาติไม่สนับสนุนการเมืองของบุคคลหรือคณะบุคคล
แต่สนับสนุนการเมืองของชาติ ที่ว่าทหารไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองนั้น หมายถึง ทหารจะไม่
สนับสนุนการเมืองของบุคคลและคณะบุคคล และเสนอให้กองทัพแห่งชาติมีหน้าที่ทางการเมือง

คือรักษาเอกราชของชาติและรักษาอธิปไตยของปวงชน ซึ่งเป็นหน้าที่ "อันศักดิ์สิทธิ์" และจะทำได้ต้องมีประสิทธิภาพ จะต้องปรับปรุงขีดความสามารถของกองทัพให้สูงขึ้น^๑

๕. นโยบายต่างประเทศ ทหารประชาธิปไตยเสนอให้

๕.๑ รักษาลักษณะพิเศษของนโยบายต่างประเทศของชาติไทย คือรักความเป็นไทย อหิงสา และรู้จักประสานประโยชน์

๕.๒ ส่งเสริมสัมพันธไมตรีอันดี และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้ากับทุกประเทศ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในลัทธิการปกครองหรือระบบเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๕.๓ ส่งเสริมชักชวนการลงทุนจากต่างประเทศโดยมีหลักประกันที่เป็นธรรม และร่วมมือกับประเทศที่กำลังพัฒนาอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศ

๕.๔ ยับยั้งการสร้างสถานการณ์เพื่อเปลี่ยนสงครามภายในประเทศเป็นสงครามประชาชาติ และกำจัดการรุกรานสงครามประชาชาติ

๕.๕ ดำเนินนโยบายเป็นกลางบนรากฐานของนโยบายอิสระ ของชาติไทย และตามกฎหมายระหว่างประเทศ ในปัญหาความขัดแย้งภายในระบบสังคมนิยม

๕.๖ เรียกร้องให้มีการประชุมนานาชาติ เพื่อรับรองสถานภาพเป็นกลางของประเทศไทย เพื่อเป็นเงื่อนไขให้ประเทศไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์อันสำคัญที่สุดในความขัดแย้งของโลกปัจจุบัน ได้แสดงบทบาทอย่างเต็มภาคภูมิในการป้องกันสงคราม และรักษาสันติภาพถาวรของโลก

๖. นโยบายวัฒนธรรม ๕ หัวข้อคือ

๖.๑ กำจัดวัฒนธรรมต่ำทรามที่แพร่มาจากต่างประเทศ และรับวัฒนธรรมต่างประเทศโดยกลั่นกรอง

๖.๒ เชิดชูวัฒนธรรมไทยอันสูงส่งมาแต่บรรพกาล

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒.

๖.๓ ส่งเสริมเสรีภาพของชนส่วนน้อยในประเทศไทยในการพัฒนาวัฒนธรรม
ของตน

๖.๔ พัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองบนรากฐานของการส่งเสริมทัศนคติที่ว่า
การเมืองคือคุณธรรมตามคตินิยมของคนไทยแต่โบราณ

๖.๕ ส่งเสริมความบริสุทธิ์ผุดผ่องของพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาประจำ
ชาติไทย

ความคิดของทหารประชาธิปไตยในแถลงการณ์ฉบับนี้เป็นจตุรรวมของความคิดทั้งหมด
ของกลุ่มที่เสนอมาตลอดเวลา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางความคิดของทหารกลุ่มนี้ได้
เป็นอย่างดี เพราะทุกนโยบายจำเป็นต้องอาศัยระบอบประชาธิปไตยเป็นเงื่อนไขของความสำเร็จ
อยู่ตลอดเวลา และเป็นความคิดหลักในการเสนอความคิดแก่รัฐบาล ซึ่งจะออกมาในนโยบายการ
ต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๖๖/๒๕๒๓ ลงวันที่ ๒๓ เมษายน
๒๕๒๓

(๒) ความคิดของทหารประชาธิปไตยจากรายการเสถียรภาพ

รายการเสถียรภาพ เป็นเครื่องมือสื่อความคิดของทหารประชาธิปไตย ซึ่งออกอากาศ
ในเครือวิทยุกองทัพบก โดยมีมุ่งเป้าหมายไปที่ประชาชนทั่วไป การเสนอเรื่องจึงมีขอบเขตกว้าง
กว่าที่เสนอในนิตยสารตะวันใหม่ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มที่มีการศึกษา

การออกอากาศของรายการเสถียรภาพ เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติภารกิจของกองทัพบก
ในการขจัดภัยที่มีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยให้มีความ
สมบูรณ์และมั่นคงตลอดไป บทความจึงเน้นหนักไปในทางทำความเข้าใจในด้านหลักการต่าง ๆ
ทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติ พร้อม ๆ กับให้เข้าใจในปัญหาที่เป็นภัยหรือเป็นอุปสรรค รวมทั้ง
สถานการณ์ที่เป็นมา กำลังเป็นอยู่ และจะเป็นไปในอนาคตของประเทศชาติ และเพื่อให้ประชาชน
และกลไกของรัฐได้มีความเข้าใจและมีความรู้เพียงพอที่จะเผชิญกับการคุกคามของฝ่ายคอมมิวนิสต์
โดยเฉพาะพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย^๑

^๑รวมบทความรายการเสถียรภาพ (กรุงเทพมหานคร : ศ.ส.การพิมพ์, ๒๕๒๔),
ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ในระหว่างเดือนมกราคม-เมษายน ๒๕๒๓ รายการเสถียรภาพออกอากาศเป็นตอน
แบ่งเนื้อหาเป็น ๖ หมวด คือสถาบันแห่งชาติไทย ความมั่นคงของชาติและอุดมการณ์ ความรู้
เรื่องประชาธิปไตย ปัญหาความมั่นคงของชาติ เรื่องของการทหาร ข้อคิดเกี่ยวกับปัญหา
เศรษฐกิจ และข้อคิดเกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรม แต่ในทุกหัวข้อจะมีการนำเสนอเรื่องของประชาธิปไตย
อยู่ด้วยเสมอ เช่นบทความเรื่องสถาบันชาติ ซึ่งเป็นเรื่องของประชาธิปไตย ก็ได้สอดแทรกความคิด
ของกลุ่มลงไป คือ "ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเป็นประชาธิปไตย คอมมิวนิสต์ก็ไม่มี
ทางเอาชนะได้"^๑ ในบทความเรื่องความมั่นคงของชาติ ได้สรุปความคิดว่า "ความมั่นคงและความ
อยู่รอดของชาติขึ้นอยู่กับระบอบประชาธิปไตยเป็นสำคัญ"^๒ และให้ข้อคิดเกี่ยวกับด้านการทหารว่า
"กองทัพมีส่วนสำคัญยิ่งในการสร้างสรรพัฒนาและรักษาไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยของชาติ จึงจำเป็น
อย่างยิ่งที่จำต้องสร้างกองทัพให้เป็นประชาธิปไตย จึงจะเป็นกองทัพที่เข้มแข็งและมีระเบียบวินัย
โดยแท้จริง"^๓ และกล่าวถึงบทบาทของทหารว่า ขณะนี้กองทัพใช้การเมืองนำการทหารในการ
ปราบปรามคอมมิวนิสต์ ทหารจึงจำเป็นต้องรู้ประชาธิปไตย ต้องศึกษาการเมือง เพราะเป็น
"อาวุธหนัก" ในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ และการปฏิบัติหน้าที่ของทหารบางครั้งจะต้องยุ่งกับ
การเมืองบ้าง แต่ต้องอยู่ในขอบเขตตามภาระหน้าที่ของตน แต่มีไข่มุ่งหมายจะเข้าไปมีบทบาท
ในการรักษาอำนาจทางการเมือง^๔ สำหรับปัญหาด้านเศรษฐกิจนั้น ทหารประชาธิปไตยได้แสดง
ความคิดไว้ว่า การจะแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชาติได้นั้น ต้องแก้ปัญหากการเมืองก่อน เพราะ
เศรษฐกิจกับการเมืองสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น และการที่จะแก้ปัญหาเศรษฐกิจให้สำเร็จ ก็จะต้อง
เอาชนะสงครามเสียก่อน ถ้าประเทศอยู่ในสภาวะสงครามแล้วไม่มีชาติใดที่จะแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้^๕

จุดหลักของรายการเสถียรภาพจึงเป็นการเสนอแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยของทหาร
ประชาธิปไตยเป็นสำคัญ

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๗.

^๓ เรื่องเดียวกัน.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๘.

(๓) ความคิดของทหารประชาธิปไตยในนิตยสารเสนาศึกษา

เสนาศึกษาเป็นหนังสือประจำโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ซึ่งทหารประชาธิปไตยใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ความคิด โดยอาศัยช่วงเวลาที่ พ.อ.ชวติ พิสุทธิพันธ์ นายทหารแกนนำของเสนาศึกษาเป็นบรรณาธิการ ซึ่งได้จัดทำเสนาศึกษาระหว่างเดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๓ - มิถุนายน ๒๕๒๔ และกองบรรณาธิการก็ประกอบไปด้วยสมาชิกของกลุ่มทหารประชาธิปไตย คือ พันเอกสุบรรณ แสงพันธ์ พันเอกทรงศักดิ์ สุยานนท์ และพันเอกสมพงษ์ บุญยศิริกุล

เสนาศึกษาในช่วงที่ทหารประชาธิปไตยดำเนินการได้เปลี่ยนรูปแบบจากเดิม ซึ่งมีวัตถุประสงค์เผยแพร่สารคดี บันเทิงคดี และบทวิจารณ์ต่าง ๆ โดยเพิ่มเติมวัตถุประสงค์ว่ามีหน้า สัมภาษณ์ วิจารณ์การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การต่างประเทศ และการทหารที่สอดคล้องกับนโยบายของชาติ วิเคราะห์สถานการณ์ภายในและภายนอก เป็นนิตยสารสื่อกลางระหว่างทหารกับประชาชน และมีนายทหารประชาธิปไตยเขียนบทความแสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ เช่น พันเอกทรงศักดิ์ สุยานนท์ พันเอกสุบรรณ แสงพันธ์ พ.อ.ชวติ พิสุทธิพันธ์ บทความในเสนาศึกษาช่วงนี้ จะเข้มข้นด้วยบทความที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประชาธิปไตย และบทบาทของกองทัพ รวมทั้งมีการนำบทความเรื่อง ลัทธิประชาธิปไตยจากในตะวันใหม่มาลงซ้ำอีก รวมทั้งงานเขียนแสดงความคิดเห็นด้านต่าง ๆ ของ ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพอีกด้วย และงานเขียนของนักเรียนนายร้อยหัวก้าวหน้าที่เคยลงพิมพ์ในตะวันใหม่ ก็ได้นำมาลงพิมพ์ในเสนาศึกษาซ้ำ คือเรื่อง "บันทึกจากนักเรียนนายร้อยบัวจะบานในกองทัพ" ซึ่งเป็นบทความที่แสดงความคิดเห็นของนักเรียนนายร้อยต่อปัญหาบ้านเมือง และต่อบทบาทของทหาร และยืนยันว่า ทหารก็ต้องการประชาธิปไตย^๑

บทความที่เด่น ๆ ของทหารประชาธิปไตยคือบทนำ ซึ่งเป็นของบรรณาธิการ จะมีการแสดงความคิดเห็นที่เน้นไปในเรื่องของกองทัพ เช่นแนวความคิดเรื่องกองทัพของประชาชน ซึ่งเสนอความคิดว่า กองทัพคือกลไกเอกของรัฐ ถ้ากองทัพเข้มแข็ง ก็พัดฝันให้เกิดอำนาจแห่งรัฐ หรืออำนาจอธิปไตยที่เข้มแข็ง และรัฐก็เข้มแข็ง ถ้ากองทัพถูกทำลาย อำนาจแห่งรัฐหรืออำนาจอธิปไตยก็หมดไป กลไกอื่นของรัฐไม่สามารถสร้างอำนาจอย่างเพียงพอได้ และ

^๑"บันทึกจากนักเรียนนายร้อยบัวจะบานในกองทัพ," เสนาศึกษา ๔๖, ๔๗ (พฤศจิกายน

รัฐก็จะพังทลาย^๑ ถ้าจะให้มีการปกครองของประชาชน ถ้าจะให้มีความอธิปไตยของประชาชน ก่อนอื่นจะต้องมีกองทัพของประชาชน กองทัพจะต้องเป็นของประชาชนเสียก่อน อำนาจอธิปไตยจึงจะเป็นของประชาชน การปกครองจึงจะเป็นของประชาชนได้ หรืออีกนัยหนึ่ง จึงจะมีระบอบประชาธิปไตยได้ และถ้ากองทัพเป็นของคนส่วนน้อย อำนาจอธิปไตยก็เป็นของคนส่วนน้อย การปกครองก็เป็นของคนส่วนน้อย นั่นคือระบอบเผด็จการ^๒ และสรุปความคิดว่าการที่การปกครองของไทยยังไม่เป็นประชาธิปไตย ก็เพราะกองทัพเป็นของคนส่วนน้อย ทรราชที่กองทัพเป็นของคนส่วนน้อย ทรราชนั้นระบอบการปกครองย่อมไม่เป็นประชาธิปไตย "ถ้าต้องการให้ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย การกิจข้อแรกที่จะต้องทำให้สำเร็จคือ ทำให้กองทัพเป็นของประชาชน"^๓

หลังจากบทนำเรื่อง "กองทัพของประชาชน" แล้ว บทนำของเสนาศึกษาได้เสนอเรื่อง "กองทัพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว" ในฉบับเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ ซึ่งแสดงความคิดเกี่ยวกับเรื่องกองทัพไว้ว่า "กองทัพนั้นย่อมเป็นได้แต่เพียงอย่างเดียวหนึ่งใน ๒ อย่างคือ กองทัพเป็นของคณะทหารเผด็จการ (เป็นของคนส่วนน้อย) หรือกองทัพเป็นของประชาชน"^๔ และสรุปความคิดว่า ในระบอบเผด็จการ กองทัพเป็นของคนส่วนน้อย ในระบอบประชาธิปไตยกองทัพเป็นของประชาชน และการปกครองจะต้องเป็นระบอบประชาธิปไตยเสียก่อน การถือว่ากองทัพเป็นของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงจะเป็นกองทัพของประชาชนได้^๕

บทความในเสนาศึกษาที่จัดทำในช่วงของทหารประชาธิปไตยนี้ นับว่าบทนำเด่นที่สุด เพราะเสนอแนวคิดที่แปลกออกไปจากที่เคยเสนอในสื่อความคิดอื่น ๆ ของทหารประชาธิปไตย

^๑บทนำ "กองทัพของประชาชน," เสนาศึกษา ๔๗ (ตุลาคม-พฤศจิกายน ๒๕๒๓) :

๑๘.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

^๓เรื่องเดียวกัน.

^๔บทนำ "กองทัพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว," เสนาศึกษา ๔๗ (กุมภาพันธ์, ๒๕๒๔) : ๗.

^๕เรื่องเดียวกัน.

แต่ในบทความอื่น ๆ ของทหารประชาธิปไตยที่เขียนลง ส่วนมากเป็นการย้ำความคิดเดิม ในการเสนอแนวคิดเรื่องประชาธิปไตย และทำให้ทหารบางคนแสดงความคิดเห็นว่า เสนาศึกษาชุดนี้เป็นยาพิษ^๑ และไม่พอใจอย่างมากที่เสนาศึกษาหันเหไปทางการเมือง^๒ แต่ผู้อ่านที่แสดงความพอใจในรูปแบบใหม่ก็มีมากเช่นกัน และจากบทความเกี่ยวกับกองทัพนี้เอง เป็นเหตุให้ฉบับเดือนมิถุนายน ๒๕๒๔ ถูกเรียกเก็บคืนมาโดยไม่ถึงมือสมาชิก และทหารประชาธิปไตยได้มีโอกาสทำหนังสือเสนาศึกษา ฉบับเดือนมิถุนายน ซึ่งออกวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๒๔ เป็นเล่มสุดท้าย เพราะหลังจากนั้นได้มีคำสั่งโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการผู้บริหารนิตยสารเสนาศึกษา เป็นการเปลี่ยนคณะผู้จัดทำใหม่ และเสนาศึกษาก็หวนกลับเข้าสู่รูปแบบเดิม จึงเป็นความพ่ายแพ้ของกลุ่มทหารประชาธิปไตยที่จะใช้เสนาศึกษาเป็นเครื่องเผยแพร่ความคิด

(๔) ความคิดของทหารประชาธิปไตยกับคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๖๖/๒๕๒๓

ทหารประชาธิปไตยเป็นกลุ่มความคิดที่มีนโยบายในการใช้ระบอบประชาธิปไตยต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยดังกล่าวแล้ว และได้เสนอแนวคิดนี้ต่อนายกรัฐมนตรีให้กำหนดเป็นนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ ในเดือนเมษายน ๒๕๒๓ ซึ่งนโยบายของคำสั่งนี้ นับว่าเป็นการพัฒนาแนวความคิดที่ก้าวหน้าของทหารที่เกี่ยวกับนโยบายทางการเมืองของไทย

จากคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๖๖/๒๕๒๓ จะเห็นถึงความคิดของทหารประชาธิปไตยที่เคยเสนอมาอย่างเป็นระบบ เช่นวัตถุประสงค์ของคำสั่ง เพื่อยุติสถานการณ์สงครามปฏิวัติของคอมมิวนิสต์อันมีความสำคัญ และเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศไทยให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว และนโยบายของคำสั่งที่ให้ต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ให้เสร็จสิ้นโดยรวดเร็ว ด้วยการรุกรังการเมืองอย่างต่อเนื่อง เน้นหนักในการปฏิบัติห้วงปวง เพื่อรื้อถอนทำลายขบวนการแนวร่วมและกองกำลังติดอาวุธเพื่อยุติสถานการณ์ปฏิวัติ ยับยั้งการปฏิบัติเพื่อสร้างสถานการณ์สงครามประชาชาติ

^๑"คุยกับ บ.ก.", เสนาศึกษา ๔๗ (กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔) : ๖๒.

^๒"คุยกับ บ.ก. เขาว่าเสนาศึกษาอยู่ในวงจรแห่งความเลวร้าย," เสนาศึกษา

ด้วยนโยบายเป็นกลาง และขยายผลจากโอกาสที่เปิดให้เพื่อเปลี่ยนแนวทางการต่อสู้ด้วยอาวุธ มาเป็นการต่อสู้ในแนวทางสันติ ซึ่งแนวความคิดเหล่านี้ทหารประชาธิปไตยได้นำเสนอ ตลอดเวลา

ในด้านการปฏิบัติของนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ ได้เห็นว่าตลอดระยะเวลาของการต่อสู้ จะต้องให้งานการเมืองเป็นผู้ชี้ขาด และงานการทหารสนับสนุนส่งเสริมภารกิจงานการเมือง และขจัดความไม่เป็นธรรมในสังคมทุกระดับตั้งแต่ท้องถิ่นถึงระดับชาติ และในแนวปฏิบัติที่ให้สนับสนุนการจัดตั้งขบวนการประชาธิปไตยทั้งสิ้นที่มีอยู่ เป็นแนวคิดที่ทหารประชาธิปไตยเสนอไว้ในนโยบายปฏิวัติประชาธิปไตย นโยบายนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับปัญหาของชาติ และยอมรับในความสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ความพยายามของทหารประชาธิปไตยที่ต้องการให้รัฐบาลมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาคอมมิวนิสต์ สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากขึ้น

นับว่าทหารประชาธิปไตยเป็นกลุ่มอย่างที่ไม่เป็นทางการในกองทัพ และมีความสำคัญในการเสนอแนวความคิดที่ได้รับการยอมรับเป็นนโยบายหลักของชาติในการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ได้แก้คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๖๖/๒๕๒๓ ซึ่งมีทหารจำนวนมากในกองทัพที่ยอมรับความคิดของกลุ่มทหารประชาธิปไตย รวมทั้งนิสิตนักศึกษาปัญญาชนและกรรมการทหารประชาธิปไตยจึงประสบความสำเร็จอย่างมากในการแพร่ขยายความคิดในการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ และความคิดของทหารประชาธิปไตยสามารถแพร่หลายไปในกองทัพได้อย่างกว้างขวาง

ความคิดของทหารอาชีพในกองทัพ พ.ศ. ๒๕๑๔-๒๕๒๔

ในช่วงเวลาที่ภายในกองทัพบกมีกลุ่มทหาร ๒ กลุ่มที่มีบทบาทเด่นมาก คือ กลุ่มทหารหนุ่ม และทหารประจำปไตย ทหารระดับกลางและระดับล่างทั่ว ๆ ไปในกองทัพส่วนใหญ่มีความรู้สึก "เช็ดขยายด" ต่อ "ยุคประจำปไตยเฟื่องฟู" ที่เพิ่งผ่านไป ก่อนวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๔ จากงานเขียนของทหารทั้งในวารสารและงานทางวิชาการในสถาบันการศึกษาของทหาร ทหารไม่ได้แสดงความคิดเห็นทางการเมือง หรือการวิพากษ์วิจารณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระหว่าง ๖ ตุลาคม ๒๕๑๔ ถึง ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ ทหารไม่กล้าแสดงความคิดเห็น เพราะเกรงว่าจะถูกหาว่าเป็นผู้ที่ทำให้เกิดความแตกแยกในกองทัพ^๑ อันแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ในกองทัพได้ดี และความคิดของทหารอาชีพทั่วไปที่มีต่อบทบาทของทหารหนุ่มและทหารประจำปไตย ส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะไม่พอใจกับบทบาทดังกล่าว เช่นงานเขียนของ พล.ต.ยุทธศักดิ์ คล่องตรวจโรค ที่แสดงความคิดที่มีต่อทหารหนุ่มว่า

"บางคนบางพวกที่เชื่อกันว่า เป็น "ทหารในแถว" ได้มีการ "แตกแถว" ออกมา บุคคลเหล่านี้ บางคนเป็นนายทหารชั้นผู้น้อย อยู่ในรุ่นอันห่างไกล จากรุ่นผู้ใหญ่มากที่สุด บางคนคิดว่าตนมีความรู้ ความเข้าใจอย่างซาบซึ้งในทางการเมือง อันเนื่องจากประสบการณ์ที่ตนได้สัมผัส ทำให้เกิดความวุ่นวายในแนวความคิดของตน บางคนก้าวไปไกลถึงระดับที่ว่า ประเทศชาติจะมีคนถาวรเจริญก้าวหน้าไปได้ก็ด้วยวิถีทางที่ตนคิดไว้เท่านั้น และไม่ยอมรับแนวความคิดของผู้อื่นแม้แต่น้อยนิค...กรณีเช่นนี้ เป็นสิ่งที่ทำให้สถาบันทหารเกิดความแตกแยกอย่างลึกซึ้ง"^๒

สำหรับทหารประจำปไตยก็ได้มีนายทหารชั้นผู้ใหญ่คือพลเอกสิทธิ จิรโรจน์ เขียนบทความเรื่อง "ผมเป็นทหารประจำปไตยหรือเปล่า" โดยแสดงความคิดว่า "เพราะผมเป็นทหารของชาติอยู่แล้ว เมื่อชาติของผมประกาศออกมาได้ดัง ๆ ว่าเราจะปกครองกันตามระบอบประจำปไตย ผมซึ่งเป็นทหารอันเป็นหน่วยหนึ่งของชาติก็จะต้องมีลักษณะประจำปไตยอยู่ในตัวตน"^๓ และพลเอกสิทธิ จิรโรจน์ ได้เขียนบทความเดือนนายทหารที่กำลังมีบทบาทในวงการเมืองทั่วไปว่า "เราทหารจำเป็นต้องพูดในวันนี้เพื่อเตือนทหารด้วยกันว่า แท้จริงนั้นเราไม่

^๑ พ.ต. ฤกษ์ดี ชาดิอุทิศ, "การเมือง ตอน : ความแตกแยก," เสนาศึกษา ๔๔ (กุมภาพันธ์-มีนาคม ๒๕๒๖) : ๑๐๑.

^๒ พลต. ยุทธศักดิ์ คล่องตรวจโรค, "ทหารในแถว," ใน ทหารพูด (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เบญจมิตร, ป.ป.ป.), หน้า ๘๒.

^๓ พล.อ. สิทธิ จิรโรจน์, "ผมเป็นทหารประจำปไตยหรือเปล่า," เสนาสาร ๒๗ (ธันวาคม ๒๕๒๑) : ๒๑.

กระสันอำนาจทางการเมืองแต่อย่างใด เราต้องการให้บ้านเมืองอยู่ในสภาพที่เป็นปกติสุข เพื่อเราและคนไทยทุกคนในแผ่นดินจะได้อยู่กันอย่างผาสุก"^๑ มีปฏิกริยาของทหารในกองทัพต่อบทบาทของทหารประชาธิปไตย เพราะทหารมองเหตุการณ์บ้านเมืองภายหลังการปฏิวัติ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ ซึ่งทหารบางส่วนมีความเห็นว่า "ทหารก็ต้องเป็นหลักในการยึดอำนาจการปกครองมาจากรัฐบาลเผด็จการ"^๒ โดยมีปฏิกริยาต่อข้อเสนอของทหารประชาธิปไตยว่า แฉลงการณ์ของทหารประชาธิปไตยควรเป็นแฉลงการณ์ของทหารเผด็จการมากกว่า เนื่องจากการที่ทหารประชาธิปไตยเสนอให้มีการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งทำให้ทหารบางส่วนคิดว่า "เมื่อเลือกตั้งทั่วไปมาแล้ว ก็ต้องเผด็จการโดยรัฐสภาต่อไป เพื่อร่างรัฐธรรมนูญกันใหม่อีก ซึ่งไม่มีทางจะรู้ได้ว่าจะร่างกันสำเร็จเมื่อใด"^๓ ความคิดของทหารประชาธิปไตยที่เสนอเกี่ยวกับการเลือกตั้งและรัฐธรรมนูญ เป็นการสวนทางกับความคิดของทหารบางส่วนในกองทัพที่มีความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญในแบบเดิม เช่น "ถ้ารัฐสภาจะเอาอย่างไร ก็จะได้รัฐธรรมนูญอย่างนั้น...หรือว่าถ้ารัฐสภาตกลงกันไม่ได้ ก็จะได้ยุบสภาเสีย แล้วรัฐบาลก็จะเลือกเอารัฐธรรมนูญฉบับที่แล้ว ๆ มา ฉบับที่ตีมาประกาศใช้"^๔ เพราะทหารยังคงครองความคิดที่ว่า "ในสถานการณ์ปฏิวัติ นักการทหารจำใจจะต้องทำหน้าที่แทนนักการเมือง ทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ"^๕ ประสพการณ์ที่ผ่านในระหว่างหลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖-ก่อน ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ทำให้ทหารจำนวนมากหวาดเกรงประชาธิปไตย เพราะประชาธิปไตยทำให้บ้านเมืองวุ่นวายยุ่งเหยิง ทำให้ทหารเห็นว่าประชาธิปไตยทำให้คอมมิวนิสต์แทรกแซงได้ง่าย ทหารจึงเลือกว่า "รัฐบาลที่มีเสถียรภาพเพราะเผด็จการโดยคอมมิวนิสต์ ทหารไม่เอาแน่ ระหว่างเผด็จการโดยพวกคอมมิวนิสต์กับเผด็จการโดยทหาร ทหารเลือกเอาข้างเผด็จการโดยทหารดีกว่า"^๖

^๑พล.อ.สิทธิ จิรโรจน์, "วันนี้ทหารขอพูดบ้าง," เสนาสาร ๒๖ (พฤษภาคม ๒๕๒๑):

๑๑-๑๒.

^๒ทหารประชาธิปไตย, เสนาธิปัตย์ ๒๗ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๒๑): ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๓เรื่องเดียวกัน.

^๔"๓๖๐๘," "รัฐบาลเผด็จการฟาสซิสต์," เสนาธิปัตย์ ๒๗ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๒๑) : ๔๗.

^๕เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘.

^๖"ทหารธรรมดา," "ทัศนคติของทหาร," เสนาธิปัตย์ ๒๗ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๒๑): ๒๖

จากประสบการณ์ที่ผ่านมาในระหว่างเหตุการณ์หลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖-ก่อน ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ทำให้แนวคิดของทหารที่มีต่อปัญหาของชาติพัฒนาไปมากขึ้น เช่นปัญหาคอมมิวนิสต์ นายทหารได้พัฒนาแนวความคิดโดยเสนอว่า ปัญหาคอมมิวนิสต์เป็นปัญหาทางการเมือง มากกว่า ปัญหาทางการเมืองทหาร ซึ่งจะต้องแก้ไขด้วยการใช้ทางการเมืองนำ โดยพัฒนาระบบพรรคการเมือง ให้เข้มแข็งกว่าพรรคคอมมิวนิสต์ ทำการปกครองประเทศให้เรียบร้อย^๑ และมีความเข้าใจ ปัญหาของสังคมไทยว่ามีปัญหาที่สำคัญ คือปัญหาสร้างประชาธิปไตยกับปัญหาต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ "ถ้าสร้างประชาธิปไตยสำเร็จก็หมายถึงสู้คอมมิวนิสต์ชนะ ถ้าต่อสู้ไปก็คือสังคมประชาธิปไตย แต่ถ้าหากสู้คอมมิวนิสต์ไม่ชนะ นั่นก็หมายถึงสร้างประชาธิปไตยล้มเหลว ถ้าต่อสู้ไปก็คือสังคมนิยม^๒ และความคิดของทหารประชาธิปไตย เป็นที่ยอมรับของทหารระดับสูงบางส่วนของกองทัพ เช่น พลตรีหาญ สีนานนท์ ซึ่งได้เสนอว่า ทางออกของสังคมไทยที่ดีที่สุด และปลอดภัยที่สุดในเวลานี้ คือ

"การตัดสินใจของกองทัพแห่งชาติ ซึ่งกองทัพแห่งชาติเป็นผู้ถือดุลแห่งอำนาจที่สำคัญที่สุด และเป็นผู้ถืออำนาจอย่างแท้จริง การตัดสินใจของกองทัพที่จะก้าวไปสู่ประชาธิปไตย ย่อมทำให้ขบวนการประชาธิปไตยชนะ ถ้าก้าวไปสู่ขบวนการเผด็จการ ก็จะมีระยะเวลาหนึ่ง และจะพ่ายแพ้ต่อขบวนการคอมมิวนิสต์ในที่สุด"^๓ ฉะนั้น สังคมไทยจึงขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของกองทัพแห่งชาติ โดยให้กองทัพแห่งชาติเป็นแกนนำในการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ โดยเสนอความคิดว่า "วิธีเอาชนะคอมมิวนิสต์อย่างเด็ดขาดไม่มีวิธีอื่นใด นอกจากวิธีประชาธิปไตยเท่านั้น...คนไทยจะสร้างสังคมประชาธิปไตยได้สำเร็จก็ต้องทำลายเผด็จการ อธิธิพล อำนาจมืด และทำลายกองทัพปลดแอกของคอมมิวนิสต์ให้หมดสิ้นไป"^๔ ซึ่งเป็นอธิธิพล

^๑พล.อ-สายหยุด เกิดผล, ทหารพูด (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๒๑), หน้า ๑๒๔.

^๒พ.อ. หาญ พงษ์วานนท์, "ก้าวต่อไปของสังคมไทย," ใน รวมบทความก้าวต่อไปของสังคมไทย (คณะกรรมการนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓), หน้า ๓๑.

^๓พล.ท.หาญ สีนานนท์, "ก้าวต่อไปของสังคมไทย," ใน รวมบทความก้าวต่อไปของสังคมไทย, หน้า ๖๒.

^๔เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๕.

ทางความคิดของทหารประชาธิปไตย สำหรับบทบาทของกองทัพและของทหารที่ควรจะเป็นนั้น พบว่า หลังจากเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ และ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ทหารมีความตื่นตัว ทางด้านการเมืองมาก และมีความคิดว่ากองทัพจะต้องศึกษาเรื่องการเมือง และเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง เพราะกองทัพจะไม่สามารถทนดูให้นักการเมือง "มาเล่นเกมเสี่ยง หวาดเสียวและล่อแหลมต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยไปในทิศทางที่ประชาชาติไทยไม่ต้องการ" และกองทัพแห่งชาติจะต้องมีความคิด อุดมการณ์และการปฏิบัติที่ยึดหลักแนวทางประชาธิปไตย สนับสนุนรัฐบาลที่รักษาผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ แต่กองทัพแห่งชาติจะต้องต่อต้านขบวนการเผด็จการทุกรูปแบบ ดังนั้น ทหารในกองทัพแห่งชาติ จะต้องศึกษาเรื่องการเมือง และสนับสนุนการเมืองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เพราะถ้าไม่ศึกษาแล้ว จะทำให้หลงไปสนับสนุนขบวนการเผด็จการได้^๒

ความคิดเรื่องประชาธิปไตยแพร่หลายเป็นอย่างมากในกองทัพ ทั้งการสนับสนุนให้ทหารในกองทัพศึกษาอุดมการณ์ทางการเมือง เพื่อเป็นแนวทางในการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าก็ได้มีการปรับหลักสูตรทางด้านสังคมศาสตร์ใน พ.ศ. ๒๕๒๓ เพื่อเป็นการพัฒนาอุดมการณ์ของนักเรียนนายร้อยในการออกไปปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๖๖/๒๕๒๓ ซึ่งเป็นนโยบายในการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ ซึ่งการพัฒนาการศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์ต่อกำลังหลักของกองทัพบกนี้ ได้มุ่งถึงการพัฒนาความมั่นคงของประเทศในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะด้านการเมือง ให้มุ่งถึงการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามแบบฉบับที่ถูกต้อง เพื่อให้กองทัพบกบรรลุภารกิจการใช้การเมืองนำการทหาร ให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์ ตามยุทธศาสตร์การเอาชนะลัทธิคอมมิวนิสต์ด้วยลัทธิประชาธิปไตยอันเป็น

^๑พล.ท. นาย สีนานนท์, "หน้าที่กองทัพแห่งชาติ," ในยุทธการผาเมืองเผด็จศึก (กรุงเทพมหานคร : เกษมการพิมพ์, ๒๕๒๔), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๒เรื่องเดียวกัน.

ชัยชนะที่เด็ดขาด แน่นนอนและเป็นการถาวร^๑ และที่สำคัญคือการพัฒนาอุดมการณ์ของนักเรียน นายร้อย โดยการปลูกฝังแนวความคิดให้เป็นนายทหารหลักของกองทัพบกที่เพียบพร้อมด้วย จริยธรรม ความเคร่งครัดในระเบียบวินัย ความมีจิตสำนึกในหน้าที่ต่อชาติและต่อประชาชน รวมทั้งความศรัทธาและยึดมั่นในระบบประชาธิปไตยของชาติอย่างแท้จริง^๒ และได้อธิบาย ความสำคัญของอุดมการณ์ว่า

ในกองทัพแห่งชาติ "อุดมการณ์" นับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากภาระหน้าที่ของกองทัพคือการป้องกันรักษาเอกราชและอธิปไตยของชาติ รวมทั้งการช่วยพัฒนาประเทศ การป้องกันรักษาเอกราชของชาติก็คือ การป้องกันรักษามิให้ชาติต้องตกไปเป็นเมืองขึ้นหรืออยู่ใต้อิทธิพลของชาติอื่น และการป้องกันรักษาอธิปไตยของชาติก็คือ การป้องกันรักษาอำนาจอธิปไตยหรือ อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศให้เป็นของประชาชนในชาติ อันมีใช้คนใดคนหนึ่ง หรือคณะใดคณะหนึ่ง ดังนั้น อุดมการณ์ของกองทัพแห่งชาติก็คืออุดมการณ์ของประชาชนในชาติ หรืออุดมการณ์ของชาตินั้นเอง^๓

นับว่าเป็นครั้งแรกที่ทหารเห็นความสำคัญของชาติ จนบรรจุลงในนโยบายการศึกษาของ โรงเรียนนายร้อย เพื่อให้กองทัพได้ยึดมั่นและสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย ซึ่งนับว่าเป็นการพัฒนาการทางความคิดของทหาร

สำหรับงานเขียนแสดงความคิดเห็นของทหารในช่วงเวลานั้น พบว่ามีพัฒนาการทางความคิดเพิ่มมากขึ้น เช่นงานเขียนของทหารในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร วิทยาลัยการทัพบก และโรงเรียนเสนาธิการทหารบก พบว่าจำนวนมากที่เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาของชาติ โดยรับแนวความคิดของทหารประชาธิปไตย เช่น "หากเราไม่ปฏิวัติให้เกิดประชาธิปไตยอย่าง สันติแล้ว ประชาชนก็ย่อมจะลุกขึ้นมาปฏิวัติเสียเอง หรือไม่ก็ถูก พคท.ทำการปฏิวัติด้วยอาวุธ

---

^๑โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าฯ, "คำสั่งส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า ที่ ๔/๒๕๒๓ เรื่องนโยบายของส่วนการศึกษา รร.จปร. พ.ศ. ๒๕๒๓," ใน นโยบายของส่วนการศึกษา รร.จปร. พ.ศ. ๒๕๒๓, หน้า ๖. (อัดสำเนา).

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔-๕.

^๓เรื่องเดียวกัน.

อย่าง เขียมโทด"^๑ และเสนอความคิดให้สร้างกองทัพให้เข้มแข็ง ยกระดับความคิดประชาธิปไตย โดยการ "พัฒนากองทัพของเราด้วยจุดยืนของสหประชาชาติต่อกองทัพ ด้วยการมีวินัยทางการเมืองอย่างเคร่งครัด มีวินัยทางทหารอย่างแท้จริง สร้างประสิทธิภาพของกองทัพอย่างมีระบบ บริหารทันสมัย ด้วยการยึดหลักของประสิทธิภาพ และความรับผิดชอบตามความสามารถและความชัดเจนในอาชีพอย่างแท้จริง"^๒ ความเข้าใจปัญหาคอมมิวนิสต์มีมากขึ้นว่า ปัญหาคอมมิวนิสต์เป็นการต่อสู้ทางความคิด^๓ จึงเสนอให้มีการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองให้แก่ทหาร และมีกระแสความคิดที่มุ่ง เสนอให้รัฐบาลพัฒนาชนบท เพื่อแก้ไขปัญหาคอมมิวนิสต์โดยการใช้กำลังทหาร เพื่อให้ทหารมีบทบาทใหม่ในสังคมคือ การเป็นกึ่งนักพัฒนาอาชีพและสมัครเล่น ในการช่วยพัฒนาชนบท เพื่อให้รอดพ้นจากภัยคอมมิวนิสต์^๔ เพราะทหารสรุปประเด็นปัญหาหลักของประเทศไทยคือความยากจนในชนบท ทำให้คอมมิวนิสต์เข้าไปแทรกแซงได้ง่ายและที่น่าสนใจคือการเสนอแนวคิดให้พัฒนาระบบประชาธิปไตย โดยปฏิเสธความคิดประชาธิปไตยรวมศูนย์^๕ และทหารจะต้องแสดงบทบาทให้ประชาชนเห็นว่า ไม่ต้องการยึดอำนาจมาเป็นระบบเผด็จการและทหารเห็นว่า จุดอ่อนทางการเมืองที่เป็นจุดให้คอมมิวนิสต์โจมตีตลอดมาคือ การปกครองที่

^๑ พ.ต. ชัมรัตน์ ยินยง, "ปัญหาคอมมิวนิสต์กับความอยู่รอดของประเทศไทย"

(เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๒๓), หน้า ๗๘.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๘.

^๓ ร.อ. สมบูรณ์ เขียมโสภาส, "การเสริมอุดมการณ์ให้กับกำลังพลในหน่วยระดับกองพันทหารราบของกรมทหารราบที่ ๗" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก ๒๕๒๒), หน้า ๑.

^๔ พ.ต. สุนทร อ่อนละมัย, "ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนในชนบทโดยทหาร"

(เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๒๒,) หน้า ๖๗.

^๕ พ.ต. มนตรี สังขปริษา, การปกครองระบอบประชาธิปไตยกับความมั่นคงของชาติ "

(เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๒๒), หน้า ๗๑.

ไม่เป็นประชาธิปไตย^๑ นายทหารในวิทยาลัยการทัพบกเสนอแนวคิดที่ก้าวหน้า ในเรื่องเกี่ยวกับประชาธิปไตย มากกว่าในสถาบันการศึกษาอื่นของทหารบก เช่น เสนอให้เสรีภาพทางความคิดแก่ประชาชนอย่างเต็มที่ และเสนอความคิดว่า "ทหารจะต้องมีความเข้าใจอย่างหนึ่งว่า ในระบอบประชาธิปไตยนั้น มีหลักอยู่ข้อหนึ่งคือ ประชาชนมีสิทธิที่จะคัดค้าน หรือกระทำการปฏิวัติ เพื่อที่จะเปลี่ยนตัวบุคคลหรือล้มล้างรัฐบาล หากรัฐบาลทำให้ประชาชนเดือดร้อน^๒ และเสนอความเห็นเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ จึงมีข้ออยู่ที่กำลังทหารอย่างเดียว แต่อยู่ที่เศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยา การเมืองการบริหาร การปกครองด้วย" งานเขียนในวิทยาลัยการทัพบกหลายเล่มที่อ้างอิงงานของทหารประชาธิปไตย โดยยอมรับความคิดเกี่ยวกับการปฏิวัติประชาธิปไตย เช่น การเสนอความคิดที่ว่า "รัฐธรรมนูญที่ดีว่าเป็นประชาธิปไตยที่สุด ก็หาได้ทำให้ระบอบเป็นประชาธิปไตยไม่"^๓ โดยสรุปแล้วกระแสความคิดที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยของทหารจะเป็นความคิดที่ให้การเมืองการปกครองได้เป็นระบอบประชาธิปไตยอันสมบูรณ์ ทั้งในด้านการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้ทหารเป็นอิสระจากอำนาจของนักรบการเมือง

ขณะที่กระแสความคิดประชาธิปไตยมีอยู่ทั่วไปในกองทัพ ความคิดเผด็จการหรือความคิดแบบทหารก็ยังคงมีอยู่ เช่นการไม่ศรัทธาต่อการเมืองในระบอบประชาธิปไตยต่อพรรคการเมือง มองปัญหาคอมมิวนิสต์ด้วยความคิดแบบดั้งเดิมของทหาร เช่นวิเคราะห์ว่า "หลักการของลัทธิ

^๑ พ.อ. ัญญา สิงห์ศักดิ์, "แนวทางต่อสู้สังครามประชาชน" (วิทยานิพนธ์วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๒๒), หน้า ก.

^๒ พ.อ. สุรพถุณี เสตะจันทร์, "การเพิ่มสมรรถนะของกองทัพบกด้วยพัฒนาการบริหารต่อยุทธศาสตร์แนวร่วมของสงครามประชาชน" (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๒๒), หน้า ๗๔.

^๓ พ.อ. เทอดศักดิ์ มารมย์, "ความมั่นคงของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๒๒), หน้า ก.

^๔ พ.อ. ไสว ทรงทองคำ, "การบริหารประเทศของคณะรัฐบาลปัจจุบัน" (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก, ๒๕๒๒), หน้า ๔๓.

มาร์คซีสต์" เป็นเรื่องของความเพ้อฝัน เขาเขียนขึ้นมาเพื่อประกาศศกตาวัดความเก่งกล้าคนบ้าเท่านั้นที่มีความเห็นคล้อยตาม"^๑ และเสนอว่าการปกครองแบบประชาธิปไตย ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ จำเป็นต้องมีการปกครองแบบกฏอัยการศึก เพราะ

"การปกครองระบอบประชาธิปไตยไม่เคยยังความเจริญมาสู่ประเทศไทยเลย เพราะในห้วงระยะเวลาที่ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ไม่เข้าใจประชาธิปไตยที่แท้จริง เมื่อไม่เข้าใจจะมีวามปกครองกันอยู่ทำไมให้ประเทศชาติ ล่มจม รัฐบาลที่ผ่านมาไม่เคยบริหารประเทศชาติด้วยความราบรื่น นักการเมืองที่เข้ามาบริหารมิใช่เพื่อประเทศชาติอย่างแท้จริง เข้ามาเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว"^๒

ทหารได้สรุปบทบาทของทหารต่อการเมืองว่า "ในช่วงระยะเวลาปัจจุบันที่การพัฒนา ด้านการเมือง สังคมและประชาธิปไตยของเรายังไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควรอย่างปัจจุบัน ทหารยังควรเข้ามาปกครองประเทศ แก้ไขสถานการณ์ในบางโอกาส^๓ ซึ่งความคิดเช่นนี้ ยังคงปรากฏอยู่ในกองทัพตลอดมา แม้ว่าทหารอาชีพบางส่วนจะมีการพัฒนาทางความคิดก้าวไปไกลแล้วก็ตาม

^๑ร.อ.อำนาจ คงมั่น, "วิธีปราบคอมมิวนิสต์ให้ได้ผล" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๒๐), หน้า ๒.

^๒ร.อ.พงษ์สวัสดิ์ บุญเพชรรัตน์, "หนทางอยู่รอดของไทยจากภัยคอมมิวนิสต์" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๒๒), หน้า ๒๓.

^๓ร.อ.รุจิโรจน์ สายสมบัติและคณะ, "บทบาทของทหารกับการปกครองประเทศ" (เอกสารวิจัย โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๒๑), หน้า ๔๖.

บทสรุป

กลุ่มทหารอาชีพ (ทหารบก) เป็นกลุ่มวิชาชีพที่มีความคิดก้าวหน้า และมีโลกทัศน์ที่กว้างไกลมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งองค์กรทหารอาชีพขึ้นมาในสังคมไทย เนื่องจากเป็นองค์กรที่ได้รับการพัฒนาที่ดีที่สุด ทั้งในด้านการจัดองค์กรและการศึกษาจากพื้นฐานการศึกษาอบรม การมีประสบการณ์ที่กว้างไกล ตลอดจนภาระหน้าที่ของทหารอาชีพ เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้ทหารอาชีพ เป็นกลุ่มที่พร้อมในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคม ทหารอาชีพจึงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับชาติบ้านเมืองและความเป็นไปของบ้านเมืองมาโดยตลอด เห็นได้ชัดเป็นครั้งแรกในกฎ ร.ศ. ๑๓๐ ซึ่งเป็นการกระทำของทหารระดับกลางและระดับล่างของกองทัพ แม้หลังจากนั้นทหารจะถูกจำกัดบทบาทและความคิดลงก็ตาม แต่ความคิดของทหารอาชีพเกี่ยวกับชาติบ้านเมือง ก็ยังคงปรากฏอยู่ในกองทัพไทยตลอดมา แม้ผู้ปกครองจะใช้มาตรการในการจำกัดความคิดด้วยวิธีการต่าง ๆ มีอาจจะควบคุมได้ กลุ่มทหารอาชีพซึ่งมีความคิดที่ก้าวหน้ากว่าปัญญาชนกลุ่มอื่น ๆ ในช่วงเวลาเดียวกัน จึงเป็นกลุ่มวิชาชีพที่เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ในที่สุด

หลังจาก พ.ศ. ๒๔๗๕ มีการปิดกั้นความคิดของกลุ่มทหารอาชีพในกองทัพจากผู้นำทหารระดับสูง และแม้ว่านายทหารยศระดับกลางและระดับล่าง ซึ่งเป็นองค์ประกอบใหญ่และมีความสำคัญยิ่งของกองทัพ ส่วนหนึ่งจะมีศูนย์กลางของความจงรักภักดีอยู่ที่ผู้นำทางการทหาร คือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม (และในสมัยต่อมาคือ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร) แต่ทหารได้พัฒนาแนวความคิดจากการเป็นทหารเพื่อปกป้องพระบรมเดชานุภาพของพระมหากษัตริย์ มาเป็นทหารรัฐธรรมนูญ และทหารของชาติ ในช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๐๐ ทหารบกมีโลกทัศน์ที่ค่อนข้างคับแคบ ส่วนใหญ่จะมองปัญหาอยู่เพียงภายในกองทัพของตนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นวิชาชีพที่สูงมาก แต่ทหารก็ยังคงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับชาติ บ้านเมือง และความเป็นไปของบ้านเมือง ซึ่งได้รับมาจากระบบการศึกษาที่ปลูกฝังให้เป็นผู้ปกป้องชาติและประชาชน รวมทั้งประสบการณ์จากการปฏิบัติหน้าที่ในกรมกอง ทำให้ทหารอาชีพพัฒนาแนวความคิดขึ้นโดยตลอด

หลังจาก พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นมา ภายใต้การนำของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งทำให้วงวิชาชีพทหารเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการบริหารงานของชาติทุกสาขา ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้ทหารอาชีพมีความรู้ที่กว้างขวาง ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม แม้ว่าจากพื้นฐานของวิชาชีพจะทำให้ความคิดเหล่านี้คับแคบกว่าพลเรือนก็ตาม

ภายใต้การปกครองแบบเผด็จการของรัฐบาลทหาร ความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย และความคิดที่ก้าวหน้าได้มีตลอดมาในกองทัพ แต่เนื่องจากเงื่อนไขของระเบียบวินัย และการครอบงำปิดกั้นจากแนวคิดเผด็จการของผู้นำทหารระดับสูงที่มีอำนาจทางการเมือง ทำให้ความคิดทางการเมืองของทหารมิได้มีการแสดงออกมาอย่างเด่นชัด นอกจากความสนใจแต่เรื่องภายในกองทัพของตนเอง ทั้งด้านวิทยาการทางทหาร ปัญหาต่าง ๆ ในกองทัพ ซึ่งเป็นลักษณะของความ เป็นทหารอาชีพ แต่ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ นายทหารระดับกลางและระดับล่างลงมาคือ ระดับพันเอก-ร้อยตรี ได้พัฒนาแนวความคิดของตนเองมาโดยตลอด จากประสบการณ์ที่ได้สัมผัสด้วยตนเองทำให้ทหารมองเห็นปัญหาในสภาพที่เป็นจริงมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นปัญหาที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศมากที่สุด ในความคิดของทหารอาชีพ ความคิดของทหารจึงมิใช่มีเพียงความคิดชาตินิยม อนุรักษ์นิยม และต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรงเท่านั้น หากแต่มีความคิดที่เป็นประชาธิปไตยที่แม้จะไม่ก้าวหน้า และชัดเจนเท่ากับพลเรือนก็ตาม และมีความคิดในการเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาของชาติ ทั้งปัญหาความมั่นคงและการพัฒนาประเทศ แต่เป็นเพียงความคิดที่มีอาจนำมาปฏิบัติได้ เพราะสถานการณ์ทางการเมือง และกองทัพไม่เอื้ออำนวย ในช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๑๖ จึงไม่มีทหารบกรวมใดที่แสดงความคิดทางการเมืองออกมาอย่างเปิดเผย และไม่มียุทธศาสตร์ที่โดดเด่นออกมาจนวงวิชาชีพเดียวกัน นอกจากจะมีกระแสดูความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และกองทัพที่ศึกษาได้จากงานเขียนของทหาร ส่วนหนึ่งในกองทัพเท่านั้น

หลังจากเหตุการณ์วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ องค์กรทหารได้รับการบีบคั้น และถูกลบหลู่เกียรติภูมิทำให้ศักดิ์ศรีของทหารต้องตกต่ำลงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ เป็นเหตุให้ทหารระดับสูงและระดับล่าง หวนกลับมามองกองทัพของตนเอง ศึกษาถึงบทบาทของกองทัพ และพัฒนาแนวความคิดของตนเองเกี่ยวกับบทบาทของวิชาชีพทหารมากยิ่งขึ้น รวมทั้งศึกษาปัญหาของบ้านเมืองอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น ประกอบกับบรรยากาศทางการเมืองเปิดโอกาสให้ จึงมีทหารอาชีพที่แสดงความคิดของตนออกสู่สาธารณชนอย่างเปิดเผยเป็นครั้งแรก และเกิดการรวมตัวกันในหมู่นายทหาร

ระดับล่าง ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของกองทัพไทยยุคใหม่ ที่เห็นได้ชัดเจนคือ กลุ่มทหารหนุ่ม และทหารประชาธิปไตยโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มทหารประชาธิปไตย ซึ่งเป็นกลุ่มทางความคิดที่ชัดเจน เป็นตัวอย่างของการพัฒนาทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพ และมีการเสนอแนะแนวทางการแก้ไข ปัญหาของชาติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของปัญญาชนและกลุ่มบุคคลนอกวงวิชาชีพ จนสามารถผลักดันแนวความคิดของกลุ่มตน ออกมาเป็นนโยบายของชาติ คือ คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๖๖/๒๕๒๓ เรื่องนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ กลุ่มทหารประชาธิปไตยจึงเป็นกลุ่มที่มีความคิดโดดเด่น ออกมาจากวงวิชาชีพเดียวกัน และทหารอาชีพในกองทัพก็ได้มีการพัฒนาแนวคิดของตนเองจากสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป และจากประสบการณ์ที่ได้รับ การพัฒนาทางความคิดภายในกลุ่มทหารอาชีพจึง เป็นภาพที่ปรากฏอยู่ในกองทัพไทยตลอดมา